

Arbejdsmarkedsrådene for Fyn og Vejle-regionen

Analyse af de private service- erhvervs fremtidige arbejdskraft- behov på Fyn og i Vejle-regionen

Arbejdsmarkedsrådene for Fyn og Vejle-regionen Analyse af de private serviceerhvervs fremtidige arbejdskraftbehov på Fyn og i Vejle-regionen

April 2005

Indholdsfortegnelse

1.	Sammenfatning	1
2.	Indledning	4
2.1	Baggrund	4
2.2	Formål med undersøgelsen	5
2.3	Undersøgelses metode og afgræsning	5
2.4	Indhold og læsevejledning	7
3.	Konklusioner og anbefalinger	9
3.1	Konklusioner med udgangspunkt i undersøgelsestemaerne	9
3.2	Styrker, svagheder, muligheder og trusler	14
3.3	Anbefalinger	19
4.	De private serviceerhverv på Fyn og i Vejle-regionen	22
4.1	Sammenfatning	22
4.2	Forretningsservice	24
4.3	Finansierings- og forsikringsvirksomhed	26
4.4	Udvalgte nøgletal for udlejnings- og ejendomsvirksomhed	28
4.5	Detailhandel	31
4.6	Engroshandel	33
4.7	Transport og logistik	35
4.8	Hotel- og restaurationsvirksomhed	38
4.9	Handel med biler	41
4.10	Post og telekommunikation	44
5.	Udvalgte serviceerhverv på Fyn	47
5.1	Sammenfatning	48
5.2	Engrosbranchen	49
5.3	Forretningsservice	55
5.4	Hotel- og restaurationsbranchen	63
6.	Udvalgte serviceerhverv i Vejle-regionen	70
6.1	Sammenfatning	71
6.2	Transport- og logistikbranchen	72
6.3	Forretningsservice	79
6.4	Engrosbranchen	87
7.	Udviklingspotentialer inden for de private serviceerhverv	93
7.1	Opsummering	93
7.2	Jobvækstpotentialet inden for serviceerhvervene	94
7.3	Videnserhverv på Fyn og i Vejle-regionen	96
7.4	Små og mellemstore virksomheders ansættelse af højtuddannede	99
7.5	Kvalifikations- og kompetencebehov for de private serviceerhverv	105
7.6	Offentligt-privat samspil i servicesektoren	106
8.	Litteraturliste	108

1. Sammenfatning

Andelen af beskæftigede inden for de private serviceerhverv er mindre på Fyn og i Vejle-regionen i forhold til resten af landet

Ud af den samlede beskæftigelse på Fyn og i Vejle-regionen er ca. 34 % og 36 % beskæftiget inden for de private serviceerhverv. Til sammenligning er andelen af beskæftigede i de private serviceerhverv i hele landet på 38 %.

De private serviceerhverv i Vejle-regionen er på vej til at indhente det efterslæb, de har haft i forhold til resten af landet, mens Fyn fortsætter med at sagte agterud. Beskæftigelsesvæksten har i de seneste 5 år i hele landet været på 3,8 %. Vejle-regionen ligger lidt over med en vækst på 5,2 % svarende til 3.230 flere beskæftigede, mens Fyn ligger lidt under med en vækst på 1,4 % eller 1.062 flere beskæftigede.

De private serviceerhverv har bidraget til beskæftigelsesvæksten i Vejle-regionen og mindsket ledigheden for fynboerne

De private serviceerhverv i Vejle-regionen har bidraget til den samlede beskæftigelsesvækst i regionen, mens væksten i de private serviceerhverv på Fyn har mindsket tabet af fynske arbejdspladser. Fra 1999 til 2003 var beskæftigelsesudviklingen for hele landet på -0,2 %. På Fyn faldt beskæftigelsen med 1,8 %, mens Vejle-regionen oplevede en beskæftigelsesvækst på 0,8 %.

De brancher, hvor de to regioner klarer sig godt – også i forhold til resten af landet - er navnlig inden for engros- og detailhandel samt udlejnings- og ejendomsservice. Vejle-regionen har derudover en højere beskæftigelsesvækst, når det gælder transport og logistik samt finansiering og forsikring.

Regionerne har som nævnt ikke fulgt med resten af landet, når det gælder de private serviceerhvervs beskæftigelsesandel. Det skyldes navnlig, at regionerne ikke har haft del i den gunstige udvikling inden for forretningsservice. Vejle-regionen synes at være i gang med at kompensere herfor, mens Fyn fortsat taber terræn. På landsplan udgør forretningsservices beskæftigelsesandel omkring 9,3 % af alle beskæftigede, mens den for Fyn og Vejle-regionen udgør omkring 7,5 %. På landsplan har jobvæksten inden for forretningsservice været 20 % i de seneste 5 år. Jobvæksten på Fyn har i perioden været på ca. 11 %, det vil sige langt under landsgennemsnittet. Tilsvarende har væksten i Vejle-regionen været på 21 %, det vil sige lidt over landsgennemsnittet.

Virksomhederne skønner, at de skal ansætte op mod 2.500 flere i det kommende år

Undersøgelsen peger på, at de private serviceerhvervs positive bidrag til beskæftigelsesudviklingen forventes at fortsætte. Lidt over en tredjedel af virksomhederne inden for de private serviceerhverv på Fyn og i Vejle-regionen forventer en stigning i antallet af ansatte inden for de næste år. Med udgangspunkt heri skønnes det, at beskæftigelsen inden for de private serviceerhverv stiger med 1-2 % på Fyn og i Vejle-regionen inden for det næste år svarende til mellem 1.300-2.500 nyansættelser for regionerne samlet set.

Analysen viser, at der særligt på Fyn inden for forretningsservice, engros-handel og hotel- og restaurationsvirksomhed er potentiale for vækst, mens der i Vejle-regionen særligt inden for forretningsservice, transport og logistik samt engroshandel er potentiale for vækst.

Uddannelsesniveaueet inden for serviceerhvervet er lavere på Fyn og i Vejle-regionen sammenlignet med resten af landet

Fælles for Fyn og Vejle-regionen er, at der inden for privat service typisk er en lavere andel af beskæftigede med mellemlang og lang videregående uddannelser sammenlignet med resten af landet. På henholdsvis Fyn og i Vejle-regionen har 10,5 % og 9,3 % af de beskæftigede en lang videregående eller mellemlang uddannelse mod 14,5 % i den øvrige del af Danmark. Derimod har begge regioner en høj andel af beskæftigede med en erhvervsfaglig uddannelse inden for de private serviceerhverv. Kvalifikationskravene har således historisk adskilt sig fra resten af landet. Det understreges også af, at Fyn og Vejle-regionen har en lavere andel af vidensvirksomheder sammenlignet med resten af landet. På landsplan udgør vidensvirksomhederne 4,9 % af servicevirksomhederne. For Fyn og Vejle-regionen er tallet noget lavere, henholdsvis 3,9 % og 3,6 %.

De private serviceerhverv på Fyn og i Vejle-regionen oplever generelt et behov for et øget kvalifikations- og færdighedsniveau, som forudsætning for vækst.

Mere specifikt peger analyserne på efterspørgsel på:

- Ufaglærte til detailhandlen, der vil arbejde på skiftende arbejdstidspunkter
- Administrative medarbejdere til håndtering af logistik og IT inden for engrosbranchen
- Speditører, disponenter og transportlogistikere¹ samt uddannede chauffører inden for transport og logistik.

Mange jobs inden for pleje, sundhed og wellness kan ikke udflages, da servicen er stedbunden

Der er inden for service fortsat gode og sikre jobmuligheder for de ufaglærte og kortuddannede i store dele af de private serviceerhverv på Fyn og i Vejle-regionen, navnlig inden for forretningsservice. Det til trods for, at de ufaglærte og kortuddannede særligt er under pres i disse år, idet mange jobfunktioner udflages, outsources og udliciteres. For mange af de job, som de kortuddannede og ufaglærte varetager inden for service, gælder, at de ikke kan udflages eller outsources. Den service som jobbene indbefatter, er således stedbunden, og må nødvendigvis udføres på stedet. Det gælder fx kulturtilbud og turisme og hele spektret af personlig service samt vedligehold. Det er fx jobtyper og jobfunktioner som ejendomsfunktionærer, rengøringsmedhjælpere, automekanikere, vagtfunktionærer, stuepiger, tjenere, kokke, renovationsarbejdere, plejeassistenter etc.

Øget anvendelse af offentlige og private partnerskaber kan øge beskæftigelsen i de private serviceerhverv

En vigtig tendens, der vil påvirke udviklingen i beskæftigelsen i de private serviceerhverv for de ufaglærte og kortuddannede fremover, er det nuværende og fremtidige samspil mellem den offentlige og private sektor. Analysen viser, at der ligger et uudnyttet markedspotentiale for private servicevirksomheder som leverandør til den offentlige sektor målt på regionernes udliciteringsgrad. Herudover findes der et potentiale for en række andre former for offentligt-privat samspil.

¹ En transportlogistiker arbejder med, hvordan en varestrøm nemmest, sikrest og mest økonomisk transporteres gennem virksomheden og ud i verden.

Ansættelsen af en højtuddannet skaber jobvækst for øvrige faggrupper

Virksomhederne fremhæver, at en af forudsætningerne for beskæftigelsesvækst er at øge vidensniveauet. Analysen af beskæftigelseseffekten af at ansætte en højtuddannet viser, at der er en væsentlig beskæftigelsesmæssig gevinst at hente ved ansættelsen af højtuddannede i de små og mellemstore virksomheder.

Virksomheder der ansætter akademikere har højere vækst end virksomheder uden akademikere. Særkørsler på data fra Danmarks Statistik viser, at de små og mellemstore virksomheder på Fyn og i Vejle-regionen der har ansat den første højtuddannede i perioden 1995 til 2002 har oplevet en vækst på henholdsvis 31 og 35 % mod en vækst på henholdsvis 5 og 10 % i de virksomheder, der ikke har haft en højtuddannet ansat. Tallet for virksomheder der har haft højtuddannede i hele perioden er henholdsvis 17 og 31 %.

Ansættelsen af en højtuddannet er medvirkende til og skaber vækst blandt de øvrige faggrupper i de små og mellemstore virksomheder på Fyn og i Vejle-regionen. For Fyn og Vejle-regionen var jobvæksten for øvrige medarbejdergrupper i de virksomheder der ansatte deres første højtuddannede på henholdsvis 23 % og 28 % mod en vækst på henholdsvis 9 % og 18 % i de virksomheder, der ikke har haft en højtuddannet ansat.

2. Indledning

Denne rapport tegner et billede af de private serviceerhverv på Fyn og i Vejle-regionen – i dag og i fremtiden. Rapporten er udarbejdet af Rambøll Management for Arbejdsmarkedsrådene for Fyn og Vejle-regionen. Undersøgelsen er gennemført i perioden august 2004 til april 2005.

Nedenfor belyses baggrund for og formål med undersøgelsen. Endvidere redegør vi kort for undersøgelsens metode og datagrundlag. Endelig præsenterer vi rapportens struktur.

2.1 Baggrund

Det danske samfund oplever i disse år et skift fra industrisamfund til service- og videnssamfund, hvor der bliver færre arbejdspladser i industriproduktionen, mens nye arbejdspladser opstår inden for navnlig service, sundhed og pleje.

Tendensen er ikke ny, men forandringerne er de seneste år forstærket via globaliseringen og den teknologiske udvikling. Danske arbejdspladser i den industrielle produktion udflyttes til lavtlønsområder blandt andet på grund af stadig lavere transportomkostninger.

Øget automatisering har reduceret beskæftigelsen, hvor manuelle funktioner erstattes af robotter og avancerede produktionssystemer. Endelig har den hastige udvikling i informationsteknologien muliggjort overførsel af store mængder data via Internettet og åbnet op for, at administrative arbejdsopgaver kan udføres i lavtlønsområder med et højt uddannelsesniveau som Kina, Indien og Østeuropa. Det danske arbejdsmarked er inde i en turbulent periode, hvor job i industrien er under pres, men også en række serviceerhverv er i dag under pres, herunder fx regnskabs-, administrations- og IT-jobs².

Globaliseringens udfordringer indeholder imidlertid også en række muligheder, fordi det danske arbejdsmarked har en veluddannet og fleksibel arbejdsstyrke. Netop den egenskab er vigtig, når arbejdsmarkedet er under forandring som nu. Udfordringen for beslutningstagerne bliver at skabe optimale betingelser for, at vi kan udnytte mulighederne for øget vækst og velfærd – og samtidig undgå, at store grupper tabes under omstillingsprocessen.

² Det er svært at forudsige omfang og konsekvenser af globaliseringen for serviceerhvervene, men amerikanske undersøgelser viser, at udflytning af serviceerhverv breder sig til udover IT og callcentre også at inkludere jobs inden for regnskabsføring, kundeservice og finansiering. USA og UK er grundet sprogfordele længere fremme i udviklingen end Danmark, men det indikerer, at udviklingen går i denne retning, og danske undersøgelser tyder på, at globaliseringen fortsætter med uformindsket styrke i de kommende år. I Danmark er det IT-funktioner, der hyppigst udflyttes fulgt af kundeservice, men erfaringer fra danske virksomheder der har udflyttet opgaver, tyder på, at også grafikere, ingeniører, servicemedarbejdere inden for telekommunikation og ordrehåndtering samt regnskabsmedarbejdere kan være udsat for stigende udflytning. Kilder: Forrester research, MCarthy, John C.(2004) "Near-term Growth Of Offshoring Accelerating" Forester Innovationsrådet (2004) "Fremtidens arbejdsmarked. Et debatoplæg" Mandag Morgen, Rambøll Management (2004) "Globaliseringens konsekvenser for beskæftigelse og erhvervsliv. En analyse af udflytning af videns- og servicejob til lavtlønsområder".

Fremtidens arbejdspladser må især forventes at skulle findes inden for servicebranchen, som på landsplan har oplevet en vækst i beskæftigelsen på 15 % i de seneste ti år. Denne udvikling må forventes at fortsætte, og en stor del af fremtidens arbejdspladser vurderes at være i de private serviceerhverv.

Med det udgangspunkt har Arbejdsmarkedsrådene for Fyn og Vejle-regionen taget initiativ for at gennemføre nærværende undersøgelse.

2.2 Formål med undersøgelsen

Formål med undersøgelsen er at analysere de private serviceerhverv på Fyn og i Vejle-regionen. Undersøgelsen skal danne grundlag for beskæftigelsespolitiske beslutninger hos både Arbejdsmarkedsrådene og andre beslutningstagere inddraget i formulering og implementering af den regionale beskæftigelses- og erhvervs politik. Undersøgelsen fokuserer på fire temaer, der fremgår af udbudsmaterialet for opgaven:

1. Adskiller de private serviceerhvervs fremtidige arbejdskraft-/kvalifikationsbehov på Fyn og i Vejle-regionen sig fra resten af landet?
2. Hvilke private serviceerhverv står stærkt på Fyn og i Vejle-regionen – og tilhører de gruppen med jobvækstmuligheder?
3. Hvor kan det særligt forventes, at serviceerhvervene vil bidrage til jobvæksten?
4. I hvilket omfang er der behov for tilførsel af viden til de private serviceerhverv gennem ansættelse af personer med en videregående uddannelse? Og i hvilket omfang kan højtuddannede bidrage til jobvæksten inden for de private serviceerhverv?

Perspektivet i rapporten er fremadrettet. Helt centralt i rapporten står således de fremtidige udfordringer og muligheder for de private serviceerhverv på det regionale arbejdsmarked på Fyn og i Vejle-regionen.

2.3 Undersøgelsens metode og afgrænsning

Undersøgelsen er baseret på flere datakilder, der omfatter:

- Registerdata fra Danmarks Statistik
- En survey gennemført af Rambøll Management blandt 600 virksomheder i de to regioner
- Seks fokusgruppemøder med deltagelse af brancherepræsentanter, samt opfølgende telefoniske interview med forhindrede deltagere
- Diverse andre analyser og undersøgelser.

Via disse forskellige vinkler hviler analysens resultater og konklusioner på et solidt og bredt funderet grundlag.

Der kan skelnes mellem to statistiske definitioner af den private servicesektor, hhv. Danmarks Statistik og Økonomi- og Erhvervsministeriet.

Der findes således ikke én entydig officiel statistisk definition af den private servicesektor. Hvordan den private servicesektor defineres, afgrænses og måles afhænger i praksis af sammenhængen og hvilke data, der er til rådighed for analysen.

I denne analyse er følgende brancher defineret som private serviceerhverv³: Handel med biler mv., engroshandel, detailhandel, hotel- og restaurationsvirksomhed, transport og logistik, post og telekommunikation, finansierings- og forsikringsvirksomhed, udlejning og ejendomsvirksomhed samt forretningsservice. (Forretningsservice dækker over underbrancherne: IT-service, forskning og udvikling, advokat, revision og anden rådgivning, rådgivende ingeniør, arkitekt og havelandskabsrådgivning, fødevare- og miljøkontrol, reklamebureau, arbejdsformidling og vikarbureau, rengøringservice og anden forretningsservice).

Økonomi- og Erhvervsministeriet har fra 2000 opereret med en anden inddeling af serviceerhvervene (vidensservice, operationel service, transport, turisme, finans, detailhandel, engroshandel og øvrig service). Ombrydningen af Danmarks Statistiks inddeling er sket ud fra et ønske om at give en snævrere klyngedækning af sammenlignelige produktområder og med sammenlignelige produktionsbetingelser og give bedre mulighed for at fokusere på bl.a. operationel service, såsom rengøring.⁴

Økonomi- og Erhvervsministeriets opdeling gør det dog svært at sammenligne data og analyser med den øvrige arbejdsmarkedsstatistik. Der produceres ikke løbende data ud fra denne definition, og de seneste opgjorte beskæftigelsestal er fra 1997. Danmarks Statistiks definition er derfor anvendt for at sikre sammenligneligheden mellem datakilderne i snæver forstand (det vil sige henholdsvis survey, registerdata fra statistikbanken og den integrerede database om arbejdsmarkedet), og det datagrundlag som normalt lægges til grund for arbejdsmarkedspolitiske drøftelser og beslutninger. Den generelle overvågning af ledigheds- og beskæftigelsesudviklingen i Danmark, herunder også via udarbejdelse af Arbejdsmarkedsredegørelserne, er baseret på data fra Danmarks Statistik. Anvendelse af Danmarks Statistiks officielle branchekoder gør det således muligt at anvende Danmarks Statistiks databank og sammenligne analysen med løbende publikationer om udviklingen på arbejdsmarkedet.

Kapitel 4 baserer sig på data fra *Danmarks Statistikbank*, mens analyserne i kapitel 5, 6 og 7 baserer sig på data fra den *Integrerede Database for Arbejdsmarkedsforskning* (IDA-databasen).

IDA-analyserne i kapitel 5, 6 og 7 er baseret på de fuldtidsbeskæftigede inden for serviceerhverv med arbejdssted i henholdsvis Vejle-regionen og på Fyn, der fokuseres således på arbejdspladserne i de to regioner. IDA-analysen siger således noget specifikt om serviceerhvervenes udvikling i henholdsvis Vejle-regionen og på Fyn. IDA-analyserne inddrager alene fuldtidsbeskæftigede.⁵

³ Følger Dansk Branchekode (DB93).

⁴ For en uddybning se: Økonomi- og Erhvervsministeriet: "Service i forandring", 2000 samt <http://www.oem.dk/publikationer/html/service/teknisk%20baggrundsnotat.html>). I kapitlerne 5 og 6 er Danmarks Statistiks opdeling dekomponeret til flere underbrancher for at forbedre statistikdækningen bl.a. inden for forretningsservice.

⁵ Der kan i IDA-databasen skelnes mellem fuldtidsbeskæftigede og deltidsbeskæftigede, men så kan der omvendt ikke skelnes mellem arbejdssted og bopæl. Den valgte afgrænsning er valgt for at kunne sige noget specifikt om serviceerhvervenes udvikling i henholdsvis Vejle-regionen og på Fyn.

Analyserne på Danmarks Statistikbank i kapitel 4 er baseret på både fuldtidsbeskæftigede og deltidsbeskæftigede⁶ med hopæl i henholdsvis Vejle-regionen og på Fyn, der fokuseres således på de *beskæftigede* i de to regioner. Analyserne på Danmarks Statistikbank siger således noget specifikt om arbejdsstyrkens udvikling i henholdsvis Vejle-regionen og på Fyn. Analyserne på Danmarks Statistikbank inddrager både fuldtids- og deltidsbeskæftigede samt offentligt ansatte.⁷

Konklusionerne i kapitel 5 og 6 skal derfor i højere grad vurderes inden for den enkelte branche, og herunder hvilke dele af branchen der klarer sig godt, og hvilke dele der klarer sig mindre godt, og ikke sammenholdes med de generelle resultater i kapitel 4.

Vidensvirksomheder er defineret som virksomheder, der opfylder et eller flere af tre følgende kriterier: 1) Virksomheden har en overgennemsnitlig andel af ansatte med en videregående uddannelse (mere end 50 % af de ansatte har mellemlang eller længerevarende uddannelse). 2) En stor del af virksomhedens samlede budget er afsat til direkte forsknings- og udviklingsomkostninger (det vil sige mindst 4 %). 3) En høj grad af virksomhedens produktion er baseret på patenter (det vil sige mere end 10 %).

Definitionen har dels taget udgangspunkt i OECDs definition af vidensvirksomheder og dels i den videreudvikling af definitionen, Erhvervsfremme Styrelsen (nu Erhvervs- og Byggestyrelsen) udviklede i sine DISKO-projekter op gennem 1990'erne.

Gazellevirksomheder er defineret som momsregistrerede virksomheder, der lever op til følgende tre kriterier: 1) Virksomhedens omsætning skal være større end 1 mio. kroner eller bruttoresultatet skal være større end ½ mio. kroner. 2) Summen af virksomhedens primære resultat over fire år skal være positivt, og væksten i virksomhedens omsætning eller bruttoresultat skal være positiv mellem hvert regnskabsår. 3) Væksten i virksomhedens omsætning eller bruttoresultat skal være mere end fordoblet fra første til sidste regnskabsår, det vil sige fire år.

Oplevelsesøkonomien er defineret som den del af dansk erhvervsliv, hvor fokus er på at producere oplevelser snarere end produkter eller serviceydelser. Branchemæssigt omfatter definition følgende brancher: Mode, billedkunst, musik, radio/tv, forlagsvirksomhed (bøger, magasiner), legetøj/forlystelser, turisme, sportsbranchen, arkitektur, design, film/video, reklame, "edutainment", event, indholdsproduktion og kulturinstitutioner.⁸

2.4 Indhold og læsevejledning

Rapporten indeholder, udover sammenfatningen og denne indledning 5 kapitler:

⁶ Statistikbanken skelner ikke mellem heltids- og deltidsbeskæftigede, hvilket betyder, at alle beskæftigede i en given branche bliver opgjort som beskæftigede, uanset deres beskæftigelsesgrad.

⁷ Der kan i statistikbanken skelnes mellem offentligt og private ansatte, men så kan data ikke opdeles på underbrancher og regioner. Den valgte afgrænsning er valgt for at kunne sige noget specifikt om de enkelte underbrancher på henholdsvis Fyn og i Vejle-regionen.

⁸ Regeringen: "Danmark i kultur- og oplevelsesøkonomien – 5 nye skridt på vejen", 2004.

Kapitel 3 sammenfatter analysens konklusioner, perspektiverer *styrker* og *svagheder* samt *trusler* og *muligheder* for de private serviceerhverv på Fyn og i Vejle-regionen og kommer på den baggrund med en række anbefalinger.

Kapitel 4 giver på en række nøgleparametre, som beskæftigelse, uddannelsesbaggrund, produktivitet og bruttoavance mv. et generelt overblik over de private serviceerhverv på Fyn og i Vejle-regionen, og tegner et billede af, hvordan de private serviceerhverv på Fyn og i Vejle-regionen adskiller sig fra resten af landet.

Kapitel 5 og 6 ser for henholdsvis Fyn og Vejle-regionen nærmere på en række udvalgte private serviceerhverv og analyserer de fremtidige arbejdskraft- og kvalifikationsbehov og jobvækstmuligheder mv.

Kapitel 7 ser nærmere på de udviklingspotentialer inden for de private serviceerhverv på Fyn og i Vejle-regionen, der knytter sig til både Fyn og Vejle-regionen, og som er identificeret i de foregående kapitler. Kapitel 7 ser samtidig nærmere på, i hvilket omfang højtuddannede kan bidrage til jobvæksten inden for de private serviceerhverv samt mulighederne for et øget offentligt privat samspil.

3. Konklusioner og anbefalinger

Dette kapitel sammenfatter analyserne med udgangspunkt i de fire undersøgelsestemaer, der er præsenteret ovenfor.

Endvidere opstilles der med baggrund i det samlede datamateriale de private serviceerhvervs styrker og svagheder samt de trusler og muligheder, som erhvervene står overfor i fremtiden i realiseringen af (job)væksten. Med afsæt heri peges der endeligt på en række anbefalinger.

3.1 Konklusioner med udgangspunkt i undersøgelsestemaerne

3.1.1 *Hvilke private serviceerhverv står stærkt i Fyn og Vejle-regionen og tilhører de gruppen med jobvækstmuligheder?*

Ud af den samlede beskæftigelse på Fyn og i Vejle-regionen, der er henholdsvis ca. 230.000 og 184.000, er ca. 34 % og 36 % beskæftiget inden for de private serviceerhverv, hvilket svarer til henholdsvis 78.000 og 66.000 fuldtidsbeskæftigede. Til sammenligning er andelen af beskæftigede i de private serviceerhverv i hele landet 38 %.⁹

Udviklingen inden for de private serviceerhverv i de seneste 5 år viser, at beskæftigelsesvæksten har ligget over landsgennemsnittet i Vejle-regionen, mens den har ligget under på Fyn. Beskæftigelsesvæksten i hele landet har i perioden været på 3,8 %, svarende til 37.727 flere beskæftigede. Vejle-regionen ligger lidt over med en vækst på 5,2 %, svarende til 3.230 flere beskæftigede, mens Fyn ligger lidt under på 1,4 % eller 1.062 flere beskæftigede.

De private serviceerhverv i Vejle-regionen er således på vej til at indhente det efterslæb, de har i forhold til resten af landet, mens Fyn fortsætter med at sakte agterud.

Sammenlignes tallene med beskæftigelsesudviklingen for hele arbejdsmarkedet fremgår det, at der for hele landet var en negativ beskæftigelsesudvikling fra 1999 til 2003 på 0,2 %. På Fyn faldt antallet af beskæftigede med 1,8 %, mens Vejle-regionen oplevede en beskæftigelsesvækst på 0,8 %.

De private serviceerhverv i Vejle-regionen har således bidraget til jobvæksten i regionen, mens de private serviceerhverv på Fyn har mindsket tabene af fynske arbejdspladser.

De brancher hvor de to regioner klarer sig godt er navnlig inden for engros- og detailhandel samt udlejnings- og ejendomsservice set i forhold til landsgennemsnittet. Derudover har Vejle-regionen en højere beskæftigelsesvækst, når det gælder transport og logistik samt finansiering og forsikring.

Det er her navnlig ovenstående vækstbrancher, der forklarer den positive udvikling. Det er imidlertid klart, at regionerne ikke har fulgt med resten af landet, når det gælder beskæftigelsesudviklingen generelt inden for private serviceerhverv, hvor beskæftigelsesandelene ligger under landsgennemsnittet. Dette skyldes navnlig, at regionerne ikke har haft del i den gunstige udvikling inden for forretningservice i de seneste år. Vejle-regionen synes at være i gang med at kompensere herfor, mens Fyn fortsat taber terræn.

⁹ Danmarks Statistik, 2003

På landsplan har væksten været 20 % i de seneste fem år. Når det gælder Fyn og Vejle-regionen udgør beskæftigelsen inden for forretningservice omkring 7,5 %, mens den på landsplan udgør omkring 9,3 %. Jobvæksten på Fyn inden for dette erhverv har i perioden været ca. 11 %, det vil sige langt under landsgennemsnittet. Tilsvarende har væksten i Vejle-regionen været på ca. 21 %, det vil sige lidt over landsgennemsnittet, hvilket endvidere tyder på, at Vejle-regionen langsomt er ved at indhente resten af landet, når det gælder beskæftigelsesandelen inden for branchen.

3.1.2 *Hvor kan det særligt forventes, at serviceerhvervene vil bidrage til jobvæksten?*

Ifølge vores undersøgelse forventes de private serviceerhvervs positive bidrag til beskæftigelsesudviklingen at fortsætte. Lidt over en tredjedel af virksomhederne inden for de private serviceerhverv på Fyn og i Vejle-regionen forventer en stigning i antallet af ansatte inden for de næste år. Med udgangspunkt heri skønnes det, at beskæftigelsen inden for de private serviceerhverv stiger med 1-2 % på Fyn og i Vejle-regionen inden for det næste år svarende til mellem 1.300-2.500 nyansættelser for regionerne samlet set.

For både Fyn og Vejle-regionen stemmer dette i vid udstrækning overens med Arbejdsmarkedsrådenes egne forventninger til beskæftigelsesudviklingen. På Fyn forventes der konkret en stigning i beskæftigelsen for private serviceerhverv på knap 2.000 personer i perioden 2003-2007, hvilket svarer til en stigning på ca. 500 pr. år¹⁰. Tilsvarende er forventningerne til beskæftigelsesudviklingen på etårs sigt i Vejle-regionen, at beskæftigelsen vil stige svagt. Beskæftigelsesfremgangen vil bl.a. finde sted inden for engroshandel og detailhandel samt post og telekommunikation¹¹.

Vores analyse peger på, at det særligt er inden for nedenstående brancher, hvor potentialet for vækst er til stede.¹²

For Fyn er der identificeret følgende brancher:

- *Hotel- og restaurationsvirksomhed.* De fynske virksomheder klarer sig godt målt på produktivitetsvækst, investeringer og bruttoavance. Derudover er en stor andel beskæftiget med en erhvervsfaglig uddannelse, og andelen af beskæftigede med mellemlang eller lang videregående uddannelse svarer til landsgennemsnittet for branchen. Andelen af Gazelle virksomheder ligger ligeledes over landstallet for branchen. Spørgeskemaundersøgelsen viser endvidere, at 35 % forventer en stigning i efterspørgslen efter arbejdskraft, fortrinsvis faglærte kokke og tjenere.

Dekomponeringen af branchen viser dog, at der fra 1998 til 2002 har været en beskæftigelsesnedgang. Kun inden for vandrehjem og campingpladser samt selskabslokaler, catering og diner transportable har der været beskæftigelsesvækst. De to områder udgør dog kun knap 7 % af de beskæftigede. Konference- og kursuscentrene og hoteller på Fyn har således ikke fået del i det opsving, der har præget resten af landet.

¹⁰ Se Det fynske arbejdsmarked, 2004-2007, Arbejdsformidlingen Fyn, 2004. Se også Arbejdsmarkedsredegørelse for Fyn – oktober kvartal 2004.

¹¹ Se Arbejdsmarkedsredegørelse for Vejle-regionen, 4. kvartal 2004.

¹² Disse brancher har ikke nødvendigvis haft en stigning i beskæftigelsen fra 1999 til 2003, men andre faktorer – som for eksempel den økonomiske udvikling og ændrede rammebetingelser i branchen – peger på, at der kunne være tale om fremtidige vækstpotentialer, jf. kapitel 5 og 6.

- *Engrosbranchen* på Fyn har haft en svag positiv udvikling og klaret sig bedre end i resten af landet, hvor engrosbranchen har været præget af nedgang. Samtidig forventer 34 % af handels- og engrosvirksomhederne på Fyn et stigende antal medarbejdere det kommende år. Engrosbranchen på Fyn er desuden karakteriseret ved mange vækstvirksomheder, hvilket også lover godt for den fremtidige udvikling. Engroshandel med tøj, isenkram og møbler har bidraget med knap 17 % flere arbejdspladser fra 1998 til 2002. Endvidere er der inden for underbranchen en række gazellevirksomheder. Engroshandel med tøj, isenkram og møbler må derfor antages at have det største jobvækstpotentiale. Underbranchen udgør knap 20 % af de beskæftigede inden for engros på Fyn.

- *Forretningsservice*. Udviklingen inden for forretningsservice er mindre gunstig på Fyn end i resten af landet. Forretningsservice er dog som i resten af landet, det private serviceerhverv, der har skabt flest nye arbejdspladser. Hver anden af virksomhederne inden for forretningsservice forventer at øge antallet af medarbejdere inden for det kommende år.

IT-service og advokat, revision og anden rådgivning har bidraget med henholdsvis 46 og 30 % flere arbejdspladser og står således for knap 3/4 af beskæftigelsesvæksten i forretningsservice fra 1998 til 2002. Underbrancherne udgør henholdsvis 20 og 30 % af de beskæftigede. Rengøringservice, der udgør 20 % af de beskæftigede har bidraget med 22 % flere beskæftigede fra 1998 til 2002.

For Vejle-regionen er der identificeret følgende brancher:

- *Forretningsservice*, hvor der på trods af generelt dårlige økonomiske nøgletal har været stor vækst i beskæftigelsen. Konsekvensen af de dårlige økonomiske nøgletal kan dog blive, at beskæftigelsesudviklingen stagnerer eller falder, og der ligger således en udfordring i at bevare den gode beskæftigelsesudvikling. Omkring 80 % af virksomhederne i spørgeskemaundersøgelsen forventer imidlertid en moderat eller kraftig stigning i salget de kommende to år og har ligeledes positive forventninger i forhold til at øge antallet af medarbejdere.

Inden for forskning og udvikling har der været en beskæftigelsesvækst på over 300 % - svarende til en numerisk vækst på mere end 130 fuldtidsbeskæftigede. Der vurderes at være gode muligheder for en fortsat jobvækst inden for de videnstunge dele af forretningsservice. Inden for rengøringservice har der været en beskæftigelsesfremgang på 32 %.

- *Transport og logistik*. Vejle-regionen har en styrkeposition med hensyn til transport og logistik, hvor de ligger godt i forhold til landsplan på stort set samtlige målte indikatorer, navnlig de økonomiske. Denne styrkeposition kan formodentlig skabe grundlaget for en fortsat positiv udvikling i branchen. 35 % af virksomhederne i spørgeskemaundersøgelsen i Vejle-regionen forventer en stigning i antallet af medarbejdere inden for et år, mens halvdelen forventer en uændret efterspørgsel. Analyserne viser, at beskæftigelsesfremgangen er tilvejebragt ved vækst i 8 ud af 11 underbrancher. Vognmands-, flytte- og anden godstransport, der beskæftiger 40 % i branchen har haft en beskæftigelsesfremgang på 13 %.
- *Engroshandel*. Her har der været en svag stigning i beskæftigelsen samt en gunstig udvikling, når det gælder produktivitetsvækst, vækst i bruttoavance og ikke mindst vækst i investeringer. Branchen har desuden en relativ stor andel gazellevirksomheder. Størstedelen af virksomhederne i

spørgeskemaundersøgelsen forventer en moderat vækst i aktivitet de kommende år og et relativt stabilt og muligvis stigende antal medarbejdere. En høj andel med erhvervsfaglig uddannelse kan bidrage positivt til væksten, mens en mindre andel med lang eller mellemlang uddannelse udgør en svaghed for erhvervet. Engroshandel med fødevarer er identificeret som et område for potentiel jobvækst.

3.1.3 *Adskiller de private serviceerhvervs fremtidige arbejds-/kvalifikationskrav på Fyn og i Vejle-regionen sig fra resten af landet?*

Fælles for Fyn og Vejle-regionen er, at der inden for privat service typisk er en lavere andel af beskæftigede med mellemlang og lang videregående uddannelse sammenlignet med resten af landet. På henholdsvis Fyn og i Vejle-regionen har 10,5 % og 9,3 % af de beskæftigede en lang videregående eller mellemlang uddannelse mod 14,5 % i den øvrige del af Danmark.

Derimod har begge regioner en høj andel af beskæftigede med en erhvervsfaglig uddannelse inden for erhvervet. I 7 ud af de 9 brancher inden for privat service har Fyn en højere andel end landsgennemsnittet. Det tilsvarende tal for Vejle-regionen er 6 ud af 9.

Andelen af vidensvirksomheder (virksomheder der har en overgennemsnitlig andel af ansatte med en videregående uddannelse - jf. definition i afsnit 2.2) inden for servicebranchen er samtidig en smule lavere både på Fyn og i Vejle-regionen sammenlignet med resten af landet. På landsplan udgør vidensvirksomhederne 4,9 % af servicevirksomhederne. For Fyn og Vejle-regionen er tallet lidt lavere, henholdsvis 3,9 % og 3,6 %.

De private serviceerhverv på Fyn og i Vejle-regionen adskiller sig således fra resten af landet ved at have et lavere vidensniveau, både målt på uddannelsesniveau og målt på andelen af vidensvirksomheder. Servicevirksomhederne på Fyn og i Vejle-regionen vurderes på den baggrund – alt andet lige – at kunne have gavn af tilførsel af mere viden – i form af medarbejdere med en mellemlang eller lang videregående uddannelse.

Servicevirksomhederne peger på, at de gerne vil ansætte medarbejdere med lange videregående uddannelser, også som et middel til at øge kvalifikations- og kompetenceniveauet for de øvrige medarbejdere. Ansættelsen af en medarbejder med en lang videregående uddannelse fører således typisk til en opkvalificering af de øvrige medarbejders kompetencer for at kunne administrere de nye typer af teknologier og organiseringsformer. Opkvalificeringen øger de øvrige medarbejders markedsværdi og giver dem øget sikkerhed for at kunne forblive beskæftiget på sigt.

Generelt peger analyserne dog på, at servicevirksomhederne mangler konkrete erfaringer med de højtuddannede. Det betyder bl.a., at servicevirksomhederne generelt er bekymrede for lønniveauet. Samtidig indtænkes de højtuddannede først og fremmest i konkrete problemstillinger, og virksomhederne er derfor bekymrede for, om de kan sikre tilstrækkelig med arbejdsopgaver til at beskæftige de højtuddannede. Der kan endvidere også identificeres en kulturbarriere, idet flere virksomheder giver udtryk for, at akademikere ikke vil kunne passe ind på en arbejdsplads med "almindelige mennesker". Dette er en problemstilling, der især er relevant for små og mellemstore virksomheder.

De private serviceerhverv behov for et øget kvalifikationsniveau omsættes ikke kun i et ønske om at ansætte personer med mellemlange eller lange videregående uddannelser. Kravene til den fremtidige arbejdskraft på alle færdighedsniveauer er således stigende. De private serviceerhverv oplever

på tværs af brancher en række stigende omverdenskrav, der påvirker kravene til arbejdskraftens færdighedsniveauer.

Kravene til et stigende færdighedsniveau skyldes bl.a. en række stigende omverdenskrav, der påvirker servicevirksomhedernes forretningsområde:

- Stigende krav til dokumentation af produkter og services
- Stigende krav til certificering af produkter og services
- En stigende segmentering og specialisering
- Mindre kundeloyalitet og større betydning af service og kvalitet
- Større fokus på just-in-time-produktion af produkter og services til stadig mere kritiske kunder
- Kunderne ønsker at komme ind "back-stage" og følge produktionen af deres services og have mulighed for at gennemskue, hvad de reelt får for pengene
- Stigende arbejdsdeling mellem servicevirksomheder, men også internt i virksomheden – fx indførelsen af profitcentre o. lign.

Disse skift i rammebetingelserne er ikke unikke for serviceerhvervene, og Fyn og Vejle-regionen adskiller sig heller ikke fra resten af landet. Hvor det i andre erhverv end serviceerhvervene er tale om et konkret produkt, som er udsat for konkurrence, kvalitetsvurdering etc. er det i servicebranchen den enkelte medarbejders produktion og service, der er udsat for konkurrencesituationen. Det skaber helt overordnet set nye krav og betingelser til kvalifikationer hos de medarbejdere, der er beskæftiget i servicefagene.

Tabel 7.10 i kapitel 7 opsummerer en række eksempler på nøglekravene til medarbejderne opdelt på underbrancherne for de private serviceerhverv.

Mere specifikt peger analyserne for begge regioner på efterspørgsel på:

- Ufaglærte til detailhandlen, der vil arbejde på skiftende arbejdstidspunkter
- Administrative medarbejdere til håndtering af logistik og IT inden for engrosbranchen
- Speditører, disponenter og transportlogistikere¹³ samt uddannede chauffører inden for transport og logistik.

Endelig opleves der udbudsproblemer for revisorer.

En særskilt problemstilling, når det gælder de fremtidige kvalifikationskrav til medarbejdere omfatter de ufaglærte og kortuddannede, der vil få det svært inden for f.eks. industri og fremstilling i de kommende år, idet mange jobfunktioner vil komme under pres som følge af udflagning, outsourcing og udlicitering. Samtidig er der et stigende krav til færdighedsniveauet.

For mange af de job, som de kortuddannede og ufaglærte varetager inden for de private serviceerhverv, gælder dog, at de ikke kan udflagges eller outsources. Den service jobbene indbefatter, er således stedbunden, og må nødvendigvis udføres på stedet. Det gælder fx kulturtilbud og turisme og hele spektret af personlig service samt vedligehold. Det er fx jobtyper og jobfunktioner som ejendomsfunktionærer, rengøringsmedhjælpere, automekanikere, vagtfunktionærer, stuepiger, tjenere, kokke, renovationsarbejdere, plejeassistenter etc.

¹³ En transportlogistikere arbejder med, hvordan en varestrøm nemmest, sikrest og mest økonomisk transporteres gennem virksomheden og ud i verden.

Med andre ord er der gode og sikre jobmuligheder for de ufaglærte og kortuddannede i store dele af de private serviceerhverv, navnlig inden for forretningservice.

En vigtig tendens, der også vil påvirke udviklingen i beskæftigelsen i de private serviceerhverv for de ufaglærte og kortuddannede fremover, er det nuværende og fremtidige samspil mellem den offentlige og private sektor. Analysen viser, at der ligger et uudnyttet markedspotentiale for private servicevirksomheder som leverandør til den offentlige sektor målt på regionernes udliciteringsgrad. Herudover findes der en række andre former for offentligt-privat samspil.

3.1.4 I hvilket omfang er der behov for tilførsel af viden til de private serviceerhverv gennem ansættelse af personer med en videregående uddannelse? Og i hvilket omfang kan højtuddannede bidrage til jobvæksten inden for de private serviceerhverv

En af forudsætningerne for beskæftigelsesvækst er at øge vidensniveauet og sikre en veluddannet arbejdsstyrke. Analysen af beskæftigelseseffekten af at ansætte en højtuddannet viser, at der er en væsentlig beskæftigelsesmæssig gevinst at hente ved ansættelsen af højtuddannede i de små og mellemstore virksomheder.

Virksomheder der ansætter akademikere har højere vækst end virksomheder uden akademikere. Særkørsler på data fra Danmarks Statistik viser, at de små og mellemstore virksomheder på Fyn og i Vejle-regionen der har ansat den første højtuddannede i perioden 1995 til 2002 har oplevet en vækst på henholdsvis 31 og 35 % mod en vækst på henholdsvis 5 og 10 % i de virksomheder, der ikke har haft en højtuddannet ansat. Tallet for virksomheder der har haft højtuddannede i hele perioden er henholdsvis 17 og 31 %.

Ansættelsen af en højtuddannet er medvirkende til og skaber vækst blandt de øvrige faggrupper i de små og mellemstore virksomheder på Fyn og i Vejle-regionen. For Fyn og Vejle-regionen var jobvæksten for øvrige medarbejdergrupper i de virksomheder, der ansatte deres første højtuddannede på henholdsvis 23 % og 28 % mod en vækst på henholdsvis 9 % og 18 % i de virksomheder, der ikke har haft en højtuddannet ansat.

Analysen viser samtidig, at vidensvirksomhederne i højere grad end de øvrige servicevirksomheder vurderer, at de kommer til at efterspørge mere arbejdskraft på længere sigt.

Resultaterne indikerer, at et øget vidensniveau og ansættelsen af højtuddannede også giver bedre beskæftigelsesmuligheder til ufaglærte og faglærte og øvrige faggrupper.

3.2 Styrker, svagheder, muligheder og trusler

Samlet set peger analysen på et moderat vækstpotentiale for de private serviceerhverv på Fyn og i Vejle-regionen. I det følgende afsnit præsenteres styrker, svagheder, muligheder og trusler for at realisere og øge vækstpotentialet for de private serviceerhverv på Fyn og i Vejle-regionen.

Formålet er at se de private serviceerhverv på Fyn og i Vejle-regionen i et lidt bredere perspektiv for at kvalificere og forstå konteksten for den fremtidige jobvækst inden for de private serviceerhverv. Med afsæt heri peges der i afsnit 3.5 på en række anbefalinger for fremtiden.

I tabellen nedenfor er de centrale styrker, svagheder, muligheder og trusler – identificeret som led i analysen – gengivet.

Tabel 3.1 Styrker, svagheder, muligheder og trusler for fremtidens private servicevirksomheder på Fyn og i Vejle-regionen

Styrker	Svagheder
<ul style="list-style-type: none"> • Relativt mange af de erhvervsaktive har en erhvervsfaglig uddannelse • God infrastruktur • Syddansk Universitet / gode uddannelsesmuligheder • Gode resultater inden for engros og detailhandel sammenlignet med resten af landet <p>Specifikt for Vejle:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Transport og logistik • Bredt vækstlag 	<ul style="list-style-type: none"> • Lavere beskæftigelsesandel inden for forretningsservice – Fyn har desuden en lavere beskæftigelsesvækst end resten af landet • Færre vidensvirksomheder end i resten af landet og relativt få erhvervsaktive har en mellem- eller lang videregående uddannelse <p>Specifikt for Fyn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Udviklingen i forretningsservice er centreret i få nicheerhverv
Muligheder	Trusler
<ul style="list-style-type: none"> • Sammenlægning til stor region – synergieffekter • Geografisk placering • Hotel og restauration • Forretningsservice (særligt operationel service, herunder rengøringshjælp, sundhed og wellness) • Regionale vækstfora • Øget offentligt privat samspil • Gode boligmæssige forhold 	<ul style="list-style-type: none"> • Udflytning af arbejdspladser • Truslen fra de nye EU-lande • Kompetencekløft i forhold til resten af landet • Kommunalreformen - stærke naboregioner • Toldafgift på Storebæltsbroen

3.2.1 De private serviceerhverv på Fyn og i Vejle-regionens væsentligste styrker og svagheder

Vi har i forbindelse med denne undersøgelse identificeret styrker og svagheder samt muligheder og trusler for Fyn og Vejle-regionen. Udgangspunktet er, at styrker og svagheder i en vis udstrækning kan betragtes som et billede på, hvordan regionerne står i dag. Muligheder og trusler udgør i højere grad et billede af en mulig fremtidig situation.

Nedenfor præsenteres de styrker, som vi har identificeret i forbindelse med undersøgelsen:

- Af centrale styrker for serviceerhvervene på Fyn og Vejle-regionen kan det for det første nævnes, at der i de to regioner er relativt mange erhvervsaktive, der har en erhvervsuddannelse. Inden for alle brancherne i serviceerhvervet ligger både Fyn og Vejle-regionen enten på niveau med eller over landsgennemsnittet. På et arbejdsmarked, hvor de faglige kompetencer bliver stadig vigtigere, er dette et positivt træk.
- For det andet kan det nævnes, at både Fyn og Vejle-regionen har en veludbygget infrastruktur. De større byer i regionerne ligger både på IC3- og motorvejsnettet. Særligt transporterhvervene og engrosvirksomhederne nyder godt af den veludbyggede infrastruktur i kombination med den centrale geografiske placering. Endvidere har udbygningen af infrastrukturen og etableringen af Storebæltsforbindel-

sen i 1998¹⁴, været en vækstdynamo for hotel- og restaurationsbranchen på Fyn. Det veludbyggede infrastruktur muliggør samtidig pendling, der betyder, at virksomhederne har et stort arbejdskraftopland.

- For det tredje, er der mulighed for at de unge, der ønsker en højere uddannelse kan tage den på Syddansk Universitet i Odense eller Kolding, hvilket er vigtigt i forhold til at tiltrække og fastholde flere unge i regionen, således at Fyn og Vejle-regionen kan få et højt kvalificeret arbejdskraftudbud i fremtiden. Regionerne har via Odense en styrke i et relativt bredt uddannelsesmiljø. Handelshøjskolens tilbud er integreret på Syddansk Universitet, og derudover tilbyder Ingeniørhøjskolen Odense Teknikum både lange og mellemlange videregående uddannelser.¹⁵ I Vejle-regionen er der ligeledes en række institutioner, der tilbyder videregående uddannelser, Vitus Bering i Horsens, Design skolen i Kolding, EDB-skolen i Vejle og Vejle Tekniske Akademi. Af erhvervsfaglige uddannelses tilbud kan nævnes Odense Tekniske Skole, Svendborg Søfartsskole og Maskinmesterskolen i Fredericia – som også tilbyder videregående uddannelser.
- Begge regioner klarer sig relativt godt på engroshandel og detailhandel. Endvidere står Vejle-regionen stærkest inden for hotel- og restaurationsvirksomhed samt inden for transport og logistik.

Samtidig kan der også identificeres en række svagheder, der har betydning for udviklingen i de private serviceerhverv på Fyn og i Vejle-regionen. Nedenfor præsenteres de væsentligste svagheder.

- Begge regioner har en lavere beskæftigelsesandel inden for forretningservice, der generelt tegner sig for den største beskæftigelsesvækst. Forretningservice har været en af de væsentligste kilder til vækst i antallet af arbejdspladser på landsplan i de seneste 10 år. Den lavere beskæftigelsesvækst inden for serviceerhvervet kan således primært tilskrives udviklingen inden for forretningservice, sammenlignet med resten af landet. Den konkrete udvikling viser, at Fyn fortsat taber luft i hold til resten af landet, idet beskæftigelsesvæksten inden for branchen ligger noget under landsgennemsnittet. Vejle-regionen er i højere grad i gang med at indhente landsgennemsnittet.
- For det andet har begge regioner ikke – i samme omfang som resten af landet – omstillet sig til at blive et vidensamfund. Det viser sig bl.a. ved, at regionerne har færre vidensvirksomheder relativt set end resten af landet. Der er således ikke et vækstlag af virksomheder, der kan være med til at drive udviklingen inden for serviceerhvervene generelt og forretningservice specifikt. Derudover er der både på Fyn og i Vejle-regionen relativt få beskæftigede med mellemlange og lange videregående uddannelser inden for de private serviceerhverv. Denne analyse og tidligere undersøgelser viser¹⁶, at

¹⁴ Broafgiften på Storebæltsbroen er dog samtidig en trussel for andre erhverv – eksempelvis for transporterhvervet, da broafgiften kan betyde, at transporten og dermed firmaerne går uden om Fyn. Der er dog nu politisk flertal for en afgiftsnedsættelse på ca. 20 %.

¹⁵ Sven Allan Jensen og Bates for Fyns amt og Odense kommune (2003) "OPUS-Fyn - Odenses Potentialer, Udfordringer og Styrker".

¹⁶ Rambøll Management (2004) "Højtuddannedes værdi for små og mellemstore virksomheder".

ansættelse af højtuddannet arbejdskraft bidrager med at skabe vækst og innovation, hvorfor en lille andel med mellemlange og lange uddannelser i sig selv udgør en svaghed.

- For det tredje er 3/4 af væksten inden for forretningservice på Fyn koncentreret i underbrancherne IT-service og advokat, revision og anden rådgivning (jf. kapitel 5) modsat Vejle, hvor væksten i brancherne er fordelt mere jævnt på underbrancher. På længere sigt er Fyn derfor mere sårbare overfor udsving inden for disse niches.

3.2.2 *Muligheder og trusler for de private serviceerhverv på Fyn og i Vejle-regionen*

Vi har identificeret følgende muligheder:

- For det første ser vi etableringen af den syddanske region som en mulighed for at realisere synergieffekter af de styrker, som de to regioner har hver især. Derudover vil regionens placering midt i landet og som grænseregion åbne en række muligheder for at være et bindeled mellem regionerne i Danmark og skabe muligheder for et større samspil med Tyskland og resten af Europa. I forbindelse med den nye Region Syddanmark etableres et eller flere regionale vækstfora med repræsentanter fra regionen, kommunerne, erhvervslivet, vidensinstitutioner samt arbejdsmarkedets parter. Vækstforaet får bl.a. til opgave at udarbejde en erhvervsudviklingsstrategi. Foraet kan med inddragelse af erhvervsliv og vidensinstitutioner sætte fokus på vækstvilkår i regionen og skabe initiativer til forbedring af disse også i regionens udkantsområder.
- For det andet ser vi muligheder for at udvikle en række brancher både i Fyn og Vejle. Fx er der inden for turisme og oplevelsesøkonomi positive økonomiske nøgletal på Fyn i en periode, hvor branchen samlet set har været under pres. Endvidere har der på Fyn siden starten af 2000 været en fokuseret indsats på turisme via EU's regionale mål 2-midler. Endelig ses der muligheder inden for forretningservice.
- For det tredje ses et stort potentiale inden for sundhed og wellness. Danskerne køber i stigende grad forskellige serviceprodukter i kategorien sundhed, velvære og skønhed. Den stigende velfærd og købekraft betyder ikke kun, at der købes mere, men at der bruges flere penge på høj kvalitet og en række nye serviceydelser. Mere konkret drejer det sig om services inden for motion og fitness, sundhedsydelser, fysioterapi, kurophold, ansigtsbehandlinger samt personlig rådgivning og service, såsom rengøringshjælp, bryllupsplanlægger, indretningsarkitekt mv.

Disse tendenser skaber et vækstgrundlag for en række virksomheder inden for servicesektoren og kan betragtes som en del af væksten inden for oplevelsesøkonomien. De forskellige serviceydelser skal give forbrugeren en personlig oplevelse af velvære. Det, der gælder for disse services, er, at de er stedbundne og nødvendigvis må udføres på stedet. Væksten i denne del af servicebranchen vil således skabe lokale arbejdspladser.

- For det fjerde ligger der et uudnyttet markedspotentiale for private servicevirksomheder som leverandør til den offentlige sektor.¹⁷ For både Fyn og Vejle-regionen såvel som hele landet er udliciteringsgraden mellem 11 og 12 % (udliciteringsgraden angiver kommunernes køb af fremmede tjenesteydelser i forhold til deres samlede bruttoudgifter). Herudover er der en øget anvendelse af en række øvrige former for offentligt-privat samspil.

På den negative front kan der fremhæves en række trusler for de private serviceerhverv på Fyn og i Vejle-regionen i fremtiden:

- For det første ligger der en trussel i globaliseringen af servicearbejdsmarkedet og i den forbindelse særligt en (fortsat) udflytning/udflagning af arbejdspladser, der som noget relativt nyt også er begyndt at omfatte serviceproduktionen. I den sammenhæng er det væsentligt at nævne, at en nyligt gennemført undersøgelse fra Rambøll Management vidner om, at beskæftigede uden kompetencegivende uddannelse har den største risiko for at miste jobbet, men at de samtidig er bedre end fx beskæftigede med håndværkspræget arbejde og en faglig uddannelse til at søge videre til andre brancher og nye jobfunktioner. En særlig fremadrettet udfordring for servicearbejdsmarkedet vil være at øge den faglige mobilitet, også i den relativt store andel af arbejdsstyrken, der har en erhvervsuddannelse.
- For det andet udgør konkurrencen fra de nye EU-lande en trussel mod bl.a. transporterhvervet, som er præget af hård konkurrence på priserne, hvor de nye EU-lande typisk har en konkurrencefordel på grund af lavere lønninger. Omvendt åbner østudvidelsen også nye markeder for danske virksomheder, hvilket kan skabe vækst – og øget efterspørgsel efter transportydelser.
- For det tredje ligger der en trussel i, at der opstår et mismatch mellem efterspurgte kompetencer og arbejdsstyrkens kompetenceniveau, i takt med at virksomhederne efterspørger et stigende kompetenceniveau, mens uddannelsesniveaet på arbejdsmarkedets udbudside ikke forventes at øges betragteligt.
- For det fjerde kan der være en risiko for, at kompetencekløften mellem Fyn og Vejle-regionen og resten af landet vil øges yderligere i fremtiden. Som nævnt blandt de nuværende svagheder er der allerede i dag færre højtuddannede på Fyn og i Vejle-regionen end i resten af landet, og det vil udgøre en trussel, hvis denne forskel bliver stadig større. Placeringen af Syddansk Universitet er dog en god mulighed for at ændre dette.
- For det femte ligger der en trussel i, at naboregionerne bliver fremtidens vækstregioner, der suger investeringer og den veluddannede arbejdskraft til sig. I dette scenarium sættes der fokus på de negative konsekvenser for Fyn og Vejle-regionen, hvis naboregionerne udvikler sig til deciderede kraftcentre for erhvervslivet. Hvis dette bliver tilfældet søger arbejdskraften, herunder særligt de højtuddannede til disse regioner, hvor jobmuligheder er bedre. Fyn og Vejle-regionen vil således blive ramt af en støvsugereffekt, hvor virksomheder og arbejdskraft søger videre. I denne forbindelse kan for eksempel nævnes nogle af de regionale satsninger, der foretages i Århus, og som kan være med til at gøre denne region relativt stærk. IT-

¹⁷ Se fx "Service i Forandring", Erhvervsministeriet, marts 2000.

byen Katrinebjerg i Århus, som er en af de tre afdelinger i forskerparken i Århus, skal gennem geografisk videnskonscentration skabe en kritisk masse og et innovativt IT-miljø i regionen. Forskerparken i Århus indeholder desuden en afdeling for alle typer af virksomheder og én for biotekniske og medico-virksomheder. Ideen er, at vækst og innovation har de bedste vilkår, når forskning, erhvervsliv og uddannelse samles på et sted. Også på Fyn er der forskerparker, men de er stadig mindre udviklet end i for eksempel Århus og Aalborg¹⁸

3.3 **Anbefalinger**

Set over en længere periode har de private serviceerhverv i regionerne i Danmark haft forskellige udviklingsforløb. Hovedstadsområdet har over en relativ kort periode bevæget sig frem til en førende rolle inden for service og vidensservice.

Den næste bølge i regionernes udvikling kan ikke forudsiges, men denne analyse viser, at Fyn og Vejle-regionen har mange gode kort på hånden for at tage et skridt mod toppen inden for serviceerhverv og videnserhverv.

De private servicevirksomheder skal sikre den fremtidige beskæftigelse og vækst i regionerne og vidensvirksomhederne spiller her en vigtig rolle i at sikre større synergi mellem de private serviceerhverv. Det kræver derfor en fælles indsats fra policymagere, erhvervsliv og andre institutioner i regionerne, der i fællesskab formulerer en samlet strategi for den nye region Syddanmark, eksempelvis i forum af de nye regionale vækstfora.

Den ovenstående identifikation af styrker og svagheder samt muligheder og trusler giver Rambøll Management anledning til at pege på følgende anbefalinger for hver af analysens konklusioner og de udfordringer, som de peger på:

Strategi 1: Ansættelse af højtuddannet arbejdskraft

Analysen af beskæftigelseseffekten af at ansætte en højtuddannet viser, at der er en væsentlig beskæftigelsesmæssig gevinst at hente ved ansættelsen af højtuddannede i de små og mellemstore virksomheder. Udfordringen er dog, at der på Fyn og i Vejle-regionen er få vidensvirksomheder samt få små og mellemstore virksomheder, der ansætter højtuddannede. Der er således et stort potentiale for at ansætte flere højtuddannede.

Det skyldes også - som analysen peger på - at servicevirksomhederne gerne vil ansætte de højtuddannede, men de er i tvivl om, hvad de kan bidrage med, og om de kan beskæftige dem fuldtid. Endvidere viser en netop offentliggjort undersøgelse¹⁹, at den overvejende del af jyske højtuddannede vil foretrække at arbejde i Jylland, hvis der var jobåbninger i de jyske regioner. Med Syddansk Universitet placering i regionen er der således gode muligheder for at ansætte flere højtuddannede i de private serviceerhverv på Fyn og i Vejle-regionen.

På den baggrund peger analyserne på følgende anbefalinger, som Rådene eventuelt kan drøfte for at understøtte, at der skabes flere jobs til de højtuddannede. Initiativerne kunne fx være:

¹⁸ Sven Allan Jensen og Bates for Fyns amt og Odense kommune (2003) "OPUS-Fyn. Odenses Potentialer, Udfordringer og Styrker".

¹⁹ Berlingske Nyhedsmagasin, Nr. 8. 2005.

- Særlig regional vinkel på den Akademikerkampagne, der kører i øjeblikket i et samarbejde mellem Akademikernes Centralorganisation og Beskæftigelsesministeriet
- Hvordan der kan sikres et kontinuerligt fokus på at tiltrække og fastholde højtuddannede i de to regioner
- Etablering og drift af netværk for ledige og beskæftigede højtuddannede
- Etablering og drift af netværk for virksomheder, der ønsker at ansætte eller bruge højtuddannet arbejdskraft – f.eks. på delebasis
- Udvide praktikmulighederne i regionens små og mellemstore virksomheder for studerende fra bl.a. Syddansk Universitet.

Strategi 2: Sikre de fornødne kvalifikationer

En af de største trusler for at fastholde og udbygge jobvæksten inden for de private serviceerhverv er, at der opstår et mismatch mellem efterspurgte kompetencer og arbejdsstyrkens kompetenceniveau. Analysen peger på, at virksomhederne efterspørger et stigende kompetenceniveau hos medarbejderne, jf. eksemplerne i kapitel 7. Både de private serviceerhverv på Fyn og Vejle-regionen har dog som udgangspunkt en høj andel af beskæftigede med en erhvervsfaglig uddannelse sammenlignet med resten af landet.

På den baggrund, anbefales det, at Arbejdsmarkedsrådene drøfter, om der er et særligt behov for at ruste de ledige til jobåbningerne i de private serviceerhverv. Initiativerne kunne fx være:

- Undersøge behovet for særlige kurser målrettet beskæftigelse af kortuddannede og ufaglærte i de private serviceerhverv – fx indeholdende emner som kundeservice og kundepsykologi
- Yderligere kortlægning af behovet for / begyndende tegn på flaskehalse for administrative medarbejdere til håndtering af logistik og IT inden for engrosbranchen.

Strategi 3: Fastholde og udbygge jobvæksten inden for de private serviceerhverv inden for udvalgte brancher

Analysen har udpeget en række brancher, hvor der i den kommende tid vil være gode beskæftigelsesmuligheder. Analysen giver anledning til at fremhæve to brancher.

De fynske virksomheder inden for hotel- og restauration har ikke formået at fastholde aktivitetsniveauet sammenlignet med resten af landet og særligt ikke på markedet for kursus- og konferenceaktiviteter samt ydelser til det købedygtige turistsegment. Det er til trods for en stigning i uddannelsesniveau, større investeringer samt en gunstig midtpunktsplacering, kulturgrundlag og skøn natur.

På den baggrund anbefales det, at Arbejdsmarkedsrådet for Fyn drøfter, om der er mulighed for at understøtte en større satsning på hotel- og restaurationsvirksomhederne i regionen. Initiativerne kunne fx være:

- Nedsættelsen af et fynsk dialogforum med deltagelse af relevante interesseorganisationer. Den helt store udfordring er således at udvikle oplevelsesprodukter i komplementære netværk og alliancer og sikre mere helhedsorienteret og mangesidet produkter. Det kræver en bred indsats.

Transportbranchen i Vejle-regionen har haft en positiv beskæftigelsesvækst modsat udviklingen i resten af landet. Udfordringen bliver at fastholde væksten og styrkepositionen – også i den hårde konkurrence med de nye EU-lande. Erhvervsmæssigt bør der satses på den gode infrastruktur og tænke

de forskellige transportformer i forlængelse af hinanden (intermodal transport).

På den baggrund anbefales det, at Arbejdsmarkedsrådet for Vejle-regionen – i samarbejde med branchen - drøfter, hvordan den fortsatte jobvækst kan sikres. Initiativerne kunne fx være:

- Yderligere kortlægning af behovet for / begyndende tegn på flaskehalse; speditører, disponenter og transportlogistikere²⁰ samt uddannede chauffører inden for transport og logistik.

²⁰ En transportlogistiker arbejder med, hvordan en varestrøm nemmest, sikrest og mest økonomisk transporteres gennem virksomheden og ud i verden.

4. De private serviceerhverv på Fyn og i Vejle-regionen

I dette afsnit præsenterer vi først et overordnet overblik over de private serviceerhverv på Fyn og i Vejle-regionen, og derefter gives der en gennemgang og sammenligning af de 9 brancher på tværs af de to regioner. Gennemgangen bygger på data for 2003 fra Danmarks Statistikbank.

4.1 Sammenfatning

4.1.1 Beskæftigelsesudviklingen

Ud af den samlede beskæftigelse på Fyn og i Vejle-regionen, der er henholdsvis ca. 230.000 og 184.000, er ca. 34 % og 36 % beskæftiget inden for de private serviceerhverv, hvilket svarer til henholdsvis 78.000 og 66.000 fuldtidsbeskæftigede.

Til sammenligning er andelen af beskæftigede i de private serviceerhverv i hele landet 38 %.

Table 4.1 Beskæftigede opdelt på Fyn, Vejle-regionen og hele landet, 2003

	Hele landet		Fyn		Vejle	
	Antal	Andel	Antal	Andel	Antal	Andel
Landbrug og fiskeri	96.341	3,5 %	12.462	5,4 %	6.714	3,7 %
Energi og råstofudvinding	18.534	0,7 %	1.596	0,7 %	1.169	0,6 %
Fremstilling	439.120	16,0 %	39.446	17,1 %	42.148	22,9 %
Bygge og anlæg	168.055	6,13 %	15.014	6,52 %	11.744	6,39 %
Privat service, i alt	1.041.690	38,0 %	77.790	33,8 %	65.840	35,8 %
Autohandel, service og tankstationer	61.226	2,2 %	5.349	2,3 %	4.871	2,7 %
Engroshandel undtagen med biler	157.789	5,8 %	11.727	5,1 %	12.073	6,6 %
Detailhandel	194.375	7,1 %	17.045	7,4 %	13.033	7,1 %
Hoteller og restauranter	79.635	2,9 %	6.743	2,9 %	4.995	2,7 %
Transport	122.716	4,5 %	8.761	3,8 %	8.690	4,7 %
Post og tele	51.721	1,9 %	3.416	1,5 %	3.059	1,7 %
Finansiering og forsikring	75.946	2,8 %	4.190	1,8 %	3.425	1,9 %
Udlejning og ejendomsformidling	43.844	1,6 %	3.244	1,4 %	2.461	1,3 %
Forretningsservice	254.438	9,3 %	17.315	7,5 %	13.233	7,2 %
Øvrige serviceerhverv ²¹	965.251	35,2 %	82.866	36,0 %	55.435	30,2 %
Uoplyst	12.395	0,5 %	1.171	0,5 %	686	0,4 %
I alt	2.741.386	100,0 %	230.345	100,0 %	183.736	100,0 %

Kilde: Danmarks Statistik

De vigtigste udviklingstendenser inden for beskæftigelse i de private serviceerhverv i de to regioner er sammenfattet nedenfor:

- Udviklingen inden for erhvervet i de seneste 5 år viser, at beskæftigelsesvæksten har ligget over landsgennemsnittet i Vejle, mens den har ligget under på Fyn. Konkret har beskæftigelsesvæksten i hele landet været på 3,8 % i perioden, svarende til 37.727 flere beskæftigede. Vejle-regionen ligger lidt over med en vækst på 5,2 %, svarende til 3.230 flere beskæftigede, mens Fyn ligger lidt under på 1,4 % eller 1.062 flere beskæftigede.

²¹ Øvrige serviceerhverv indeholder følgende brancher: Offentlig administration, undervisning, sundhedsvæsen, sociale institutioner samt foreninger, kultur og renovation.

- Målt på beskæftigelsesvækst klarer både Fyn og Vejle-regionen sig bedre end landsgennemsnittet inden for engroshandel, detailhandel samt udlejnings- og ejendomsvirksomhed.
- Derudover har Vejle-regionen en højere beskæftigelsesvækst, når det gælder transport og logistik samt finansiering og forsikring. Beskæftigelse steg fortsat inden for transportbranchen i 2004.
- Inden for forretningsservice, der er det serviceerhverv med den største beskæftigelsesvækst, ligger Vejle-regionen på niveau med resten af landet, mens Fyn har en lavere vækst målt i beskæftigelsen. Tallene for 2004 viser dog, at Fyn er i gang med at indhente efterslæbet.

For arbejdskraftens uddannelsesniveau er de vigtigste tendenser sammenfattet nedenfor:

- Fælles for Fyn og Vejle-regionen er, at der inden for privat service typisk er en lavere andel af beskæftigede med mellemlang og lang videregående uddannelse sammenlignet med resten af landet. For Fyn er det kun inden for transportvirksomhed, hvor andelen er højere end landsgennemsnittet. Vejle-regionen ligger overvejende under eller på niveau med landstallet.

Det tyder på, at de private serviceerhverv i de to regioner ikke er så vidensstunge som det er tilfældet i resten af landet, hvilket understøttes af, at andelen af vidensvirksomheder i begge regioner er mindre end i resten af landet. Den lavere andel af beskæftigede med en videregående uddannelse påvirker de private servicevirksomheders vækstpotentiale. Det skyldes, at højtuddannet arbejdskraft typisk bidrager med at skabe vækst og innovation, hvorfor en lille andel med mellemlange og lange uddannelser kan medvirke til at begrænse væksten inden for erhvervet.

- Derimod har begge regioner en høj andel af beskæftigede med en erhvervsfaglig uddannelse inden for erhvervet. I 7 ud af de 9 brancher inden for privat service har Fyn en højere andel end landsgennemsnittet. Det tilsvarende tal for Vejle-regionen er 6 ud af 9.

4.1.2 Virksomhedernes økonomiske udvikling

De vigtigste konklusioner på de økonomiske nøgletal (der omfatter produktivitetsvækst, vækst i investeringer samt vækst i virksomhedernes bruttoavance) er sammenfattet nedenfor:

- Overordnet set klarer Vejle-regionen sig bedre på de økonomiske nøgletal end det er tilfældet for Fyn. Vejle-regionen ligger over både landsgennemsnittet og Fyn, når det gælder engroshandel og detailhandel. Fyn klarer sig bedre end Vejle-regionen og resten af landet, når det gælder autohandel.
- Både Fyn og Vejle-regionen ligger over landsgennemsnittet i hotel og restauration, transport og logistik samt post og tele.
- Når det gælder udlejnings- og ejendomsformidling, finansiering og forsikring samt forretningsservice ligger begge regioner under landsgennemsnittet på de økonomiske nøgletal.

4.2 Forretningsservice

I dette afsnit præsenteres de væsentligste nøgletal for udviklingen i beskæftigelsen, virksomhederne og det fremtidige arbejdskraftbehov inden for forretningservice²².

Når det gælder de økonomiske nøgletal behandles de tre brancher: Forretningsservice, finansierings- og forsikringsvirksomhed samt ejendoms- og udlejningsvirksomhed under et, jf. afsnit 4.4.2 og 4.4.3. Det skyldes, at det ikke er muligt at få særskilte data for hver af brancherne. Beskæftigelsesudviklingen, uddannelsesniveau samt andelen af gazeller kan derimod godt henføres til hver af brancherne, hvorfor dette præsenteres særskilt. Nøgletallene er endvidere opsummeret i nedenstående figurer.

Table 4.2 Nøgletal for forretningservice

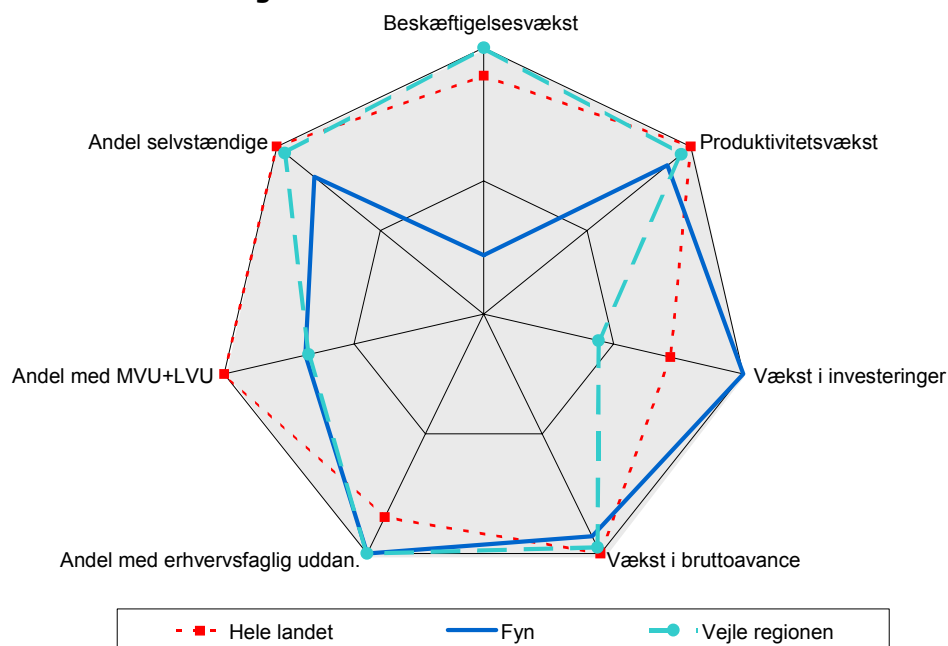
	Hele landet	Fyn	Vejle- regionen
Beskæftigelsesvækst (1999-2003)	20,0 %	11,4 %	21,3 %
Produktivitetsvækst (1999-2002)	-2,9 %	-9,5 %	-5,6 %
Vækst i investeringer (1999-2002)	-84,4 %	-81,2 %	-87,5 %
Vækst i bruttoavance (1999-2002)	-2,2 %	-6,4 %	-3,7 %
Andel med erhvervsfaglig uddan. (gnsn. 1999-2003)	30,3 %	33,6 %	33,4 %
Andel med MVU+LVU (gnsn. 1999-2003)	30,2 %	24,5 %	24,3 %
Andel selvstændige (gnsn. 1999-2003)	11,4 %	10,2 %	11,2 %
Andel gazeller (2004)	0,8 %	0,5 %	0,7 %

Kilde: Danmarks Statistik, www.statistikbanken.dk og Greens Erhvervsinformation.

Anm.: Andelen af Gazellevirksomheder opgøres i forhold til virksomheder i alt.

²² Forretningsservice består af underbrancherne: IT-service, forskning og udvikl., advokat, revision og anden rådgivning, rådgivende ingeniør, arkitekt og havelandskabsrådgivning, fødevarer og miljøkontrol, reklamebureau, arbejdsformidling og vikarbureau, rengøringservice og anden forretningservice.

Figur 4.1 Benchmarking af Fyn og Vejle-regionen samt hele landet inden for forretningsservice²³

Kilde: Danmarks Statistik, www.statistikbanken.dk samt egne beregninger.

Figuren illustrerer følgende:

- Fyn har haft en lavere vækst i beskæftigelsen inden for forretningsservice end hele landet og Vejle-regionen. Vejle-regionen ligger lidt bedre end resten af landet.
- Fyn og Vejle-regionen har sammenlignet med resten af landet en større andel med erhvervsfaglig uddannelse i branchen og en mindre andel med lang eller mellemlang videregående uddannelse. Andelen af selvstændige er lidt mindre på Fyn.
- Fyn og Vejle-regionen har haft et større fald i produktivitet og bruttoavance end landet som helhed. Med hensyn til vækst i investeringer er den negativ for samtlige områder, men hvor Vejle-regionen ligger dårligere end hele landet, ligger Fyn lidt bedre.

4.2.1 Udviklingen i beskæftigelsen inden for forretningsservice

Forretningsservice er den branche, der i de seneste år har oplevet den største beskæftigelsesvækst i Vejle-regionen og på landsplan. På Fyn er branchen kun overgået af udlejnings- og ejendomsvirksomhed. I Vejle-regionen har væksten ligget over landsgennemsnittet, der er 20 % målt over de seneste fem år.

Branchen er – sammen med udlejnings- og ejendomsvirksomhed – den mest videnstunge inden for private serviceerhverv, idet omkring 30 % af de beskæftigede enten har en mellemlang eller en lang videregående uddannelse.

²³ Figuren benchmarker Fyn, Vejle-regionen og hele landet på syv udvalgte parametre. Den viser således forskelle mellem de tre geografiske områder på hvert parameter. Det er imidlertid ikke muligt ud fra figuren at sammenligne udviklingen på tværs af de syv parametre, da de stammer fra forskellige datakilder og opgøres forskelligt. En forskel på 1 % mellem to geografiske områder kan således se grafisk større ud på det ene parameter end på det andet. Ligeledes er det grundet opgørelsesmetoden ikke muligt at sammenligne figurene på tværs af de forskellige brancher.

For både Fyn og Vejle-regionen ligger andelen for de erhvervsfaglige uddannelser lidt højere end landsgennemsnittet, mens det tilsvarende tal for de mellemlange og lange videregående uddannelser ligger under landstallet.

Der har gennem hele perioden været en vækst i tilgangen af medarbejdere med erhvervsfaglig uddannelse og en kraftig vækst, når det gælder personer med en mellemlang eller lang videregående uddannelse. Tilgangen af sidstnævnte gruppe har dog været mindre for Fyn og Vejle-regionen, end det er tilfældet for hele landet.

4.3 Finansierings- og forsikringsvirksomhed

I dette afsnit præsenteres de væsentligste nøgletal for udviklingen i beskæftigelsen inden for finansierings- og forsikringsvirksomhed.²⁴ Nedenstående tabel viser udvalgte nøgletal for branchen. Nøgletallene er endvidere opsummeret i nedenstående figur.

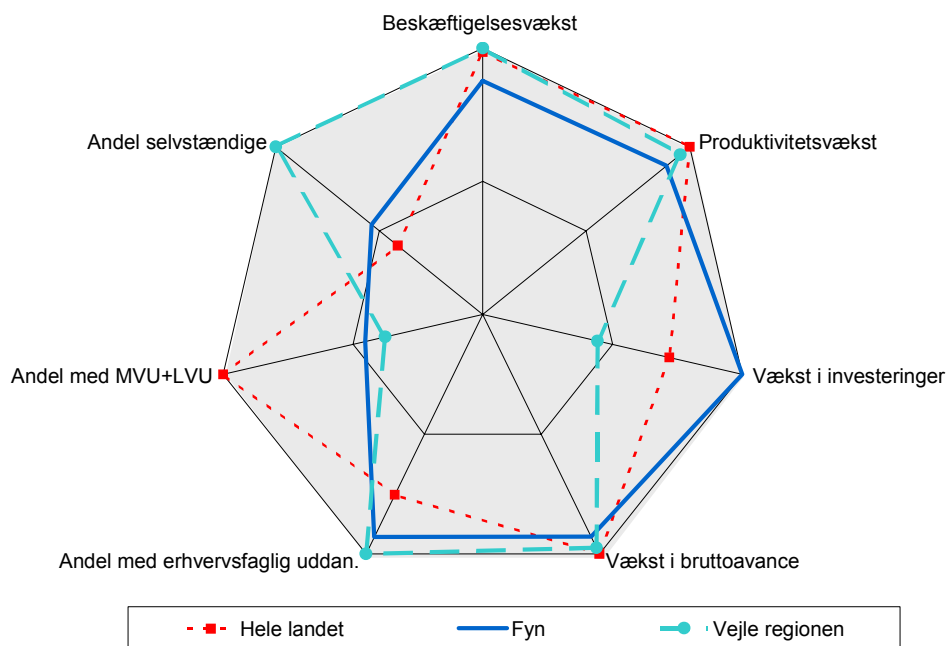
Tabel 4.3 Nøgletal for finansierings- og forsikringsvirksomhed

	Hele landet	Fyn	Vejle-regionen
Beskæftigelsesvækst (1999-2003)	1,1 %	-5,5 %	2,0 %
Produktivitetsvækst (1999-2002)	-2,9 %	-9,5 %	-5,6 %
Vækst i investeringer (1999-2002)	-84,4 %	-81,2 %	-87,5 %
Vækst i bruttoavance (1999-2002)	-2,2 %	-6,4 %	-3,7 %
Andel med erhvervsfaglig uddan. (gnsn. 1999-2003)	62,6 %	70,3 %	73,4 %
Andel med MVU+LVU (gnsn. 1999-2003)	15,0 %	10,0 %	9,4 %
Andel selvstændige (gnsn. 1999-2003)	0,3 %	0,4 %	0,5 %
Andel gazeller (2004)	0,0 %	0,0 %	0,0 %

Kilde: Danmarks Statistik, www.statistikbanken.dk og Greens Erhvervsinformation.
Anm.: Andelen af Gazellevirksomheder opgøres i forhold til virksomheder i alt.

²⁴ Det er ikke muligt at få særskilte data for hver af brancherne på de økonomiske nøgletal. Beskæftigelsesudviklingen, uddannelsesniveau samt andelen af gazeller kan derimod godt henføres til hver af brancherne, hvorfor dette præsenteres særskilt.

Figur 4.2 Benchmarking af Fyn og Vejle-regionen samt hele landet inden for finansierings- og forsikringsvirksomhed

Kilde: Danmarks Statistik, www.statistikbanken.dk samt egne beregninger.

Figuren illustrerer følgende:

- Fyn klarer sig lidt dårligere med hensyn til vækst i beskæftigelsen inden for finansiering og forsikring end hele landet og Vejle-regionen.
- Fyn og Vejle-regionen har en større andel beskæftigede med en erhvervsfaglig uddannelse, men en mindre andel med lang eller mellem-lang videregående uddannelse end landet som helhed. Vejle-regionen har en lidt større andel selvstændige i branchen.
- Fyn og Vejle-regionen har haft et større fald i produktivitet og bruttoavance end landet som helhed. Med hensyn til vækst i investeringer er den negativ for samtlige områder, men hvor Vejle-regionen ligger dårligere end hele landet, ligger Fyn lidt bedre.

4.3.1 *Udvikling i beskæftigelsen inden for finansierings- og forsikringsvirksomhed*

Beskæftigelsesandelen for finansierings- og forsikringsvirksomhed er på landsplan små 3 %, mens den er ca. 2 % både på Fyn og i Vejle-regionen. På landsplan har der været en svag stigning i antallet af medarbejdere på lidt over 1 %. På Fyn har der været et fald i beskæftigelsen på godt 5 %, mens det tilsvarende tal for Vejle-regionen er en stigning på 2 %. Faldet i beskæftigelsen på Fyn skal i vid udstrækning ses i sammenhæng med en række lukninger af store bankers lokale filialer samt en generel tendens, der går i retning af færre, men større virksomheder.

De beskæftigede inden for branchen har i vid udstrækning en erhvervsfaglig uddannelse. Der har imidlertid været en meget klar udvikling, der går i retning af, at flere med en videregående uddannelse har fundet beskæftigelse inden for branchen. Der er en generel tendens inden for branchen til, at der er behov for mindre personale til personlig service. For det første outsources nogle funktioner til call-centre, og for det andet kan flere funktioner klares med nye selvbetjeningssystemer. Der sker en todeling af servicen, sådan at

den service, der skal ydes personligt, har en mere kompleks karakter, mens den mere ordrerettede service automatiseres. Der stilles derfor højere krav til medarbejdernes kvalifikationer og opdatering. Dette underbygger tendensen til at flere med mellemlang og lang videregående uddannelse finder beskæftigelse inden for branchen.

4.4 Udvalgte nøgletal for udlejnings- og ejendomsvirksomhed

I dette afsnit præsenteres de væsentligste nøgletal for udviklingen i beskæftigelsen. Derudover præsenteres udviklingen i virksomhederne og det fremtidige arbejdskraftbehov inden for forretningservice, finansierings- og forsikringsvirksomhed samt udlejnings- og ejendomsvirksomhed.²⁵

Nedenstående tabel viser udvalgte nøgletal for branchen. Nøgletallene er endvidere opsummeret i nedenstående figur.

Tabel 4.4 Nøgletal for udlejnings- og ejendomsvirksomhed

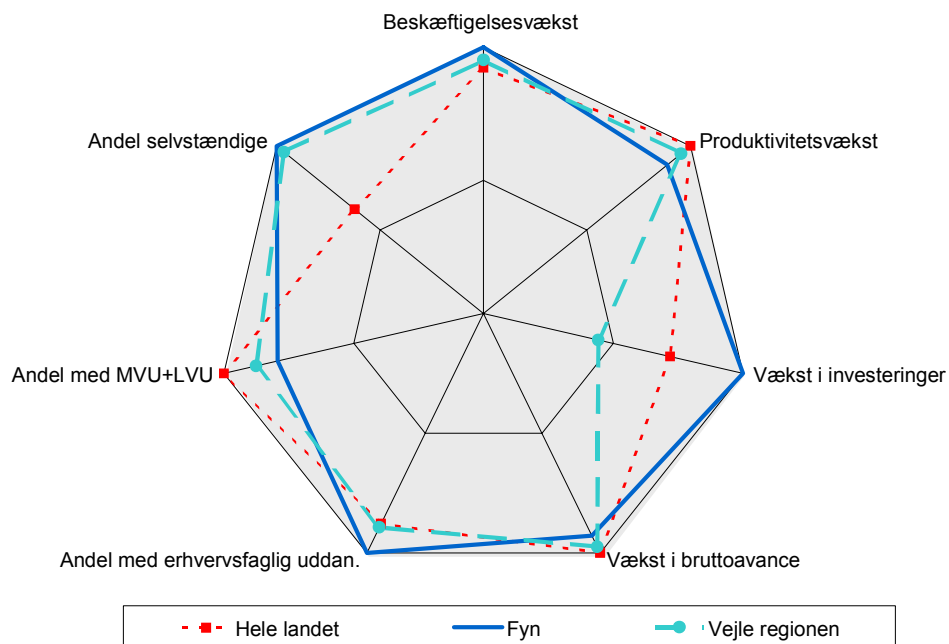
	Hele landet	Fyn	Vejle-regionen
Beskæftigelsesvækst (1999-2003)	9,6 %	15,0 %	11,7 %
Produktivitetsvækst (1999-2002)	-2,9 %	-9,5 %	-5,6 %
Vækst i investeringer (1999-2002)	-84,4 %	-81,2 %	-87,5 %
Vækst i bruttoavance (1999-2002)	-2,2 %	-6,4 %	-3,7 %
Andel med erhvervsfaglig uddan. (gnsn. 1999-2003)	48,1 %	51,9 %	48,6 %
Andel med MVU+LVU (gnsn. 1999-2003)	10,5 %	9,2 %	9,7 %
Andel selvstændige (gnsn. 1999-2003)	19,7 %	25,5 %	24,9 %
Andel gazeller (2004)	0,2 %	0,3 %	0,1 %

Kilde: Danmarks Statistik, www.statistikbanken.dk og Greens Erhvervsinformation.

Anm.: Andelen af Gazellevirksomheder opgøres i forhold til virksomheder i alt.

²⁵ Det er ikke muligt at få særskilte data for hver af brancherne på de økonomiske nøgletal. Beskæftigelsesudviklingen, uddannelsesniveau samt andelen af gazeller kan derimod godt henføres til hver af brancherne, hvorfor dette præsenteres særskilt.

Figur 4.3 Benchmarking af Fyn og Vejle-regionen samt hele landet inden for udlejnings- og ejendomsvirksomhed

Kilde: Danmarks Statistik, www.statistikbanken.dk samt egne beregninger. Figuren illustrerer følgende:

- Væksten i beskæftigelsen inden for udlejnings- og ejendomsvirksomhed har været størst på Fyn, når Fyn og Vejle-regionen sammenlignes med hele landet.
- Fyn og Vejle-regionen har en lidt større andel selvstændige i branchen end resten af landet. På Fyn er andelen af beskæftigede med erhvervsfaglig uddannelse større end i resten af landet, mens andelen med lang eller mellemlang videregående uddannelse er lidt mindre både på Fyn og i Vejle-regionen.
- Fyn og Vejle-regionen har haft et større fald i produktivitet og bruttoavance end landet som helhed. Med hensyn til vækst i investeringer er den negativ for samtlige områder, men hvor Vejle-regionen ligger dårligere end hele landet, ligger Fyn lidt bedre.

4.4.1 *Udvikling i beskæftigelsen inden for udlejnings- og ejendomsvirksomhed*
 Beskæftigelsesandelen for udlejnings- og ejendomsvirksomhed er på landsplan 1,6 %. For Fyn og Vejle-regionen er andelen henholdsvis 1,4 % og 1,3 %. Både Fyn og Vejle-regionen har oplevet en kraftig vækst i beskæftigelsen inden for branchen, som har ligget over landsplan. Den meget positive vækst i beskæftigelsen skal dog holdes op i mod den relativt lille andel, der er beskæftiget i branchen.

4.4.2 *Udvikling i virksomhederne inden for forretningservice, finansierings- og forsikringsvirksomhed samt ejendoms- og udlejningsservice*
 Branchen som helhed har haft faldende produktivitet, investeringer og bruttoavance²⁶, hvilket ligeledes gør sig gældende på Fyn og i Vejle-regionen. På

²⁶ Beregningerne af produktivitet, investeringer og bruttoavance indeholder brancherne finansierings- og forsikringsvirksomhed, ejendoms- og udlejningsvirksomhed og forretningservice.

trods af den generelt dårlige udvikling på nøgletallene er der en relativt stor andel af Gazellevirksomheder inden for branchen, dog mindre end på landsplan. Derimod ligger de to regioner nogenlunde på niveau med resten af landet, når det drejer sig om andel af selvstændige inden for erhvervet.

Virksomhederne i branchen har generelt positive forventninger til det fremtidige salg. Således oplyser 58 % af de fynske virksomheder og 80 % af virksomhederne i Vejle-regionen, at de forventer moderat eller kraftig vækst i salget i de kommende to år. Dette betyder endvidere, at virksomhederne ligeledes har positive forventninger i forhold til at øge antallet af medarbejdere. Omkring halvdelen af virksomhederne både på Fyn og i Vejle-regionen forventer, at antallet af medarbejdere vil stige i det kommende år. Virksomhederne forventer overvejende en mindre stigning på 1-2 medarbejdere. Stort set resten af virksomhederne forventer en uændret rekrutteringssituation. Forretningsservice er yderligere analyseret for både Fyn og Vejle-regionen i henholdsvis kapitel 4 og 5.

4.4.3 *Det fremtidige arbejdskraftbehov for forretningsservice, finansierings- og forsikringsvirksomhed samt ejendoms- og udlejningsservice*

Virksomhederne peger ikke på egentlige rekrutteringsproblemer inden for branchen. Navnlig peger omkring halvdelen af virksomhederne i de to regioner på, at de i høj grad kan få medarbejdere med de fornødne kvalifikationer. Omkring 40 % af virksomhederne mener, at de i nogen grad kan få de ønskede medarbejdere. Endelig forventer 11 % af virksomhederne i Vejle-regionen, at de kun i ringe grad kan få medarbejdere med de rette kvalifikationer. Det tilsvarende tal for Fyn er 4 %. Der er således en svag tendens der peger på, at rekrutteringssituationen i Vejle-regionen er lidt vanskeligere sammenlignet med Fyn.

Derudover er der enkelte virksomheder, der peger på konkrete områder, hvor de vurderer, at der er udbudsproblemer bl.a. for revisorer. Også på arkitektområdet kan der være mindre problemer med at rekruttere. På revisionsområdet forudses problemer fremover, da gennemsnitsalderen for revisorer er meget høj, hvilket vil betyde en stor afgang de kommende år, kombineret med at der uddannes for få. Det sidste kan blandt andet hænge sammen med, at arbejdsvilkårene ikke opleves som attraktive²⁷. Det er muligt, at andre uddannelseskompetencer kan ansættes i revisionsbranchen, i så fald bliver det flere højtuddannede, da revisionsvirksomhederne vurderer, at de får flere videnbaserede opgaver, og at kravene til kompetencer dermed øges.

Også telemarketing-virksomheder har en oplevelse af, at det kan være svært at rekruttere medarbejdere. Der er dog også en erkendelse af, at løn- og ansættelsesvilkår ikke er attraktive nok.

Den teknologiske udvikling betyder effektiviseringer i branchen, hvilket kan være med til at sætte en bremse for beskæftigelsen. I takt med større IT-anvendelse forventer flere virksomheder, at nogle af støttefunktionerne kan effektiviseres, og dermed at eksempelvis kontorstillinger kan spares væk.

Virksomhederne vurderer, at der i stigende grad er brug for flere forskellige faglige profiler i en virksomhed, og at det er meget vigtigt, at medarbejderne kan kommunikere med kunden. For eksempel vurderer IT-virksomheder, at der er et stort behov for arbejdskraft, der kan noget andet end IT, nemlig sætte sig ind i kundens branche og behov for løsninger.

²⁷ AF Fyn (2003) "Analyse af revisionsområdet på Fyn".

I flere private serviceerhverv har interview med virksomheder indikeret, at der generelt er stigende krav til dokumentation, certificering samt øget kompleksitet. Dette skaber en vækst inden for viden- og rådgivningsvirksomheder, der kan varetage sådanne funktioner for andre virksomheder.

4.5 Detailhandel

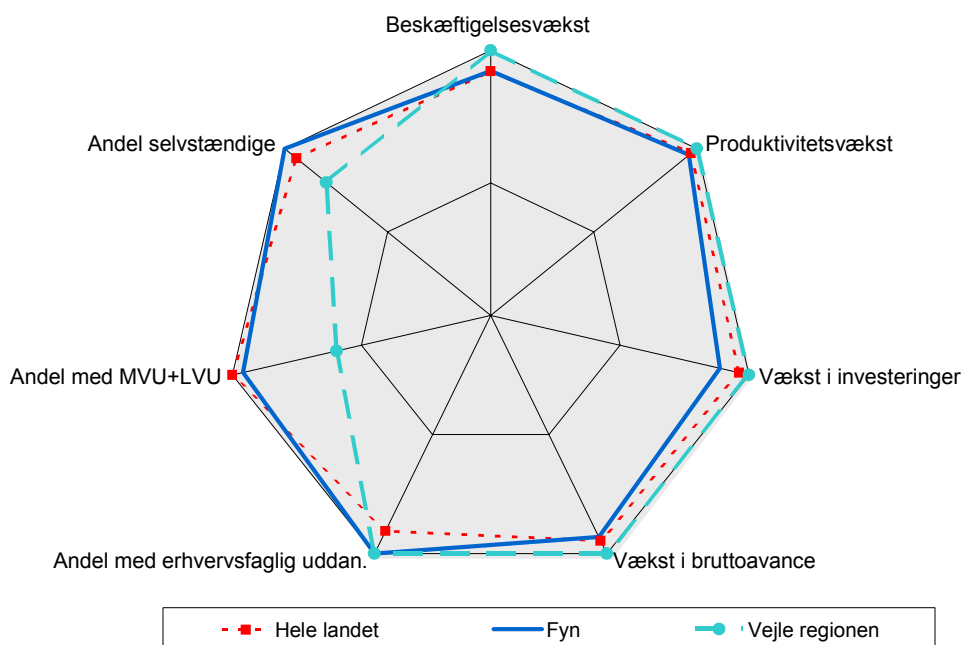
I dette afsnit præsenteres de væsentligste nøgletal for udviklingen i beskæftigelsen, virksomhederne og det fremtidige arbejdskraftbehov inden for detailhandel. Nedenstående tabel viser udvalgte nøgletal for branchen. Nøgletallene er endvidere opsummeret i nedenstående figur.

Tabel 4.5 Nøgletal for detailhandel

	Hele landet	Fyn	Vejle-regionen
Beskæftigelsesvækst (1999-2003)	3,4 %	3,5 %	8,6 %
Produktivitetsvækst (1999-2002)	5,0 %	4,4 %	6,8 %
Vækst i investeringer (1999-2002)	17,1 %	11,8 %	19,9 %
Vækst i bruttoavance (1999-2002)	9,6 %	8,6 %	13,3 %
Andel med erhvervsfaglig uddan. (gnsn. 1999-2003)	55,8 %	59,6 %	59,2 %
Andel med MVU+LVU (gnsn. 1999-2003)	4,1 %	4,0 %	3,2 %
Andel selvstændige (gnsn. 1999-2003)	11,6 %	12,0 %	10,5 %
Andel gazeller (2004)	0,2 %	0,1 %	0,3 %

Kilde: Danmarks Statistik, www.statistikbanken.dk og Greens Erhvervsinformation.
Anm.: Andelen af Gazellevirksomheder opgøres i forhold til virksomheder i alt.

Figur 4.4 Benchmarking af Fyn og Vejle-regionen samt hele landet inden for detailhandel

Kilde: Danmarks Statistik, www.statistikbanken.dk samt egne beregninger.

- Som det fremgår af figuren, har Vejle-regionen en større vækst i beskæftigelsen inden for detailhandel end hele landet, mens Fyn ligger på landsniveau.
- Fyn og Vejle-regionen har en større andel beskæftigede med erhvervsfaglig uddannelse end landet som helhed. Vejle-regionen har en lidt mindre andel beskæftigede med en lang eller mellemlang videregående uddannelse samt andel selvstændige, hvor Fyn ligger på landsniveau.
- Vejle-regionen har en højere vækst i investeringer og bruttoavance, mens den på Fyn er lavere sammenlignet med hele landet.

4.5.1 *Udviklingen i beskæftigelsen inden for detailhandlen*

På landsplan er ca. 7 % beskæftiget inden for detailhandel. På Fyn er andelen 7,4 %, mens andelen i Vejle-regionen svarer til landsgennemsnittet. Det gælder både for Fyn og Vejle-regionen, at der har været en kraftig vækst i beskæftigelsen inden for detailhandel gennem de seneste 5 år. Væksten har ligget over landsgennemsnittet. Konkret har der været en vækst på henholdsvis 3,5 % og 8,6 % på Fyn og i Vejle-regionen.

Omkring 60 % af de beskæftigede inden for branchen har en erhvervsfaglig uddannelse på Fyn og i Vejle-regionen, hvilket er en lidt større andel end landsgennemsnittet. Når det gælder andelen af personer med en mellemlang eller en længerevarende uddannelse ligger Fyn på samme niveau som resten af landet, mens Vejle-regionen ligger lidt under. Udviklingen har gennem de seneste fem år betydet en forøgelse af beskæftigelsen for personer uden en kompetencegivende uddannelse. Blandt andet er andelen af de beskæftigede med en erhvervs gymnasial baggrund blevet større. Denne udvikling gør sig gældende i begge regioner, mens den ikke kan observeres på landsplan. Derimod har der kun været en mindre vækst i beskæftigelsen blandt personer med erhvervsfaglig uddannelse i Vejle-regionen over de seneste fem år, mens Fyn har oplevet en mindre negativ vækst i samme periode.

4.5.2 *Udviklingen i virksomhederne inden for detailhandlen*

Virksomhederne inden for detailhandel på Fyn og i Vejle-regionen ligger henholdsvis lidt under og lidt over landsgennemsnittet, når det gælder væksten i produktivitet, investeringer og bruttoavance. Der er således tale om en branche, der ligger godt, målt på de økonomiske nøgletal. Som et resultat heraf har Fyn og navnlig Vejle-regionen en høj andel af Gazellevirksomheder inden for branchen.

Den væsentligste udviklingstendens inden for detailhandlen, der kan påvirke beskæftigelsen både på kort og langt sigt, er den brancheglidning, der finder sted for tiden. Der er her bl.a. tale om, at supermarkeder og lavprisvarehuse på en række områder tager markedsandele fra faghandlen. Der er i begge regioner bl.a. som følge heraf en klar tendens til, at der er færre små butikker, mens der bliver flere større. Der har således været et fald i antallet af butikker, der har under 50 ansatte, mens der er sket en stigning i antallet af butikker med over 100 ansatte. Årsagen hertil er, at de mindre butikker oplever et øget pres på pris og åbningstider. Derudover er kunderne blevet mere mobile og mindre loyale over for de lokale butikker.

4.5.3 *Det fremtidige arbejdskraftbehov inden for detailhandlen*

Hovedparten af virksomhederne på både Fyn og i Vejle-regionen forventer en uændret efterspørgsel efter arbejdskraft i de næste 3 måneder. Det forventes endvidere for flere virksomheder, at det i vid udstrækning vil være muligt at tiltrække den fornødne kompetente arbejdskraft. De virksomheder der forventer begyndende rekrutteringsproblemer vurderer, at det drejer sig om faglærte og erhvervsuddannede medarbejdere.

Det er virksomhedernes vurdering, at der på længere sigt vil være to væsentlige forhold, der kan påvirke efterspørgslen efter arbejdskraft:

- For det første vil øgede krav til åbningstider og et generelt krav om omstillingsparathed blandt medarbejderne skabe et større behov for sælgere, organisatorer og hjælpere, især i større supermarkeder og lavprisvarerhuse. Denne type af medarbejdere behøver nødvendigvis ikke at have traditionel erhvervsuddannelse inden for detailhandel. Der er behov for personlige kompetencer som salg, service, indlevelsessevne frem for boglige kompetencer.
- For det andet vil de mindre butikker pga. den voksende priskonkurrence være nødt til at satse på øget kvalitet og specialisering. Det betyder, at de efterspørger øgede faglige kompetencer hos medarbejderne.

Udviklingen i branchen både på Fyn og i Vejle-regionen tyder i høj grad på, at omstillingen er i fuld gang. For det første er efterspørgslen efter ansatte uden en kompetencegivende uddannelse voksende, mens der er faldende efterspørgsel efter de traditionelle uddannelser. For det andet har der i de senere år været en stigning i antallet af virksomheder med over 50 ansatte, hvilket tyder på, at branchen bevæger sig hen imod de større butikker.

4.6 Engroshandel

I dette afsnit præsenteres de væsentligste nøgletal for udviklingen i beskæftigelsen, virksomhederne og det fremtidige arbejdskraftbehov inden for engroshandel. Nedenstående tabel viser udvalgte nøgletal for branchen. Nøgletallene er endvidere opsummeret i nedenstående figur.

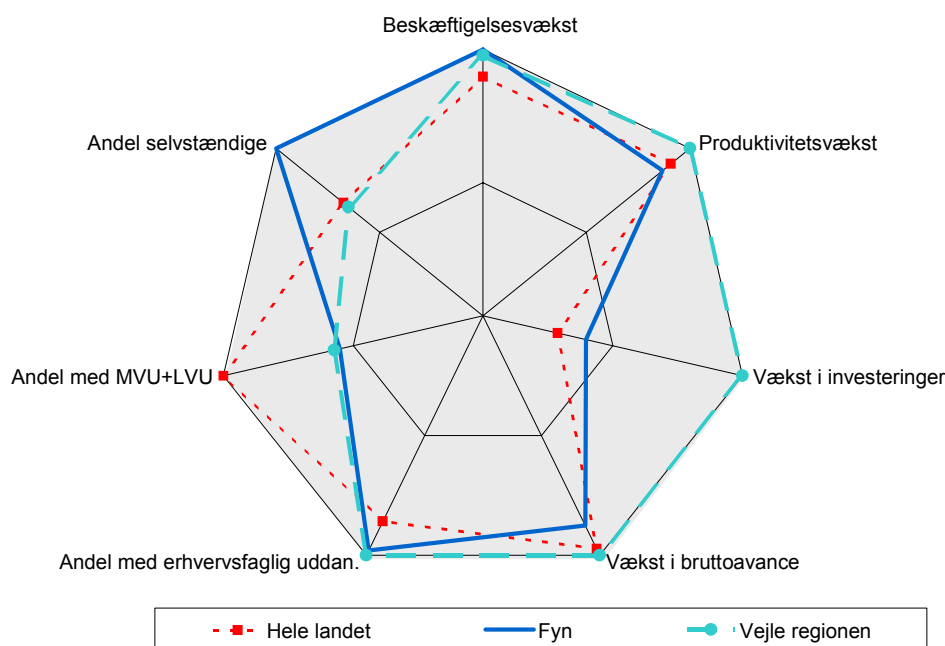
Tabel 4.6 Nøgletal for engroshandel

	Hele landet	Fyn	Vejle-regionen
Beskæftigelsesvækst (1999-2003)	-4,7 %	1,6 %	0,2 %
Produktivitetvækst (1999-2002)	13,6 %	10,6 %	20,3 %
Vækst i investeringer (1999-2002)	-21,6 %	-12,7 %	36,9 %
Vækst i bruttoavance (1999-2002)	9,7 %	3,2 %	11,5 %
Andel med erhvervsfaglig uddan. (gnsn.1999-2003)	50,6 %	54,6 %	55,3 %
Andel med MVU+LVU (gnsn.1999-2003)	11,8 %	8,6 %	8,8 %
Andel selvstændige (gnsn. 1999-2003)	4,9 %	6,1 %	4,8 %
Andel gazeller (2004)	1,3 %	2,0 %	1,5 %

Kilde: Danmarks Statistik, www.statistikbanken.dk og Greens Erhvervsinformation.

Anm.: Andelen af Gazellevirksomheder opgøres i forhold til virksomheder i alt.

Figur 4.5 Benchmarking af Fyn og Vejle-regionen samt hele landet inden for engroshandel

Kilde: Danmarks Statistik, www.statistikbanken.dk og egne beregninger.

- Figuren viser, at både Fyn og Vejle-regionen ligger bedre med hensyn til beskæftigelsesvækst i engrosbranchen end hele landet, hvor væksten er negativ.
- På Fyn og i Vejle-regionen er der en større andel af de beskæftigede med en erhvervsfaglig uddannelse end landsgennemsnittet. Til gengæld er andelen med lang eller mellemlang videregående uddannelse mindre. Andelen af selvstændige er størst på Fyn.
- Vejle-regionen ligger bedre end landet som helhed målt på de økonomiske nøgletal, navnlig med hensyn til vækst i investeringer. Her ligger Fyn bedre end hele landet, men med en negativ vækst i investeringer.

4.6.1 *Udviklingen i beskæftigelsen inden for engroshandel*

Små 6 % af arbejdsstyrken på landsplan er beskæftiget inden for engroshandel. På Fyn og i Vejle-regionen er henholdsvis 5,1 % og 5,6 % af arbejdsstyrken beskæftiget inden for branchen. Inden for engroshandel har der i perioden 1999-2003 været en interessant beskæftigelsesudvikling på Fyn og i Vejle-regionen sammenlignet med resten af landet. Hvor branchen på landsplan har oplevet et fald i beskæftigelsen, har der i de to regioner været tale om en stigning – om end mindre. Konkret er der på landsplan observeret et fald på ca. 5 % i beskæftigelsen for branchen, mens de to regioner har haft en lille positiv vækst. Den positive vækst er fortsat i 2004 – særligt for Vejle-regionen. På trods af denne udvikling er der stadig en mindre andel beskæftiget inden for erhvervet, sammenlignet med hele landet.

De beskæftigede i begge regioner er karakteriseret ved en høj andel af personer med en erhvervsfaglig uddannelse. Her ligger regionerne lidt højere end gennemsnittet for hele landet. Derimod ligger begge regioner under landsgennemsnittet, når det drejer sig om beskæftigede med en mellemlang

eller lang videregående uddannelse. Udviklingen inden for branchen går i retning af, at der ansættes flere og flere med enten en erhvervsfaglig uddannelse eller en videregående uddannelse, dette gælder både på landsplan og i de to regioner. Væksten i antallet af beskæftigede med en erhvervsuddannelse og en videregående uddannelse har både på Fyn og i Vejle-regionen ligget langt over den samlede beskæftigelsesvækst. Det tyder på, at branchen på Fyn og i Vejle-regionen er i gang med at indhente et efterslæb, når det gælder ansættelse af personer med en mellemlang og lang videregående uddannelse.

4.6.2 *Udviklingen i virksomhederne inden for engroshandel*

Både Fyn og Vejle-regionen (navnlig sidstnævnte) har haft en gunstig udvikling, når det gælder produktivitetsvækst, vækst i investeringer og bruttoavancen. Vejle-regionen ligger på alle disse områder væsentligt bedre end landsgennemsnittet, mens Fyn ligger dårligere på produktivitetsvækst og vækst i bruttoavancen, men bedre på investeringer. Begge regioner har en forholdsvis stor andel af selvstændige og Gazellevirksomheder, hvilket tyder på, at branchen har vækstpotentiale. Engrosbranchen er yderligere analyseret for både Fyn og Vejle-regionen i henholdsvis kapitel 4 og 5.

De interviewede virksomheder på Fyn og i Vejle-regionen har en forventning om et relativt stabilt og muligvis svagt stigende antal medarbejdere de kommende år inden for branchen. Udviklingen forventes at være mere gunstig i Vejle-regionen end på Fyn.

4.6.3 *Det fremtidige arbejdskraftbehov inden for engroshandel*

Virksomhederne vurderer ikke at have rekrutteringsproblemer inden for engroshandel på nuværende tidspunkt. Der er et stort kvalificeret udbud af arbejdskraft på engrosområdet. Især til de ufaglærte og administrative stillinger er udbuddet stort. Nogle virksomheder oplever en faldende loyalitet hos arbejdskraften og et stigende fokus på egen karriere.

De vurderer endvidere, at der vil forekomme en ændring i de profiler, der ansættes. Det betyder bl.a., at der er mindre brug for administrative medarbejdere, da administrative opgaver i stigende omfang automatiseres. De administrative medarbejdere der efterspørges, skal til gengæld i stigende grad være kompetente til at forstå IT-systemer og styre logistikken. Generelt er der større krav til medarbejderne om fleksibilitet, forståelse for virksomhedens sammenhænge og kundens behov. En medarbejder skal ofte kunne varetage flere funktioner, hvor sociale og organisatoriske kompetencer også spiller en væsentlig rolle.

4.7 **Transport og logistik**

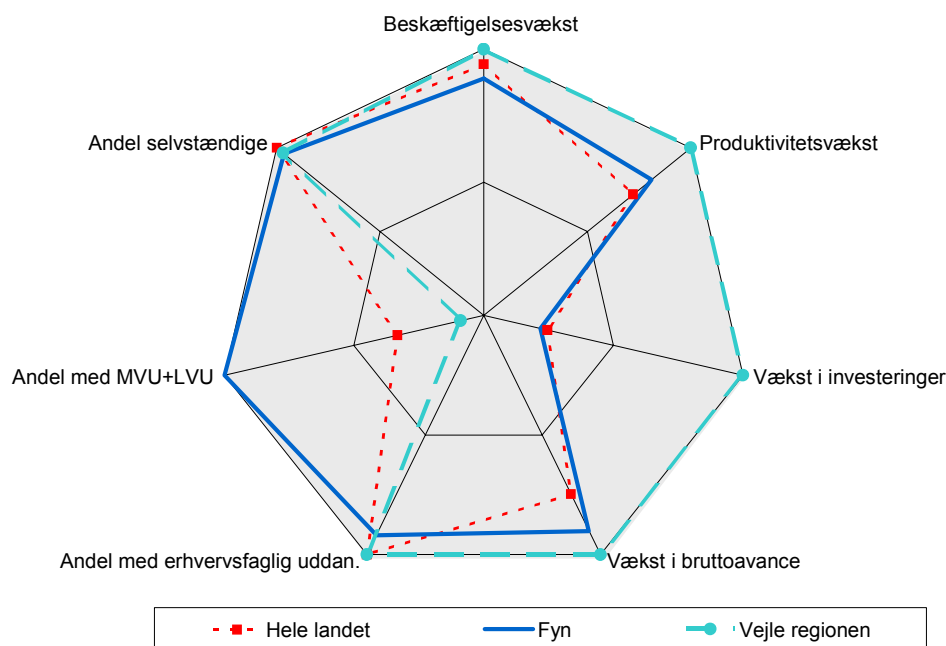
I dette afsnit præsenteres de væsentligste nøgletal for udviklingen i beskæftigelsen, virksomhederne og det fremtidige arbejdskraftbehov inden for transport og logistik. Nedenstående tabel viser udvalgte nøgletal for branchen. Nøgletallene er endvidere opsummeret i nedenstående figur.

Tabel 4.7 Nøgletal for transport og logistik

	Hele landet	Fyn	Vejle-regionen
Beskæftigelsesvækst (1999-2003)	-2,7 %	-6,5 %	1,4 %
Produktivitetsvækst (1999-2002)	-1,1 %	6,5 %	22,8 %
Vækst i investeringer (1999-2002)	38,3 %	32,7 %	193,1 %
Vækst i bruttoavance (1999-2002)	-0,5 %	12,5 %	20,8 %
Andel med erhvervsfaglig uddan. (gnsn.1999-2003)	40,7 %	38,4 %	40,8 %
Andel med MVU+LVU (gnsn.1999-2003)	7,6 %	14,3 %	5,2 %
Andel selvstændige (gnsn. 1999-2003)	8,1 %	7,9 %	7,9 %
Andel gazeller (2004)	1,6 %	0,5 %	1,0 %

Kilde: Danmarks Statistik, www.statistikbanken.dk og Greens Erhvervsinformation.
Anm.: Andelen af Gazellevirksomheder opgøres i forhold til virksomheder i alt.

Figur 4.6 Benchmarking af Fyn og Vejle-regionen samt hele landet inden for transport og logistik

Kilde: Danmarks statistik, www.statistikbanken.dk samt egne beregninger.

- Som det ses af figuren, placerer Fyn og Vejle-regionen sig på hver sin side af landsgennemsnittet målt på beskæftigelsesvækst i transportbranchen – Vejle-regionen ligger bedst.
- Hvor Fyn har en større andel med lang eller mellemlang videregående uddannelse, har Vejle-regionen en mindre andel sammenlignet med hele landet. Andelen med erhvervsfaglig uddannelse er lidt lavere på Fyn.
- Sammenlignet med transportbranchen i hele landet klarer transportbranchen i Vejle-regionen sig godt på de økonomiske parametre, særligt med hensyn til vækst i investeringer. Fyn ligger mere på niveau med eller lidt bedre end resten af landet.

4.7.1 *Udviklingen i beskæftigelsen inden for transport og logistik*

Andelen af den samlede beskæftigelse inden for transport udgør på landsplan 4,5 %. Andelen på Fyn er små 4 %, mens den er ca. 5 % i Vejle. Der har i perioden fra 1999-2003 været en stigning i antallet af beskæftigede inden for transport og logistik i Vejle-regionen på lidt over 1 %. I samme periode er beskæftigelsen faldet på Fyn og i landet som helhed med henholdsvis ca. 7 % og 3 %.

Andelen af beskæftigede med en erhvervsfaglig uddannelse ligger på samme niveau i de to regioner som i resten af landet. Der er på Fyn en andel på små 15 % med mellemlange og lange videregående uddannelser²⁸, mens det tilsvarende tal for Vejle-regionen er 5 %, hvilket er noget under landsgennemsnittet.

4.7.2 *Udviklingen i virksomhederne inden for transport og logistik*

Virksomhederne på Fyn og navnlig i Vejle-regionen klarer sig godt målt på de udvalgte økonomiske indikatorer, produktivitetsvækst, vækst i investeringer og vækst i bruttoavancen. Virksomhederne i Vejle-regionen ligger godt, sammenlignet med resten af landet, det gælder for alle tre økonomiske nøgletal. For begge regioner gælder det dog, at andelen af Gazellevirksomheder ligger under gennemsnittet for hele landet.

Hovedparten af virksomhederne i både Fyn og Vejle-regionen forventer ifølge spørgeskemaundersøgelsen moderat eller uændret vækst i aktivitetsniveauet. Dette skal i vid udstrækning ses i sammenhæng med, at branchen er præget af hård konkurrence, hvor priserne er under et konstant pres. Derudover forventes en stigning i transporter via tog. Endelig forventes der en stigning i antallet af selvstændige vognmænd som følge af et kommende EU-Direktiv, der indeholder en fastlæggelse af arbejdstiden for ansatte vognmænd til 48 timer. Selvstændige vognmænd forventes dog at blive undtaget fra reglen.

Denne udvikling vil virke modsatrettet i forhold til den nuværende situation, hvor tendensen både på Fyn og i Vejle-regionen samt på landsplan bliver færre små vognmænd og flere store. Branchen er generelt præget af en centring og tendens til opkøb på grund af den teknologiske udvikling, og de større virksomheder kan være en trussel i konkurrencen for de mindre. På trods af dette mener en mindre virksomhed, at de kan konkurrere på service og tillidsforhold til kunden. Transport og logistik-branchen i Vejle-regionen er analyseret nærmere i kapitel 7.

4.7.3 *Det fremtidige arbejdskraftbehov inden for transport og logistik*

Omkring 35 % af virksomhederne i Vejle-regionen forventer en stigning i antallet af medarbejdere inden for et år. Tilsvarende forventer 17 % af virksomhederne på Fyn det samme. Halvdelen af virksomhederne i Vejle-regionen forventer en uændret efterspørgsel, mens tallet for Fyn er ca. 70 %. Resten af virksomhederne forventer enten en faldende efterspørgsel eller har ingen holdning hertil. Omfanget af nyansættelserne er gennemgående 1-2 personer.

De interviewede virksomheder forventer gennemgående ikke rekrutteringsproblemer, hverken på kort eller langt sigt, hvilket er i overensstemmelse med ovenstående resultater fra spørgeskemaundersøgelsen. Dog nævner enkelte virksomheder, at de har haft problemer med at rekruttere speditører

²⁸Det er især andelen med mellemlange videregående uddannelser, der er stor for Fyn, hvilket blandt andet dækker over HA-uddannelser og speditøruddannelser. Brancheforeningen Fyns amts vognmandsforening kender ikke forklaringen på den høje andel.

og disponenter. Endvidere viser Arbejdsmarkedsredegørelsen for Vejle-regionen, at det er vanskeligt at finde lastbilchauffører til fragtkørsel, da det kræver, at chaufføren har erfaring²⁹.

De interviewede virksomheder er delte i forhold til, i hvilket omfang de vægter uddannelse i forhold til praktisk erfaring:

- De førstnævnte fremhæver, at der er et behov for at opkvalificere visse medarbejdergrupper, herunder chaufførerne. Flere virksomheder peger her på, at der er et behov for at opkvalificere de mange ufaglærte chauffører, der er i branchen. Endvidere peges der på behovet for en særlig indsats over for de unge – som branchen generelt har vanskeligt ved at få ind i faget – i forhold til at styrke de sociale kompetencer og lære om god service. Omvendt har de unge i branchen gennemgående gode tekniske færdigheder.
- De sidstnævnte lægger større vægt på at have ældre chauffører med erfaring og den rette serviceånd.

4.8 Hotel- og restaurationsvirksomhed

I dette afsnit præsenteres de væsentligste nøgletal for udviklingen i beskæftigelsen, virksomhederne og det fremtidige arbejdskraftbehov inden for hotel- og restaurationsvirksomhed. Nedenstående tabel viser udvalgte nøgletal for branchen. Nøgletallene er endvidere opsummeret i nedenstående figur.

Tabel 4.8 Nøgletal for hotel- og restaurationsvirksomhed

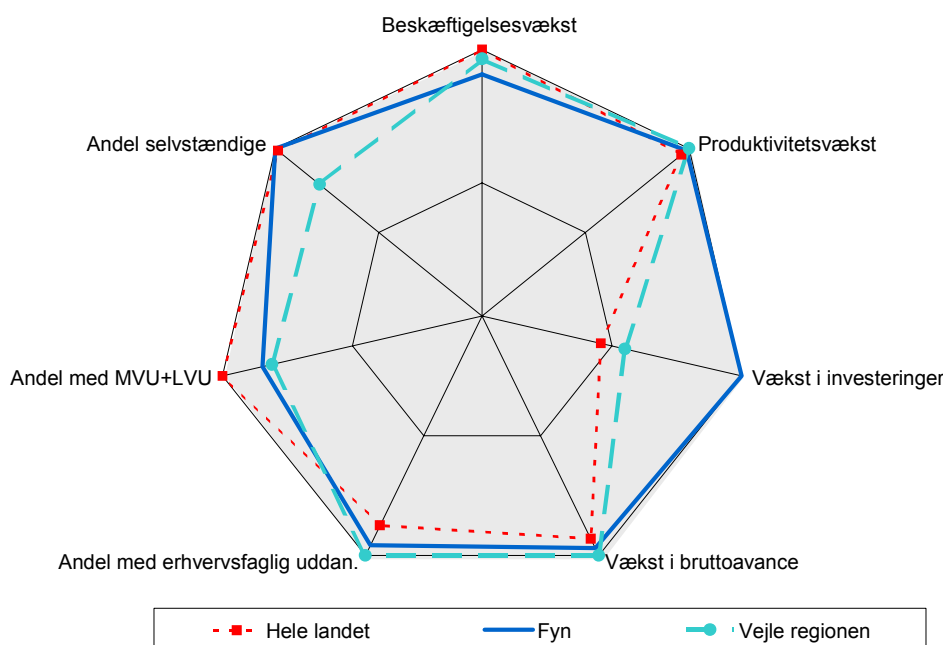
	Hele landet	Fyn	Vejle-regionen
Beskæftigelsesvækst (1999-2003)	2,8 %	-2,9 %	0,7 %
Produktivitetsvækst (1999-2002)	1,3 %	2,9 %	3,7 %
Vækst i investeringer (1999-2002)	-30,1 %	3,6 %	-24,4 %
Vækst i bruttoavance (1999-2002)	2,6 %	5,0 %	7,0 %
Andel med erhvervsfaglig uddan. (gnsn. 1999-2003)	37,3 %	39,3 %	40,3 %
Andel med MVU+LVU (gnsn. 1999-2003)	4,4 %	3,9 %	3,9 %
Andel selvstændige (gnsn. 1999-2003)	13,1 %	13,2 %	11,5 %
Andel gazeller (2004)	0,1 %	0,2 %	0,0 %

Kilde: Danmarks Statistik, www.statistikbanken.dk og Greens Erhvervsinformation.

Anm.: Andelen af Gazellevirksomheder opgøres i forhold til virksomheder i alt.

²⁹ Arbejdsmarkedsredegørelse for Vejle-regionen, 4. kvartal 2004.

Figur 4.7 Benchmarking af Fyn og Vejle-regionen samt hele landet inden for hotel- og restaurationsvirksomhed

Kilde: Danmarks Statistik, www.statistikbanken.dk og egne beregninger

- Som det ses af figuren, ligger både Fyn og Vejle-regionen dårligere målt på beskæftigelsesvækst i hotel- og restaurationsbranchen end hele landet.
- Andelen med erhvervsfaglig uddannelse er større på Fyn og i Vejle-regionen end i resten af landet, hvorimod andelen med en lang eller mellemlang videregående uddannelse er mindre. Andelen af selvstændige er mindre i Vejle, end på landsplan.
- På de økonomiske parametre ligger Fyn og Vejle-regionen godt, sammenlignet med hele landet inden for hotel og restauration. Særligt skiller Fyn sig ud med en positiv vækst i investeringer.

4.8.1 Udviklingen i beskæftigelsen inden for hotel- og restaurationsvirksomhed
 På landsplan udgør hotel- og restaurationsvirksomhed 2,9 % af den samlede beskæftigelse. Beskæftigelsesandelen for både Fyn og Vejle-regionen svarer nogenlunde til landsgennemsnittet. På Fyn har der været en faldende beskæftigelse inden for hotel- og restaurationsvirksomhed på knap 3 %. De positive investeringer synes dog at begynde at bære frugt. Således er beskæftigelsen inden for hoteller og restauranter steget med 3,6 % fra 2003 til 2004 sammenlignet med en nulvækst for hele landet. I Vejle-regionen har der været en svag positiv udvikling i de seneste fem år på ca. 1 %. På landsplan derimod har der været en stigning i beskæftigelsen på knap 3 %.

Som det var tilfældet inden for detailhandel, ligger andelen af medarbejdere inden for hotel- og restaurationsvirksomhed med en erhvervsfaglig uddannelse højere end i resten af landet. Udviklingen i antallet af medarbejdere med en erhvervsfaglig uddannelse har dog været faldende i de seneste år. Der er samtidig en tendens, der går i retning af en stigning i andelen af medarbejdere med korte eller mellemlange videregående uddannelser. Denne tendens understøttes af, at der inden for branchen er et stigende behov for medarbejdere med kompetencer inden for organisation, logistik, projekt-

styring og kreativitet. Dette åbner for ansættelse af flere med en længerevarende uddannelse i branchen.

- 4.8.2 *Udviklingen i virksomhederne inden for hotel- og restaurationsvirksomhed*
Virksomhederne i begge regioner står stærkt inden for denne branche målt på vækst i produktivitet, investeringer og bruttoavancen, sammenlignet med hele landet. Navnlig investeringerne på Fyn ligger på et højt niveau i forhold til resten af landet. Der har på Fyn siden åbningen af Storebæltsforbindelsen i 1998 været et højt aktivitetsniveau inden for hotel- og restaurationsvirksomhed. Udviklingen inden for branchen har i vid udstrækning været koncentreret i de virksomheder, der er placeret omkring motorvejsnettet. Nøgletallene viser, at der på trods af en generel aktivitetsnedgang i efteruddannelse og konferencevirksomhed, har været et højt investeringsniveau, hvilket er en klar indikator for, at der forventes en øget aktivitet inden for branchen. Hotel- og restaurationsbranchen på Fyn er derfor analyseret nærmere i kapitel 5.

Spørgeskemaundersøgelsen viser således også, at virksomhederne i branchen i begge regioner har positive forventninger til den fremtidige aktivitet. Her forventer 65 % af virksomhederne på Fyn og 89 % af virksomhederne i Vejle, at der i de kommende år vil være en kraftig eller moderat vækst. På Fyn forventer 20 % en uændret vækst, mens det tilsvarende tal for Vejle-regionen er 5 %. Resten af virksomhederne forventer faldende vækst eller har ikke en holdning hertil. Der er således generelt positive forventninger til den fremtidige aktivitet inden for branchen. Vejle-regionen har her lidt mere positive forventninger end det er tilfældet for Fyn.

Der synes ikke at være en klar tendens i forhold til udviklingen i virksomhedernes størrelse inden for hotel- og restaurationsvirksomhed på Fyn og i Vejle-regionen. På landsplan peger udviklingen i retning af, at navnlig antallet af virksomheder med 50-99 ansatte har været i stigning, mens de øvrige har oplevet et fald. Der synes således her at være en svag tendens til større enheder. Det skal dog fremhæves, at denne tendens ikke er entydig, idet antallet af virksomheder med over 100 ansatte er faldet, hvorfor der ikke kan konkluderes noget endeligt. For virksomhederne på Fyn og i Vejle-regionen har der været et fald i antallet af virksomheder inden for alle størrelser. Der kan derfor ikke konkluderes noget entydigt omkring udviklingen her. Det kan dog ses, at antallet af virksomheder på Fyn med over 100 ansatte og tilsvarende for Vejle-regionen med 50-99 ansatte ikke er faldet, hvilket kan pege i samme retning som udviklingen på landsplan.

Det er virksomhedernes egne vurderinger, at der er blevet færre, men større virksomheder, hvilket bl.a. har betydet en stigende specialisering inden for branchen.

- 4.8.3 *Det fremtidige arbejdskraftbehov inden for hotel- og restaurationsvirksomhed*
Omkring halvdelen af de virksomheder, der indgår i spørgeskemaundersøgelsen inden for branchen forventer en stigning i antallet af medarbejdere i de kommende år. Konkret forventer 35 % af virksomhederne på Fyn og 47 % i Vejle-regionen en stigning, mens omkring 50 % i begge regioner forventer en uændret efterspørgsel. Resten af virksomhederne forventer faldende efterspørgsel eller har ikke en holdning hertil.

Det gælder både for virksomhederne på Fyn og i Vejle-regionen, at der ikke forventes væsentlige rekrutteringsproblemer i forhold til at kunne tiltrække arbejdskraft med de fornødne kvalifikationer.

Nogle virksomheder har dog fremhævet i forbindelse med de gennemførte interview, at det er svært at fastholde kokke og tjenere, mens andre virksomheder ikke ser rekruttering af disse faggrupper som noget problem. Flere virksomheder finder, at arbejdskraften har de nødvendige kompetencer – men der åbnes op for at ansætte medarbejdere i branchen der ikke har en traditionel tjener- eller kokkeuddannelse. Serviceøkonomuddannelsen vurderes som en uddannelse, der er relevant. Flere virksomheder udtrykker, at det kan være en udfordring, at yngre medarbejdere har andre forventninger til bl.a. arbejdstiderne end det virksomhederne kan tilbyde. Virksomhederne er opmærksomme på, at tilpasningen skal ske begge veje.

4.9 Handel med biler

I dette afsnit præsenteres de væsentligste nøgletal for udviklingen i beskæftigelsen, virksomhederne og det fremtidige arbejdskraftbehov inden for handel med biler. Nedenstående tabel viser udvalgte nøgletal for branchen. Nøgletallene er endvidere opsummeret i nedenstående figur.

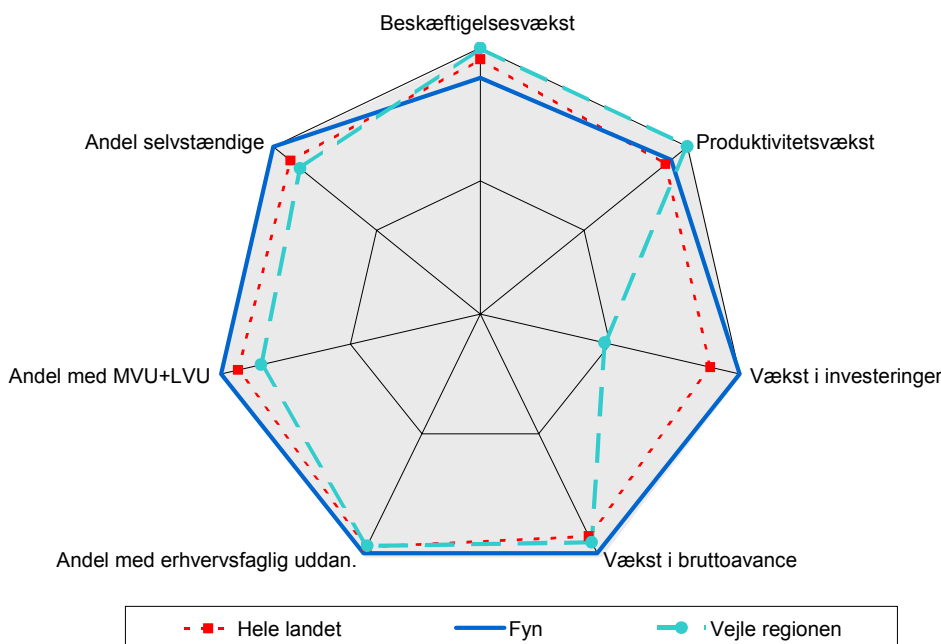
Tabel 4.9 Nøgletal for handel med biler

	Hele landet	Fyn	Vejle-regionen
Beskæftigelsesvækst (1999-2003)	-5,9 %	-9,9 %	-3,4 %
Produktivitetvækst (1999-2002)	1,7 %	3,4 %	8,5 %
Vækst i investeringer (1999-2002)	20,6 %	29,4 %	-11,0 %
Vækst i bruttoavance (1999-2002)	3,5 %	8,1 %	5,1 %
Andel med erhvervsfaglig uddan. (gnsn.1999-2003)	69,7 %	70,8 %	69,5 %
Andel med MVU+LVU (gnsn.1999-2003)	2,5 %	2,6 %	2,4 %
Andel selvstændige (gnsn. 1999-2003)	12,2 %	12,8 %	11,8 %
Andel gazeller (2004)	0,3 %	0,0 %	0,3 %

Kilde: Danmarks Statistik, www.statistikbanken.dk og Greens Erhvervsinformation.

Anm.: Andelen af Gazellevirksomheder opgøres i forhold til virksomheder i alt.

Figur 4.8 Benchmarking af Fyn og Vejle-regionen samt hele landet inden for handel med biler

Kilde: Danmarks Statistik, www.statistikbanken.dk og egne beregninger.

- Der har været en generel negativ beskæftigelsesvækst inden for autohandel, og som figuren viser, har Fyn oplevet et større fald i beskæftigelsen end hele landet, mens Vejle har oplevet et mindre fald.
- Vejle og Fyn ligger tæt på landsgennemsnittet, hvad angår andelen af beskæftigede med en lang eller mellemlang uddannelse samt andelen af selvstændige. Fyn ligger dog lidt over landsgennemsnittet, mens Vejle ligger lidt under.
- Hvor Vejle sammenlignet med resten af landet og Fyn har haft en større produktivitetsvækst inden for handel med biler, klarer Fyn sig bedre målt på vækst i investeringer og bruttoavance. Særligt på investeringsvækst er der en stor forskel, hvor væksten i Vejle har været negativ.

4.9.1 Udviklingen i beskæftigelsen inden for handel med biler

Omkring 2,2 % af den samlede beskæftigelse i hele landet er placeret inden for autohandel. Både Fyn og Vejle-regionen ligger lidt over denne andel, idet henholdsvis 2,3 % og 2,7 % er beskæftiget inden for denne branche. Der har på landsplan været et fald i beskæftigelsen i perioden 1999-2003 inden for branchen. Faldet har på landsplan været ca. 6 %. Også på Fyn og i Vejle-regionen er beskæftigelsen inden for branchen faldet. De to regioner placerer sig på hver sin side af landsgennemsnittet, således har Fyn oplevet et fald på næsten 10 %, mens faldet i Vejle-regionen har været 3,4 %.

Hovedparten af de ansatte inden for branchen har en erhvervsfaglig uddannelse, der er bl.a. tale om mekanikere, handels- og kontoruddannede m.fl. Her gælder det, at omkring 70 % af alle ansatte inden for branchen har en erhvervsfaglig uddannelse, hvilket gælder både på landsplan og i de to regioner. Andelen af personer med en mellemlang eller en lang videregående ud-

dannelse er mellem 2 og 3 %, hvilket er gældende på landsplan og for begge regioner.

Udviklingen i beskæftigelsen inden for de seneste 5 år viser, at der er sket et mindre fald i andelen af ansatte med en erhvervsfaglig uddannelse både i hele landet og i de to regioner. Faldet har dog været noget mindre end det samlede fald i beskæftigelsen inden for branchen. Andelen af personer med erhvervsfaglig uddannelse er således stigende.

4.9.2 *Udvikling i virksomhederne inden for handel med biler*

Når det gælder udviklingen i produktiviteten i branchen er det navnlig virksomhederne i Vejle-regionen, der har haft en positiv udvikling. Derimod ligger Fyn klart bedst, når det gælder vækstinvesteringer og udviklingen i bruttoavancen. Der har i de seneste fem år været en klar tendens inden for branchen på Fyn og i Vejle-regionen, der går i retning af, at der bliver færre, men større autoværksteder og bilforhandlere. Derudover har den seneste udvikling i benzinpriserne ført til faldende efterspørgsel efter biler. De nye skrotningsregler har ført til mange skrotninger af ældre biler, hvilket betyder, at der foretages færre reparationer på bilværkstederne.

Den overvejende del af virksomhederne i spørgeskemaundersøgelsen forventer da også kun en moderat vækst i salget i de kommende to år. Omkring 60 % af virksomhederne forventer en uændret efterspørgsel efter arbejdskraft i det kommende år, men ca. 30 % forventer en stigning heri. Der er her ikke væsentlige forskelle mellem Fyn og Vejle-regionen.

Som en indikator for dynamikken i branchen, kan det ses, at der både på landsplan og i de to regioner er en lille andel af Gazellevirksomheder. Vejle, der ligger på niveau med resten af landet, klarer sig her en smule bedre end Fyn. Der er dog alt i alt tale om en branche med et begrænset vækstpotentiale.

4.9.3 *Det fremtidige arbejdskraftbehov inden for handel med biler*

Virksomhederne i autobranchen vurderer, at der sker en ændring i de kompetencer og kvalifikationer, der efterspørges i branchen. Den teknologiske udvikling går hurtigt, og der stilles stadig større krav til miljø og sikkerhed, hvilket betyder, at medarbejdere skal have et øget kendskab til IT-teknologi, men også at de sproglige kompetencer vægtes tungere. Desuden ses en tendens, hvor kundebetjening bliver en vigtigere konkurrenceparameter, og der stilles krav til kommunikative kompetencer hos medarbejderne. Det er ikke længere nok "bare at have hænderne skruet godt på".

På efterspørgselssiden er det to modsatrettede effekter, der påvirker det fremtidige arbejdskraftbehov.

- På den ene side betyder det stigende privatforbrug, at der sælges flere biler, hvilket trækker i retning af øget efterspørgsel på salgssiden.
- På den anden side sker der løbende en hastig forbedring af biler, hvilket betyder, at serviceintervallerne bliver længere, og der dermed forventes en faldende efterspørgsel på servicesiden på sigt. En virksomhed vurderer, at der vil blive satset mere på automatisering og effektivisering end på udvidelse af medarbejderstaben.

Der er endvidere identificeret stigende tendens til, at det kan være vanskeligt at fastholde medarbejdere. Mekanikere har gode muligheder for at bruge deres tekniske kompetencer i andre brancher, og der opleves en faldende

loyalitet fra medarbejdernes side – som dog også gør sig gældende den anden vej. Fastholdelsespolitik bliver vigtigere for virksomhederne.

Nogle virksomheder vurderer, at der til tider kan være svært at få kvalificerede sælgere til trods for, at der er mange ansøgere.

4.10 Post og telekommunikation

I dette afsnit præsenteres de væsentligste nøgletal for udviklingen i beskæftigelsen, virksomhederne og det fremtidige arbejdskraftbehov inden for post og telekommunikation. Nedenstående tabel viser udvalgte nøgletal for branchen. Nøgletallene er endvidere opsummeret i nedenstående figur.

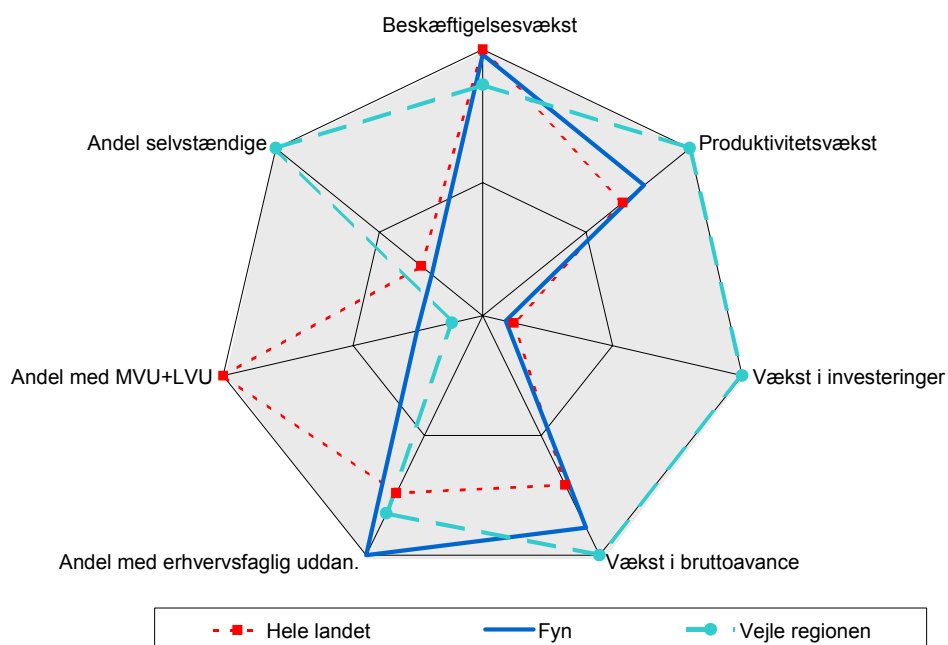
Tabel 4.10 Nøgletal for post og telekommunikation

	Hele landet	Fyn	Vejle-regionen
Beskæftigelsesvækst (1999-2003)	-5,5 %	-6,6 %	-13,0 %
Produktivtetsvækst (1999-2002)	-1,1 %	6,5 %	22,8 %
Vækst i investeringer (1999-2002)	38,3 %	32,7 %	193,1 %
Vækst i bruttoavance (1999-2002)	-0,5 %	12,5 %	20,8 %
Andel med erhvervsfaglig uddan. (gnsn. 1999-2003)	39,3 %	46,5 %	41,6 %
Andel med MVU+LVU (gnsn. 1999-2003)	9,3 %	5,2 %	4,4 %
Andel selvstændige (gnsn. 1999-2003)	1,4 %	1,3 %	2,4 %
Andel gazeller (2004)	0,3 %	0,8 %	0,0 %

Kilde: Danmarks Statistik, www.statistikbanken.dk og Greens Erhvervsinformation.

Anm.: Andelen af Gazellevirksomheder opgøres i forhold til virksomheder i alt.

Figur 4.9 Benchmarking af Fyn og Vejle-regionen samt hele landet inden for post og telekommunikation

Kilde: Danmarks Statistik, www.statistikbanken.dk samt egne beregninger.

- Figuren viser, at Vejle-regionen og Fyn ligger dårligere målt på beskæftigelsesvækst end resten af landet inden for post og telekommunikation.
- Især Fyn, men også Vejle-regionen har en større andel beskæftigede med erhvervsfaglig uddannelse i branchen end landet som helhed, men til gengæld en mindre andel beskæftigede med lang eller mellemlang videregående uddannelse. Vejle-regionen har en større andel selvstændige sammenlignet med hele landet.
- Vejle-regionen ligger godt på de økonomiske parametre sammenlignet med resten af landet. Fyn har en højere vækst i produktivitet og bruttoavance end resten af landet.

4.10.1 *Udviklingen i beskæftigelsen inden for post- og telekommunikation*

Andelen af beskæftigelsen inden for post og telekommunikation udgør 1,9 % på landsplan. På Fyn og i Vejle-regionen udgør andelen henholdsvis 1,5 % og 1,7 %. Regionerne ligger således en smule under landsgennemsnittet. Der har gennem perioden 1999-2003 været en faldende beskæftigelse inden for post og telekommunikation både på landsplan og i de to regioner. Faldet i Vejle har været størst, og ca. dobbelt så stort som på Fyn og landsgennemsnittet. Baggrunden for dette fald er, at der har fundet en række omstruktureringer sted inden for denne branche, hvilket har betydet, at der er etableret færre, men større virksomheder. Faldet i beskæftigelsen er således i vid udstrækning et resultat af effektiviseringsgevinster.

Ligesom det var tilfældet inden for hotel- og restaurationsvirksomhed, er der både på Fyn og i Vejle-regionen en høj andel blandt de beskæftigede med en erhvervsfaglig uddannelse. Andelen for begge regioner ligger over landsgennemsnittet. Andelen af beskæftigede med mellemlang eller lang videregående uddannelse ligger for begge regioner noget under landsgennemsnittet. Udviklingen går – som det er tilfældet i de fleste øvrige brancher – i retning af, at andelen af beskæftigede med en erhvervsfaglig eller videregående uddannelse er voksende, mens personer uden en kompetencegivende uddannelse udgør en faldende andel.

4.10.2 *Udvikling i virksomhederne inden for post- og telekommunikation*

Virksomhederne i Vejle-regionen har haft en høj vækst inden for produktivitet, investeringer og bruttoavancen, hvor regionen ligger noget over landsgennemsnittet. For Fyn ligger både produktivitetsvækst og vækst i bruttoavancen bedre end landsgennemsnittet. Derimod ligger Fyn under landsgennemsnittet på investeringer.

Omkring 80 % af virksomhederne i spørgeskemaundersøgelsen på Fyn forventer moderat vækst eller uændret vækst i deres salg i de kommende to år. Resten af virksomhederne forventer en moderat nedgang. I Vejle-regionen derimod, forventer halvdelen af virksomhederne kraftig eller moderat vækst, mens den anden halvdel af virksomhederne forventer uændret eller moderat vækst.

4.10.3 *Det fremtidige arbejdskraftbehov inden for post- og telekommunikation*

Virksomhederne har relativt forsigtige forventninger til beskæftigelsesudviklingen i branchen, hvilket kan aflæses på deres forventninger til nyansættelser i det kommende år. Her forventer virksomhederne på Fyn et uændret eller et faldende antal medarbejdere. Virksomhederne i Vejle-regionen er ligeligt fordelt i forhold til, om der forventes en stigning, et fald eller en uændret beskæftigelse.

Ovenstående billede fra spørgeskemaundersøgelsen underbygges af, at de interviewede virksomheder inden for branchen forventer en meget positiv

udvikling i branchen med vækst og mulighed for gode kunderelationer. Væksten giver sig dog ikke udslag i øget efterspørgsel efter arbejdskraft, da der er fokus på effektivisering i branchen. Der sker til gengæld en omrokering af medarbejdere, hvor flere medarbejdere skal bruges i service- og kommunikationsafdelinger. En virksomhed inden for mobiltelebranchen vurderer, at der er nedgang i markedet, og at det vil betyde færre arbejdspladser, hvilket formodentlig vil forstærkes af, at virksomheder samler deres aktiviteter i centre, eksempelvis på Sjælland.

De interviewede virksomheder er i vid udstrækning delte i forhold til de fremtidige krav til medarbejderne:

Nogle virksomheder peger på, at udviklingen inden for branchen går i retning af, at flere og flere benytter selvbetjeningsmuligheder, fx over Internetet. En konsekvens heraf er, at der fremover vil være færre standardopgaver, men derimod opgaver der stiller krav til medarbejdernes faglige kvalifikationer, hvorfor de vil lægge stigende vægt herpå i forbindelse med rekrutteringen af nye medarbejdere.

Spørgeskemaundersøgelsen viser, at virksomhederne ikke forventer rekrutteringsproblemer.

5. Udvalgte serviceerhverv på Fyn

Formålet med dette kapitel er at opnå et mere nuanceret billede af, hvilke tendenser der gør sig gældende i en række udvalgte private serviceerhverv på Fyn end det kapitel 4 bidrager til. Følgende brancher er i samråd med AF Fyn udvalgt til nærmere analyse:

- **Engroshandel** – Det fremgår af kapitel 4, at engrosbranchen på Fyn klarer sig godt i forhold til resten af landet. Derfor er engrosbranchen udvalgt til nærmere analyse. Engroshandel udgør 5,1 % af de beskæftigede på Fyn.
- **Forretningsservice** – som er en vækstbranche i hele landet og er udpeget til at være en fremtidig trækraft for hele servicebranchen.³⁰ I modsætning til resten af landet har forretningsservice dog klaret sig mindre godt på Fyn, da væksten har været lavere, sammenlignet med både Vejle-regionen og resten af landet. På Fyn udgør forretningsservice 7,5 % af de beskæftigede, mens 9,3 % er beskæftiget inden for branchen på landsplan.
- **Hotel- og restaurationsbranchen** – hotel- og restaurationsbranchen er ikke udvalgt på baggrund af den nuværende beskæftigelsesvækst, men fordi Fyns geografiske placering mellem Østdanmark og Vestdanmark giver forventning om vækst. Som det blev påvist i kapitel 4, har branchen endnu ikke oplevet denne vækst, men ved at se nærmere på drivkræfterne i branchen, kan den fremtidige udvikling indkredses. Hotel- og restaurationsbranchen udgør 2,6 % af de beskæftigede på Fyn.

Følgende analysekomponenter inddrages for hver af de tre udvalgte brancher:

- *Udviklingen i underbrancher*: Hvilke underbrancher har bidraget til beskæftigelsen?
- *Geografisk koncentration*: I hvilke dele af regionen er virksomhederne koncentreret?
- *Drivkræfter i branchen*: Hvilke drivkræfter karakteriserer udviklingen?
- *Virksomhedernes forventninger*: Hvilke forventninger har virksomhederne til fremtidig udvikling?

Det skal bemærkes, at analysen af beskæftigelses- og uddannelsesudviklingen i de enkelte underbrancher bygger på registerdata på IDA-databasen omhandlende lønmodtagere i de private serviceerhverv i perioden 1998 til 2002. I forhold til datagrundlaget i det forrige kapitel, der var baseret på Danmarks Statistiks statistikbank, er der således ikke inkluderet selvstændige eller offentligt ansatte i IDA-databasen. Derfor er der også forskel mellem nogle af de udviklinger, der beskrives for beskæftigelsen i nærværende kapitel i forhold til kapitel 4.

Konklusionerne skal derfor i højere grad vurderes inden for den enkelte branche, og herunder hvilke dele af branchen, der klarer sig godt og hvilke

³⁰ Adskillige analyser viser, at forretningsservice er en væsentlig vækstsektor, både Erhvervsministeriets rapport "Tæt på erhvervs politikken – service i forandring", marts 2000 og Arbejderbevægelsens Erhvervsråds analyse "Servicesektoren – før, nu og i fremtiden", november 2002.

dele der klarer sig mindre godt, og ikke sammenholdes med de generelle resultater i kapitel 4. Data indeholder ikke oplysninger om såkaldte fiktive arbejdssteder, dvs. personer der ikke har et fast arbejdssted. Endvidere er der kun opgjort hovedbeskæftigede, hvilket betyder, at fx personer med rengøring som bibeskæftigelse ikke indgår i statistikken over beskæftigede inden for rengøring.

5.1 Sammenfatning

Analyserne viser følgende for de tre brancher:

- 34 % af handels- og engrosvirksomhederne på Fyn forventer et stigende antal medarbejdere det kommende år. Engrosbranchen på Fyn er desuden karakteriseret ved mange vækstvirksomheder, hvilket også lover godt for den fremtidige udvikling.
- Inden for engrosbranchen på Fyn har engroshandel med tøj, isenkram og møbler bidraget med knap 17 % flere arbejdspladser fra 1998 til 2002. Endvidere er der inden for underbranchen en række gazellevirksomheder. Engroshandel med tøj, isenkram og møbler må derfor antages at have det største jobvækstpotentiale. Underbranchen udgør knap 20 % af de beskæftigede inden for engros på Fyn.
- Engrosvirksomhederne er under pres for at effektivisere og minimere lageromkostninger. Endvidere er branchen præget af en række fusioner og sammenlægninger. Disse tendenser må på længere sigt forventes at dæmpe efterspørgslen efter arbejdskraft. De medarbejdere der først og fremmest vil blive efterspurgt i fremtiden, er medarbejdere med indsigt i informationsteknologiske redskaber.
- *Forretningsservice* er den største vækstbranche på Fyn. Hver anden af virksomhederne inden for forretningsservice forventer at øge antallet af medarbejdere inden for det kommende år.
- IT-service og advokat, revision og anden rådgivning har bidraget med henholdsvis 46 og 30 % flere arbejdspladser og står således for knap 3/4 af beskæftigelsesvæksten i forretningsservice fra 1998 til 2002. Der må inden for disse to underbrancher antages at være de største jobvækstmuligheder. Underbrancherne udgør henholdsvis 20 og 30 % af de beskæftigede.
- Rengøringservice der udgør 20 % af de beskæftigede har bidraget med 22 % flere beskæftigede fra 1998 til 2002. Det må forventes, at ufaglærte og kortuddannede fortsat har gode beskæftigelsesmuligheder inden for rengøring og anden service.
- *Hotel- og restaurationsbranchen* er den af de udvalgte brancher, der har haft mindst vækst fra 1998 - 2002. Dekomponeringen af branchen viser, at beskæftigelsesnedgangen i branchen dækker over en nedgang eller stagnation i stort set alle underbrancher.
- Der er på Fyn nogle betingelser, der kan betyde at hotel- og restaurationsbranchen potentielt kan udvikle sig mere positivt i de kommende år. En stigning i uddannelsesniveau og ikke mindst investeringer samt en række særlige 'fynske fordele' kan få betydning herfor. Desuden forventer 35 % af virksomhederne et øget antal medarbejdere det kommende år, hvilket ikke er mindre end for de øvrige private serviceerhverv.

- Der kan formodentlig være et jobvækstpotentiale for faglærte kokke og tjenere. Restaurationsvirksomhederne har haft en svag stigning i beskæftigelsen, og catering og diner transportable er en af de mindre brancher, der har haft en vækst i beskæftigelsen.

5.2 Engrosbranchen

5.2.1 Udviklingen i underbrancher under engros

Kapitel 4 giver ikke umiddelbart noget indtryk af, hvilke dele af engrosbranchen, der klarer sig godt. Splittes engrosbranchen op på underbrancher, jf. tabel 5.1 tegner der sig et mere nuanceret billede af, hvad der trækker væksten inden for engrosbranchen, og hvilke underbrancher der er afgørende for at udviklingen i engrosbranchen på Fyn er mere positiv end i resten af landet.

Tabel 5.1 Beskæftigelsesudvikling i engrosbranchen, opdelt på underbrancher 1998-2002

Underbranche		Beskæftigede		
		1998	2002	Vækst i procent
Agenturhandel	Fyn	182	232	27,5%
	Resten af landet	3926	3752	-4,4%
	I alt	4108	3984	-3,0%
Engroshandel med landbrugsvarer	Fyn	1452	1197	-17,6%
	Resten af landet	6369	4608	-27,6%
	I alt	7821	5805	-25,8%
Engroshandel med fødevarer	Fyn	1144	1042	-8,9%
	Resten af landet	16306	15400	-5,6%
	I alt	17450	16442	-5,8%
Engroshandel med tøj, isenkram og møbler	Fyn	1554	1815	16,8%
	Resten af landet	24824	26443	6,5%
	I alt	26378	28258	7,1%
Engroshandel med kemiske produkter og halvfabrikata	Fyn	2227	2219	-0,4%
	Resten af landet	26823	23562	-12,2%
	I alt	29050	25781	-11,3%
Engroshandel med maskiner og elektronisk udstyr	Fyn	2502	2385	-4,7%
	Resten af landet	45913	39693	-13,5%
	I alt	48415	42078	-13,1%
Øvrig engroshandel	Fyn	380	556	46,3%
	Resten af landet	5413	5529	2,1%
	I alt	5793	6085	5,0%
Engroshandel i alt	Fyn	9441	9446	0,1%
	Resten af landet	129574	118987	-8,2%
	I alt	139015	128433	-7,6%

Kilde: Specialkørsel på IDA-databasen

De vigtigste pointer fra tabellen er følgende:

- Beskæftigelsesudviklingen fra 1998-2002 var samlet set på 0,1 %

- For alle underbrancher (undtagen engroshandel med fødevarer) har beskæftigelsesudviklingen på Fyn været mere positiv eller mindre negativ end for resten af landet.
- Engroshandel med tøj, isenkram og møbler har bidraget med knap 17 % flere arbejdspladser fra 1998 til 2002. Underbranchen udgør knap 20 % af de beskæftigede inden for engros på Fyn.

Inden for engroshandel med landbrugsvarer og engroshandel med kemiske produkter og halvfabrikata samt maskiner og elektronisk udstyr er der tale om et markant mindre procentvist fald i beskæftigelsen på Fyn, end hvad der gør sig gældende for resten af landet. Også inden for agenturhandel, øvrig engroshandel og særligt engroshandel med tøj, isenkram og møbler har udviklingen været mere positiv end på landsplan, og her er der tale om en stigning i beskæftigelsen.

Engroshandel med tøj og isenkram kan peges på som den underbranche der har genereret flest – nemlig 261 – nye arbejdspladser på Fyn. Til gengæld er der mistet omkring 450 arbejdspladser inden for engroshandel med hhv. fødevarer, landbrugsvarer og maskiner og elektronisk udstyr.

Den samlede svage, men dog positive beskæftigelsesudvikling i engrosbranchen dækker således over en polariseret vækstdynamik. Der er nogle underbrancher der har haft en positiv beskæftigelsesudvikling samtidig med, at en række underbrancher har oplevet en negativ vækst. Samtidig ses dog en klar tendens, hvor udviklingen på Fyn har været bedre end for resten af landet inden for størstedelen af underbrancherne. Det gælder særligt engroshandel med kemiske produkter og halvfabrikata samt maskiner og elektronisk udstyr, som udgør de største underbrancher målt i antal beskæftigede.

5.2.2 *Gazellevirksomheder i engrosbranchen*

Nedenfor er oplyst de ti største gazellevirksomheder inden for engrosbranchen på Fyn. Alle gazellevirksomhederne har fordoblet enten deres omsætning eller bruttoresultat i løbet af 2003.

Som det ses, ligger en stor del af disse gazeller inden for engroshandel med tøj, isenkram og møbler samt maskiner og elektronisk udstyr, men der er også gazellevirksomheder inden for engroshandel med fødevarer.

Den store andel gazellevirksomheder inden for engroshandel med maskiner og elektronisk udstyr understøtter billedet af, at udviklingen i denne underbranche har været anderledes på Fyn end på landsplan, som beskrevet ovenfor.

Tabel 5.2 Gazellevirksomheder i engrosbranchen, Fyn 2004 – top 10³¹

<i>Virksomhed</i>	<i>Ansatte 2003</i>	<i>Vækst %</i>	<i>Underbranche</i>
Bc - Catering Grossisten A/S	88	108,0	Engroshandel med fødevarer
Sapa Kontorcenter A/S	57	148,4	Engroshandel med tøj, isenkram og møbler
Ulmadan Production A/S	25	456,4	Engroshandel med maskiner og elektronisk udstyr
B.C Låseteknik A/S	24	155,2	Engroshandel med maskiner og elektronisk udstyr
Rice A/S	17	421,4	Engroshandel med tøj, isenkram og møbler
Global Flowers A/S	16	158,5	Engroshandel med landbrugsvarer
Cane-Line A/S	16	105,5	Engroshandel med tøj, isenkram og møbler
K & M Europe (Denmark) ApS	15	111,4	Engroshandel med tøj, isenkram og møbler
Hydac A/S	15	197,7	Engroshandel med maskiner og elektronisk udstyr
Danoffice ApS DanX	14	182,7	Engroshandel med maskiner og elektronisk udstyr

Kilde: Greens Erhvervsinformation

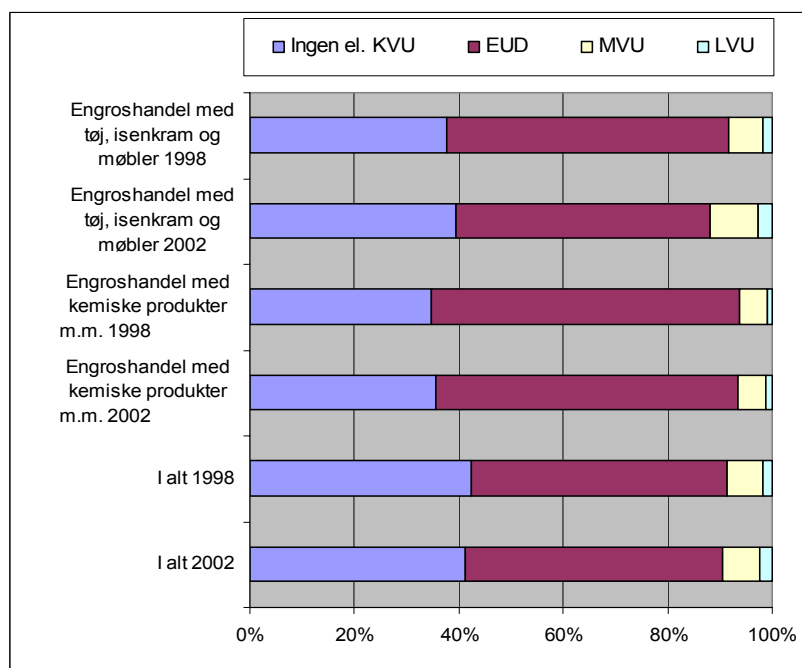
5.2.3 *Udviklingen i uddannelsesniveau*

Engrosbranchen har ikke oplevet nogen markant udvikling af uddannelsessammensætningen for branchen, jf. figur 5.1. Det er fortrinsvis kortuddannede og erhvervsfagligt uddannede, der udgør medarbejderne i branchen. Medarbejdere med mellemlange og lange videregående uddannelser er kun moderat øget fra 1998 til 2002. Underbranchen engroshandel med tøj, isenkram og møbler, har dog oplevet en vækst i antallet af medarbejdere med mellemlange og lange videregående uddannelser. Dette understøtter, at engroshandel med tøj, isenkram og møbler kan være en fremtidig vækstsektor.

Den manglende opkvalificering udtrykt ved en stigning i uddannelsesniveauet kan få negativ betydning for omstillingsprocesserne i engrosbranchen på Fyn. Det kan på sigt hæmme den fremtidige udvikling i beskæftigelsen i engrosbranchen på Fyn.

³¹ Tabellen medtager af pladmæssige årsager kun de ti største gazeller inden for engrosbranchen på Fyn. Der blev i alt opgjort 24 gazeller inden for engroshandel på Fyn, heraf var 8 inden for engroshandel med tøj, isenkram og møbler. Gazellerne er opgjort i 2004 på baggrund af endt regnskab for 2003.

Figur 5.1. Uddannelsesniveaut for udvalgte underbrancher inden for engrosbranchen på Fyn samt uddannelsesniveaut for engrosbranchen på Fyn (i alt), 1998-2002

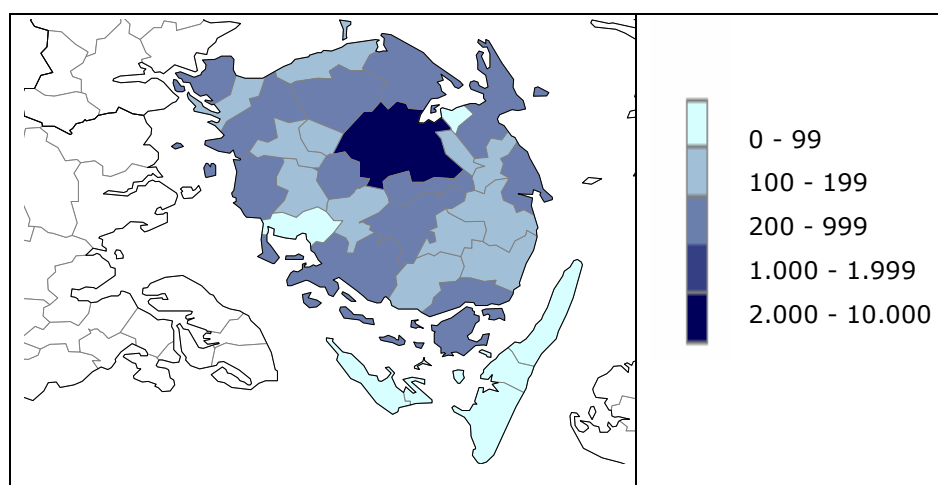
Kilde: Specialkørsel på IDA-databasen

Efter at have undersøgt udviklingen i underbrancherne under engroshandel skal karakteristika for den samlede engrosbranche nu analyseres nærmere.

5.2.4 Geografisk beskæftigelseskoncentration

Figur 5.2 viser beskæftigelsen inden for engrosbranchen i regionen, fordelt på geografi. Engrosbranchen på Fyn er koncentreret omkring Odense, men derudover er engrosbranchen godt fordelt på det øvrige Fyn. Middelfarts placering mod Trekantområdet, har tilsyneladende en positiv effekt på netop engrosbranchen her.

Figur 5.2 Beskæftigede i engrosbranchen, Fyn (fuldtidsbeskæftigede)

Kilde: Specialkørsel på IDA-databasen

5.2.5 *Drivkræfter bag de fynske engrosvirksomheder*

Der kan identificeres en række drivkræfter, der både gør sig gældende specifikt for engroshandel som branche på Fyn og andre faktorer, som er drivkræfter med effekt på servicebranchen generelt. Generelt er engrosbranchens drivere at finde uden for branchen, det er således konjunkturerne i byggeriet, industrien og detailhandlen, der er afgørende for udviklingen i engrosbranchen. Der er også drivkræfter, som er specifikke for engrosbranchen.

For det første udvikler engroshandel på Fyn sig imod færre og større virksomheder. En væsentlig årsag til at engrosvirksomhederne bliver større er, at kunderne, dvs. virksomhederne i detailhandlen og industrien, også vokser. Kunderne kræver dermed også, at engrosleddet skal kunne håndtere større ordrer og distribution til fx et vidtforgrenet net af kædebutikker.

For det andet sker der samtidig en udvidelse af antallet af varenumre hos den enkelte virksomhed for at øge volumen og derigennem fastholde omsætning og indtjening. Det betyder hårdere konkurrence, da der bliver flere grossister, der har det samme vareudbud.

For det tredje går tendensen i retning af etablering af store centrallagre og nedlæggelsen af lokale lagre for at opnå stordriftsfordele.

For det fjerde er engrosbranchen karakteriseret ved, at der i højere grad anvendes IT-værktøjer. Eksempler på at IT-anvendelsen bliver mere og mere udbredt, er i forbindelse med værktøjer til lagerstyring og logistikfunktioner. Der kræves just-in-time-leverancer, hvilket kræver mere nøjagtig styring af lager og varestrømme. Det er både store og små virksomheder, der fokuserer på optimeringen af lagerstyring. Der kan derfor forventes øget efterspørgsel på IT- og logistikarbejdskraft med længerevarende uddannelser³².

Nedenstående tekstboks sammenfatter de væsentligste drivkræfter for engrosvirksomhederne på Fyn.

Tekstboks 5.1 Væsentlige drivkræfter for engrosvirksomhederne på Fyn

- Færre og større virksomheder
- Udvidelse af antallet af varenumre hos den enkelte virksomhed
- Større centrallagre
- Optimering af lagerstyring
- Afhængighed af andre brancher (detailhandel, byggeri og industri)

Effektivisering og fleksibilitet er to drivkræfter, der også er gennemgående temaer i tilfældet med Louis Poulsen El-Teknik (se tekstboks 5.2). Der satses på informationsteknologiske redskaber, som vigtige ingredienser i effektiviseringsprocessen, samtidig med at der efterspørges medarbejderprofiler med højere uddannelsesniveau.

³² Rambøll Managements undersøgelse: E-business Nordic 2004 viser, at engrosvirksomhederne særligt har et forbedringspotentiale for IT-understøttelse af centrale forretningsprocesser som opsøgende salg, transport og distribution samt indkøb.

Tekstboks 5.2 Louis Poulsen EI-Teknik

Louis Poulsen EI-Teknik A/S er del af Louis Poulsen Holding A/S, grundlagt i 1874. Virksomheden driver engroshandel i Danmark, på Færøerne og i Grønland, og betjener primært el-installatører. Aktuelt har Louis Poulsen EI-Teknik A/S 14 salgsafdelinger og 3 pick-up afdelinger med knap 550 ansatte inden for el-teknik, lager og administration. Virksomheden har afdelinger over hele landet. Centrallageret er placeret i Odense. Koncernen har været i konstant vækst siden grundlæggelsen i 1874. Louis Poulsen Holding A/S har en årlig bruttoomsætning på ca. 2.4 mia. kr.

Forventning til fremtiden: Nøgleord i virksomhedens forventninger til fremtidens arbejdskraft er uddannelse, fleksibilitet og effektivisering. Nutidens arbejdskraft bliver stadig dyrere, og der satses derfor i stadig højere grad på viden og teknologi. Mens antallet af medarbejdere forbliver stabilt, ændres sammensætningen i personalegruppen og den typiske medarbejderprofil for at imødekomme stadig større krav om teknisk og teoretisk kompetence. Evnen til at tænke anderledes og se de store sammenhænge er central for nutidens medarbejder, ligesom sociale og organisatoriske kompetencer.

5.2.6 *Virksomhedernes forventninger til udvikling i medarbejderantal*
Billedet af de fynske engrosvirksomheders forventninger til udviklingen i antal medarbejdere, som spørgeskemaundersøgelsen giver, svarer i høj grad til den seneste udvikling i beskæftigelsen, idet der er tale om forventninger om en moderat vækst.

Tabel 5.3 Engrosvirksomheders m.fl. forventninger til, hvordan antallet af medarbejdere udvikler sig et år frem – Fyn

		Stigende	Faldende	Uændret	Ved ikke	Antal
Udviklingen i antallet af medarbejdere et år frem	Private servicevirksomheder på Fyn	36 %	5 %	54 %	5 %	304
	Handel og engros	34 %	3 %	58 %	5 %	155

Kilde: Survey

Spørgeskemaundersøgelsen blandt handels- og engrosvirksomheder på Fyn viser, at 34 % af virksomhederne forventer stigende antal medarbejdere det kommende år, mens kun 3 % forventer et faldende antal medarbejdere. Andelen af virksomheder med en positiv forventning til medarbejderudviklingen er dog mindre end for de øvrige private serviceerhverv på Fyn.

Af de virksomheder der inden for det kommende år forventer en vækst i antallet af medarbejdere, vurderer 77 % af virksomhederne, at der ansættes 1-2 nye medarbejdere og 15 % forventer 3-5 nye medarbejdere. De virksomheder der forventer en vækst i antallet af medarbejdere, har således afdæmpede forventninger til jobvæksten i deres virksomhed.

En opgørelse fra Handel, Transport og Serviceerhvervene (HTS) viser dog, at virksomhederne inden for engros forventer en vækst på mellem 0-10 % for det kommende år.³³ Det er især i den del af engrosbranchen, som leverer til industrien, der forventer en vækst. Dette skyldes, at industrien pga. af den internationale konkurrence i højere grad forsøger at effektivisere produktio-

³³ Interview med handel, transport og serviceerhvervenes arbejdsgiverorganisation.

nen gennem investeringer i proces- og automatiseringsanlæg³⁴. De fynske engroshandelsvirksomheder inden for handel med maskiner og elektronisk udstyr har som nævnt i den foregående periode klaret sig bedre end landsgennemsnittet, og der er en række gazellevirksomheder inden for underbranchen. Det peger samlet set på, at engrosvirksomhederne inden for denne branche kan komme til at stå stærkt i den kommende tid.

I forhold til de nævnte drivkræfter, vil færre men større virksomheder samtidig betyde, at der på længere sigt efterspørges færre medarbejdere. De stigende krav til just-in-time-levering og lagerstyring vil derimod få betydning for de medarbejdere der efterspørges, idet mere fleksible og veluddannede medarbejdere med indsigt i informationsteknologiske redskaber vil være eftertragtede.

5.3 Forretningservice

5.3.1 Udviklingen i underbrancher under forretningservice

Tabel 5.4 giver et billede af de variationer mellem underbrancher som væksten inden for forretningservice dækker over.

³⁴ Interview med handel, transport og serviceerhvervenes arbejdsgiverorganisation.

Tabel 5.4 Beskæftigelsesudviklingen i forretningservice, opdelt på underbrancher, 1998-2002³⁵

Underbranche	Beskæftigede			Vækst i procent
		1998	2002	
IT-service	Fyn	1122	1643	46,4%
	Resten af landet	24964	34211	37,0%
	I alt	26086	35854	37,4%
Forskning og udviklingservice	Fyn	87	167	92,0%
	Resten af landet	975	2910	198,5%
	I alt	1062	3077	189,7%
Advokat, revision og anden rådgivning	Fyn	1821	2369	30,1%
	Resten af landet	29226	36536	25,0%
	I alt	31047	38905	25,3%
Rådgivende ingeniør, arkitekt og have- landskabsrådg.	Fyn	1271	1422	11,9%
	Resten af landet	22998	25631	11,4%
	I alt	24269	27053	11,5%
Fødevarer og miljøkontrol	Fyn	207	171	-17,4%
	Resten af landet	2046	2166	5,9%
	I alt	2253	2337	3,7%
Reklamebureau	Fyn	530	574	8,3%
	Resten af landet	7648	7879	3,1%
	I alt	8178	8453	3,4%
Arbejdsformidling og vikarbureau	Fyn	213	109	-48,8%
	Resten af landet	2043	1556	-23,8%
	I alt	2256	1665	-26,2%
Rengøringservice	Fyn	1121	1370	22,2%
	Resten af landet	11093	16431	48,1%
	I alt	12214	17801	45,7%
Anden forretningservice	Fyn	83	84	1,2%
	Resten af landet	798	1088	36,3%
	I alt	881	1172	33,0%
Forretningservice i alt	Fyn	6455	7909	22,5%
	Resten af landet	101791	128408	26,5%
	I alt	108246	136317	25,9%

Kilde: Specialkørsel på IDA-databasen

Note: Hvis rengøringservice opgøres som samtlige personer, der har bopæl på Fyn og som er beskæftiget inden for rengøring, (det vil sige ansatte både i det private og det offentlige, og uafhængigt af om de er bi- eller hovedbeskæftigede), var der i 2002 3.381 personer beskæftiget inden for branchen på Fyn (Danmark Statistik). For en

³⁵ Som nævnt i indledningen til kapitlet er der en forskel på det antal beskæftigede der fremkommer ved brug af IDA-databasen og det antal der er opgjort i kapitel 4 (side 25 + 27) som bygger på Danmarks Statistiks Statistikbank. Beskæftigelsesstallet opgjort i denne tabel vil være noget mindre, da det dækker en mindre gruppe hvor selvstændige, bibeskæftigede, offentligt ansatte samt fiktive arbejdssteder ikke er inkluderet. Denne opgørelse af beskæftigede kan især have indflydelse på, at der fremkommer et relativt lavt antal beskæftigede inden for rengøringservice, hvor andelen af bibeskæftigede og selvstændige antages at være stor. Der skal derfor tages de nødvendige forbehold for konklusionerne, men samtidig vurderes det, at opgørelsen af udelukkende fuldtidsbeskæftigede er en valid opgørelsesmetode.

udbygning se fodnote 35. Opgørelsesmetoden i IDA betyder således, at der særligt inden for rengøringservice er et markant lavere antal beskæftigede, da der er mange bibeskæftigede.

De vigtigste pointer fra tabellen er følgende:

- Beskæftigelsesvæksten for den samlede forretningservice er på godt 22 %, hvilket er lavere end væksten inden for branchen på landsplan.
- Der er med undtagelse af arbejdsformidling og vikarbureau samt fødevare og miljøkontrol tale om en generel positiv beskæftigelsesudvikling i underbrancherne.
- IT-service har bidraget med godt 46 % flere arbejdspladser og advokat, revision og anden rådgivning har bidraget med en vækst på 30 %. De to underbrancher udgør tilsammen knap 75 % af beskæftigelsesvæksten i branchen, svarende til over 1.000 flere beskæftigede.

IT-service har oplevet en massiv vækst med over 500 nye arbejdspladser, men dette skal ses i relation til, at dataperioden netop dækker tiden hvor dot-com-bølgen toppede. Advokat, revision og anden rådgivning, herunder konsulent-service oplevede ligeledes en vækst på over 500 arbejdspladser, samme vækstrater har også gjort sig gældende for resten af landet. Der har været en vækst i arkitektfagene på knap 12 %, men dette er sket samtidig med et generelt fald i prisen på arkitektudlæggerne.

Arbejdsformidling og vikarbureauer i privat regi har haft en nedgang i antal ansatte, der er større end resten af landet. Data er som nævnt fra 2002 og det forventes, at der i den efterfølgende periode er sket en vækst i denne sektor, da regeringen i 2002 gav AF mulighed for at udlægge flere opgaver til privat arbejdsformidling. Også fødevare og miljøkontrol har haft et fald i beskæftigelsen på 17 %.

Rengøringservice er som forventet en vækstbranche; flere private har fået økonomisk råderum til rengøring og flere virksomheder outsourcer deres rengøring til selvstændige virksomheder, hvilket betyder, at flere private rengøringsvirksomheder har oplevet vækst i de senere år. Der har i perioden været en vækst i underbranchen på godt 22 % på Fyn, og der må også fremover forventes en jobvækst i underbranchen. Det bemærkes dog, at væksten på Fyn er mindre end væksten på landsplan.

Rengøringservice udgjorde i 2002 1.370 hovedbeskæftigede på Fyn, hvilket svarer til knap 20 % af de beskæftigede inden for forretningservice.

Forskning og udvikling har haft en fordobling af beskæftigelsen i perioden. Væksten svarer dog stadig ikke til den meget markante vækst der har været på landsplan. Reklamebranchen er generelt en underbranche der har oplevet meget lidt fremgang i beskæftigelsen de seneste år i forhold til resten af forretningservice. Med en fremgang på Fyn på lidt over 8 % gælder denne tendens også for Fyn, hvor udviklingen dog er mere positiv.

Væksten i forretningservice på Fyn dækker således primært over, at IT-service og advokat, revision og anden rådgivning har bidraget til jobvæksten. Samtidig har der været en jobvækst inden for flere andre underbrancher – navnlig rengøringservice har haft en betragtelig vækst. Udviklingen i rengøringservice er dog også et eksempel på, at vækstraterne for Fyn i flere underbrancher og samlet set er lavere end på landsplan.

5.3.2 Gazeller inden for forretningsservice

Det er karakteristisk, at alle gazellevirksomhederne er videnstunge virksomheder, inden for IT, analyseinstitutter og arkitektvirksomhed. At det netop er inden for disse områder gazellerne findes, indikerer en fremtidig større efterspørgsel på veluddannet arbejdskraft. Fremadrettet kan der derfor forventes større efterspørgsel på arbejdskraft med mellemlange og lange videregående uddannelser.

Munk IT er en af de få danske virksomheder, der er blandt Europas 500 gazellevirksomheder³⁶, og gazellevirksomheder af den størrelse har mulighed for at tiltrække kunder både til egen virksomhed og også til andre virksomheder i regionen. Dette kan forklare, at der er mange IT-virksomheder i nedenstående tabel, og at beskæftigelsen inden for netop IT-service har været i vækst på Fyn.

Tabel 5.5 Gazellevirksomheder i forretningsservice, Fyn 2003 – top 10

Virksomhed	Ansatte 2003	Vækst %	Underbranche
Munk It A/S	106 ³⁷	141,1	IT-service
OBH-Ingeniørservice A/S	95	227,9	Rådg. ingeniør, arkitekt og havelandskab
Wilke Markedsanalyse A/S	27	108,9	Advokat, revision og anden rådgivning
Norferm Danmark A/S	17	212,9	Fødevarer- og miljøkontrol
Arkitekter Maa Torkild Kristensens	17	121,8	Rådg. ingeniør, arkitekt og havelandskab
Frede Nielsen's Tegnstue ApS	15	103,3	Rådg. ingeniør, arkitekt og havelandskab
Indoor Marketing ApS	13	130,3	Reklamebureau
Pommergaard Consulting A/S	7	151,7	IT-service
Langtved Data A/S	4	236,1	IT-service
Symposion International A/S		165,8	Advokat, revision og anden rådgivning

Kilde: Greens Erhvervsinformation

5.3.3 Udviklingen i uddannelsesniveau

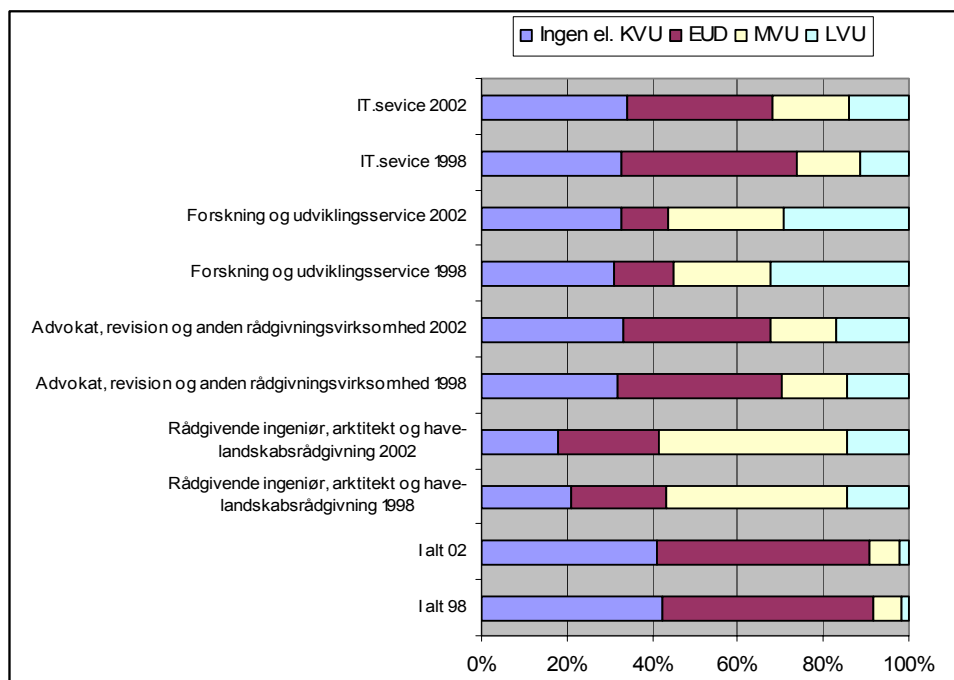
IT-service, der blev udpeget som en af de forretningsservice-underbrancher med størst vækst i beskæftigelsen, har også haft en kraftig udvikling imod flere ansatte med mellemlange og lange videregående uddannelser. Det skyldes, at IT-gazellevirksomhederne har tiltrukket højtuddannet arbejdskraft. Virksomhederne efterspørger dog ikke kun højtuddannede med IT-uddannelser. Virksomhederne efterspørger også højtuddannet arbejdskraft inden for salg og service, idet en større og større del af de IT-løsninger der sælges, er standardløsninger, og det betyder, at det i højere grad er formidlings- og salgskompetencer, der efterspørges.

³⁶ Rangliste fra 2004 udarbejdet af Boston Consulting Group og PricewaterhouseCoopers over de 500 mest vækstskabende virksomheder i Europa.

³⁷ Munk IT har i løbet af 2004 ansat ca. 60 nye medarbejdere.

Arkitekt- og ingeniørrådgivning, der er domineret af ansatte med længerevarende uddannelser, har kun oplevet en svag vækst af medarbejdere med mellemlange eller lange videregående uddannelser.

Figur 5.3 Uddannelsesniveaue for udvalgte underbrancher i forretningsservice på Fyn samt uddannelsesniveaue for forretningsservice på Fyn, 1998-2002

Kilde: Specialkørsel på IDA-databasen

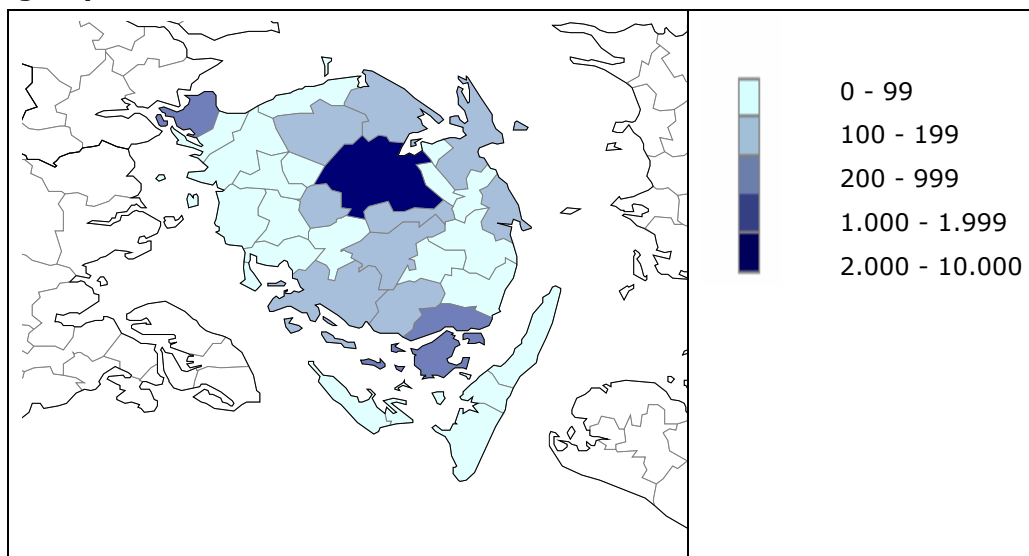
Det må forventes, at ufaglærte og kortuddannede fortsat har gode beskæftigelsesmuligheder inden for rengøring, mens der er stigende krav til uddannelsesniveaue for beskæftigede inden for de øvrige vidensintensive underbrancher inden for forretningsservice.

Det må samtidig bemærkes, at selv om udviklingen går mod større kvalifikationskrav, var der i 2002 stadig 40 % af de beskæftigede i forretningsservice med ingen eller kort videregående uddannelse. Væksten i beskæftigelse vil således også gavne denne gruppe.

5.3.4 Geografisk koncentration

Figur 5.4 viser beskæftigelsen inden for forretningsservice i regionen opdelt på geografi. Forretningsservice er primært koncentreret omkring Odense – samt i mindre omfang Svendborg og Middelfart. Den jobvækst der kan forventes inden for forretningsservice, må således forventes i de større byer.

Figur 5.4 Beskæftigede i forretningservice, Fyn (fuldtidsbeskæftigede)

Kilde: Specialkørsel på IDA-databasen

5.3.5 *Drivkræfter bag forretningservice på Fyn*

En væsentlig årsag til væksten inden for forretningservice skyldes for det første, at industrivirksomhederne og det offentlige køber serviceopgaver i stedet for at få dem udført som interne serviceopgaver. Det gælder fx både offentlig udlicitering af såvel IT-drift som rengøringsopgaver. En vækst, der må forventes at fortsætte på Fyn, da regionen målt på graden af udlicitering ligger lidt under landsgennemsnittet, jf. kapitel 7.

En anden væsentlig årsag til væksten inden for forretningservice og mere generelt de private serviceerhverv skyldes servicebranchens outsourcing og leverancer til hinanden.³⁸

Som det blev beskrevet i kapitel 4, har Fyn ikke samme industrielle udvikling som den øvrige del af landet, og det har betydning for Fyn som region, når netop en del af væksten i forretningservice skyldes handel mellem virksomheder. Den fynske forretningservice har dermed ikke mulighed for at udnytte den synergieffekt, der kan ligge i industriel vækst, som det er muligt for fx forretningservicevirksomheder i Københavns- eller Aalborg-området. Det betyder endvidere, at fynske virksomheder inden for forretningservice vender sig mod andre dele af landet som fx Vejle-regionen eller København. Samtidig betyder det svage udgangspunkt, at den selvforstærkende effekt mellem serviceerhvervene bliver svagere.

De interviewede virksomheder forventer øget aktivitet som følge af virksomhedernes outsourcing og specialisering. Det understøttes af survey'en, hvor 68 % af virksomhederne inden for forretningservice på Fyn forventer en moderat eller kraftig vækst i salget i de kommende to år.

Inden for de videnstunge virksomheder inden for forretningservice drives udviklingen af den stigende kompleksitet i samfundet: Virksomhederne i

³⁸ Analyse fra Arbejderbevægelsens Erhvervsråd viser, at 55 % af væksten inden for serviceerhvervene, svarende til 90.000 beskæftigede på landsplan skyldes serviceerhvervenes køb af tjenester hos hinanden. "Servicesektoren – før, nu og i fremtiden", november 2002.

regionen peger fx på udviklede skatteregler, der kræver assistance fra revisorer. Virksomheder der efterspørger juridisk hjælp til at indgå kontrakter, og til at kontrollere, men også rådgive i valget af underleverandører – betyder en øget efterspørgsel efter den videnstunge del af forretningsservice.

De videnstunge virksomheder oplever generelt en hård (pris) konkurrence og brancheglidning. Eksempelvis har advokatbranchen ikke længere monopol på at skrive skøder, men det sker også hos ejendomsmægleren. Planlægning er taget ud af hænderne på arkitekterne – det foretages nu i højere grad af ingeniører. Revisorerne tilbyder øvrige konsulenttydelser etc. Specialisering og konkurrencedygtige priser bliver vigtige succeskriterier for vidensvirksomheder, hvis de skal holde på deres opgaver. Karakteristisk er det dog, at brancheglidningen sker inden for samme branche.³⁹ Det er således karakteristisk, at flere leverandører kommer til at konkurrere på det samme produkt.

De samme drivers kendetegner rengøringservice. Fremgangen i beskæftigelsen forventes i høj grad at komme fra udlicitering af offentlig service, men også den stigende købekraft får befolkningen til at bruge flere penge på serviceydelser i form af rengøring. Der er dog generelt usikkerhed omkring omfanget af det offentlige udlicitering. Samtidig er det i høj grad de store "spillere", der ser et potentiale her, da de mindre virksomheder oplever udbydelsesprocedurerne som administrativt tunge.⁴⁰

Udviklingen i forretningsservice afhænger især af arbejdskraften. Spørgeskemaundersøgelsen viser, at 55 % af forretningsservicevirksomhederne på Fyn i dag ser deres styrke i at kunne tiltrække den rette og kvalificerede arbejdskraft. Til sammenligning er det for hele servicebranchen 51 % af virksomhederne, der ser deres styrke i at tiltrække den rette arbejdskraft. Derudover er der 89 % af virksomhederne, der i høj grad og i meget høj grad vurderer, at evnen til at udvikle services og produkter er deres styrke.

I spørgeskemaundersøgelsen giver virksomhederne samtidig udtryk for, at deres virksomhed skal styrkes i fremtiden gennem evnen til at øge vidensindholdet i produktet. Kvalificeret arbejdskraft og øget vidensindhold hænger i den forbindelse tæt sammen. Skal virksomhederne have mulighed for at forfølge en strategi om forøgelse af vidensindholdet i produkterne, må der nødvendigvis den rette arbejdskraft til. I den forbindelse spiller Odense Universitet en væsentlig rolle i samarbejdet med det regionale erhvervsliv. Flere virksomheder i den videnstunge del af forretningsservice har haft mulighed for at trække på de kompetencer, som universitetet kan tilbyde.

Tekstboks 5.3 Væsentlige drivkræfter for forretningsservice på Fyn

- Udlicitering af offentlige opgaver (størst potentiale for større virksomheder) og øget offentligt-privat samspil
- Outsourcing af opgaver i den private sektor
- Stigende kompleksitet i samfundet/ øget efterspørgsel efter vidensservice
- Hård priskonkurrence
- Brancheglidning
- Større købekraft hos befolkningen
- Afhængighed af at kunne tiltrække den rigtige arbejdskraft
- Stigende efterspørgsel efter operationel service (herunder blandt andet rengøringservice, sundhed og wellness)

³⁹ Deloitte (2004).

⁴⁰ Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (2002).

Tekstboksen nedenfor eksemplificerer en række af de identificerede drivkræfter for forretningsservice.

Tekstboks 5.4 Focus Advokater

Med sin grundlæggelse i 1892, er Focus Advokater et af de ældste advokatkontorer i Danmark. Kontoret løser enhver opgave inden for en række erhvervsjuridiske områder og lægger særlig vægt på at være den faste advokatforbindelse for en bred vifte af kunder. Som medlem af det internationale netværk, International Jurists, og med kontor i Hamburg gennem mere end 25 år er kontorets profil og kompetencer af international såvel som national spændvidde. Focus Advokaters danske afdeling er placeret i Odense. Focus Advokater er et af de største advokatfirmaer uden for København. Kontoret har siden starten af 1980'erne, hvor flere af de nuværende partnere trådte ind i virksomheden, været i stadig vækst, og har på nuværende tidspunkt godt 80 ansatte.

Forventning til fremtiden:

I takt med at branchen oplever øget konkurrence fra revisorer og ejendomsmæglere samt skærpede krav fra kunder og lovmæssige instanser omkring dokumentation og gennemsigtighed skifter også kravene til ledelse og medarbejdere.

Nutidens advokater skal være bedre til at markedsføre og skabe kontakt til kunden og i kraft af IT-udviklingen, der opsuger meget af tidligere tiders rugbrødsarbejde, bliver sekretæren i stadig højere grad sagsbehandler. Sproglige kompetencer er blevet en nødvendighed ligesom kunden forventer at bliver mødt også på det økonomiske område. Parallelt står ledelsen overfor nye krav om tiltrækning og fastholdelse af arbejdskraft og om et bredere blik der rækker ud over det regionale, både på sags- og medarbejderområdet. Det er en udfordring for fynboerne, der udmærker sig ved lokalpatriotisme, men et felt hvor man noterer opbrud. Også arbejdstider er blevet mere fleksible især i førstæderne, på nutidens advokatkontor skal der være plads til familien. Branchen oplever en voldsom søgning, med et stort udbud af kvalificerede ansøgere uden at der forventes voldsom stigning i antallet af ansatte. Indenfor det kommende år, påregner virksomheden ca. én nyansættelse på juristsiden.

5.3.6 Virksomhedernes forventninger til udvikling i medarbejderantal

At væksten i beskæftigelsen inden for forretningsservice vil fortsætte bekræftes i nogen grad af nedenstående tabel. Perspektivet for det kommende år viser, at 49 % af virksomhederne forventer, at udviklingen i antallet af medarbejdere vil stige.

Sammenlignet med de øvrige private servicevirksomheder i regionen, er der således inden for forretningsservice en større optimisme til beskæftigelsesudviklingen det kommende år.

Tabel 5.6 Forretningsservicebranchens forventninger til hvordan antallet af medarbejdere udvikler sig et år frem på Fyn

		Stigende	Faldende	Uændret	Ved ikke	Antal
Udviklingen i antallet af medarbejdere et år frem	Private servicevirksomheder på Fyn	36 %	5 %	54 %	5 %	304
	Forretningsservice og finansiering	49 %	6 %	42 %	3 %	89

67 % af de virksomheder, der inden for det næste år forventer at øge antallet af medarbejdere, forventer at kunne ansætte 1-2 medarbejdere, mens 25 % forventer at ansætte 3-5 medarbejdere og 7 % forventer at kunne ansætte 6-10 nye medarbejdere inden for det næste år.

Sammenholdes den historiske udvikling med survey-undersøgelsens resultater om virksomhedernes forventninger til beskæftigelsen fremover, er der således belæg for fortsat at forvente en markant stigning i beskæftigelsen, både inden for rengøring og den mere videnstunge del af forretningsservice.

5.4 Hotel- og restaurationsbranchen

5.4.1 Udviklingen i underbrancher under hotel- og restaurationsbranchen

Hotel- og restaurationsbranchen på Fyn har oplevet en negativ udvikling i antallet af beskæftigede. Den negative udvikling gør sig også gældende for resten af landet, men Fyn har et lidt større fald i beskæftigelsen end landet som helhed. En dekomponering af branchen giver mulighed for at undersøge, om faldet i beskæftigelse dækker over store forskelle mellem underbrancherne eller en generel beskæftigelsesnedgang.

Tabel 5.7 Beskæftigelsesudviklingen i hotel- og restaurationsbranchen, opdelt på underbrancher 1998 til 2002

Underbranche		Beskæftigede		
		1998	2002	Vækst i procent
Hoteller	Fyn	1181	1066	-9,7%
	Resten af landet	9083	8229	-9,4%
	I alt	10264	9295	-9,4%
Konferencecentre og kursus ejendom	Fyn	225	224	-0,4%
	Resten af landet	881	1003	13,9%
	I alt	1106	1227	10,9%
Vandrehjem og campingpladser	Fyn	46	90	95,7%
	Resten af landet	482	548	13,7%
	I alt	528	638	20,8%
Feriecentre mm.	Fyn	10	10	0,00%
	Resten af landet	259	132	-49,0%
	I alt	269	142	-47,2%
Restaurationer	Fyn	1074	1091	1,6%
	Resten af landet	14299	15404	7,7%
	I alt	15373	16495	7,3%
Diskoteker og værtshuse	Fyn	406	419	3,2%
	Resten af landet	4267	3767	-12,1%
	I alt	4997	4453	-10,9%
Cafeer og kantiner	Fyn	752	566	-24,7%
	Resten af landet	4590	4034	-4,8%
	I alt	8755	8183	-6,5%
Selskabslokaler, catering og diner transportable	Fyn	90	149	65,6%
	Resten af landet	2657	2981	12,2%
	I alt	2747	3130	13,9%
Hotel og restaurant i alt	Fyn	3784	3615	-4,5%
	Resten af landet	40196	39948	-0,6%
	I alt	43980	43563	-0,9%

Kilde: Specialkørsel på IDA-databasen

Af tabellen fremgår følgende:

- Underbrancherne vandrehjem og campingpladser og selskabslokaler, catering og diner transportable har oplevet en kraftig procentvis vækst. Numerisk svarer det dog kun til en merbeskæftigelse på ca. 100 personer.
- For de øvrige underbrancher er der tale om en stagnerende eller faldende beskæftigelsesvækst i samtlige underbrancher.
- Underbranchen restaurationer har haft en svag stigning i beskæftigelsen på 1,6 % men denne stigning har dog været mindre på Fyn end på landsplan. Underbranchen udgør 30 % af de beskæftigede.
- Konferencecenter og kursus ejendom har haft en større beskæftigelsestilbagegang end resten af landet.

Beskæftigelsesudviklingen inden for hotel- og restaurationsbranchen opdelt på underbrancher viser således, at Fyn har oplevet en større beskæftigelsestilbagegang sammenlignet med resten af landet. Det gælder særligt inden for kursus ejendom og konferencecentre. De ovenstående beskæftigelsestal

tyder på, at Fyn ikke klarer sig godt på kursus- og konferencsiden og de tilbud og oplevelser, der henvender sig til det mere købedygtige turistsegment. Udviklingen er mere positiv inden for de mindre eksklusive kultur- og turisttilbud.

5.4.2 *Gazellevirksomheder i hotel- og restaurationsbranchen*

I modsætning til forretningsservice og engrosbranchen er der kun to gazellevirksomheder inden for hotel- og restaurationsbranchen på Fyn, begge er placeret i underkategorien restaurationer.

Tabel 5.8 Gazellevirksomheder i hotel- og restaurationsbranchen, Fyn 2003

Virksomhed	Ansatte 2003	Vækst %	Underbranche
Bone's Restauranter ApS	98	139,0	Restaurationer
Restaurationsselskabet	3	135,0	Restaurationer

Kilde: Greens Erhvervsinformation

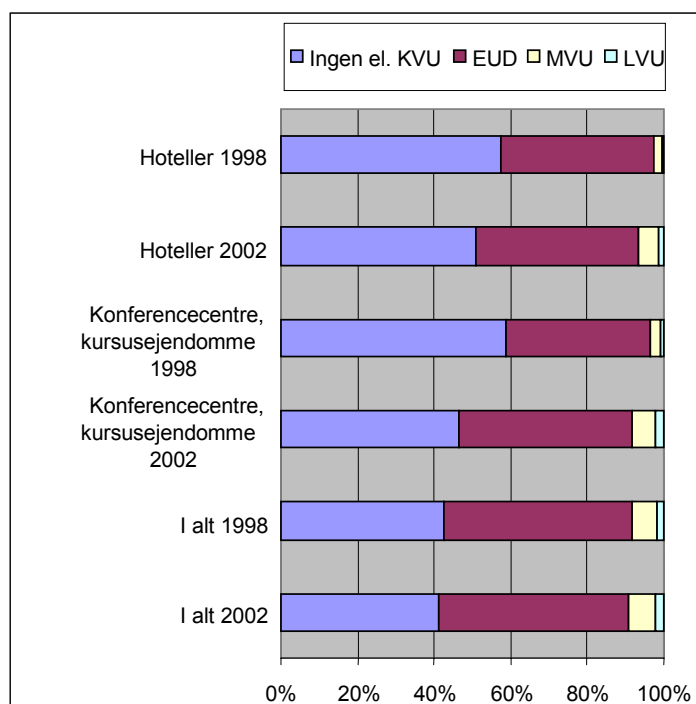
Det begrænsede antal gazeller understøtter billedet af, at såfremt der er et udnyttet potentiale inden for hotel- og restaurationsbranchen på Fyn er det ikke i færd med at blive udviklet og udnyttet. Restauration som indeholder de to gazellevirksomheder er en af de få brancher, hvor der har været en mindre fremgang på Fyn. Gazellevirksomhederne kunne tyde på, at det er denne underbranche der kommer til at indeholde den største fremdrift fremover.

5.4.3 *Udviklingen i uddannelsesniveau*

Hotel- og restaurationsbranchens medarbejdere er fortrinsvis kortuddannede eller erhvervsfagligt uddannede, mens kun en mindre del har mellemlange eller lange videregående uddannelser.

For hotellernes vedkommende har der dog været en stigning i personer med en mellemlang videregående uddannelse fra 2,5 % til over 6 %, og samme tendens er gældende for konference- og kursusejendomme, hvor de samme tal er hhv. 3,6 % i 1998 og ca. 8 % i 2002.

Figur 5.5 Uddannelsesniveaueet for udvalgte underbrancher i hotel- og restaurationsbranchen på Fyn samt uddannelsesniveaueet for hotel- og restaurationsbranchen på Fyn (i alt), 1998-2002

Kilde: Specialkørsel på IDA-databasen

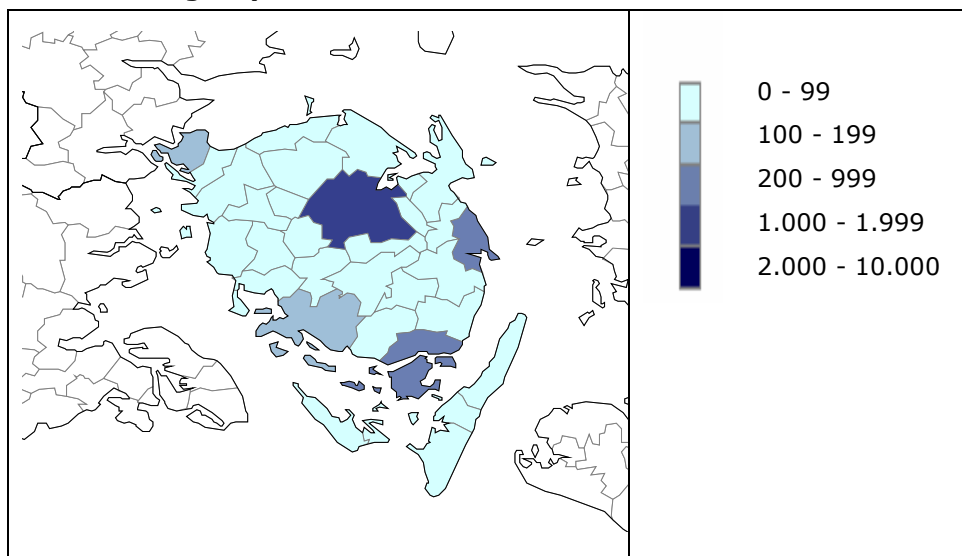
En vigtig konkurrenceparameter, når det handler om konference- og kursusvirksomheder for at tiltrække kunder, er investeringer i informationsteknologiske redskaber. Dette kræver også mere ekspertise blandt medarbejderne. Spørgeskemaundersøgelsen viser, at 35 % af virksomhederne i denne branche vurderer, at kvalificeret arbejdskraft er en styrke for virksomheden i dag, men en markant højere andel – 60 % – af virksomhederne vurderer, at evnen til at tiltrække kvalificeret arbejdskraft i fremtiden vil kunne øge virksomhedens styrke. Survey peger endvidere på, at nogle hotel- og restaurationsvirksomheder oplever problemer med at rekruttere faglærte kokke og tjenere.

På baggrund af den stedfundne udvikling må det forventes, at faglærte har gode beskæftigelsesmuligheder inden for hotel- og restaurationsbranchen.

5.4.4 Geografisk koncentration

Figur 5.6 viser beskæftigelsen inden for hotel- og restaurationsbranchen i regionen, opdelt på geografi. Figuren viser, at hotel- og restaurationsvirksomhederne er koncentreret omkring Odense og de to "brobyer". Hotel- og restaurationsbranchen er dog også godt repræsenteret på Sydfyn og ved Det Fynske Øhav.

Figur 5.6 Beskæftigede i hotel- og restaurationsbranchen, Fyn (fuldtidsbeskæftigede)

Kilde: Specialkørsel på IDA-databasen

5.4.5 *Drivkræfter bag hotel- og restaurationsbranchen*

Analysen af underbrancherne under hotel- og restaurationsbranchen viste, at der er tale om en stagnation eller nedgang i beskæftigelsen i de fleste underbrancher fra 1998 – 2002. Samtidig er der dog en række betingelser og drivkræfter for branchen på Fyn som er interessante at uddybe for at opnå et billede af, hvilket fremtidigt vækstpotentiale der kan findes i branchen.

Hotel- og restaurationsbranchen har, som det fremgår af kapitel 4, haft en positiv vækst i investeringerne og en øget bruttoavance sammenlignet med resten af landet.

Fyn ligger som et centralt knudepunkt mellem Østdanmark og Vestdanmark og har derfor et godt udgangspunkt for at blive Danmarks mødested for landsdækkende konferencer og efter- og videreuddannelsesaktiviteter for hele virksomheden. De foreslåede sænkelse af broafgiften på Storebæltsbroen må forventes at kunne øge Fyns attraktivitet. Beskæftigelsestallene fra 1998 -2002 viser dog, at denne styrke ikke har haft gennemslagskraft i forhold til en øget beskæftigelse.

For det andet har Fyn skønne kystbyer og muligheder via havet omkring Fyn, herregårdsmiljøer og historiske kulturpersonligheder. Det er et godt afsæt for at gøre Fyn til det foretrukne sted, når danskerne har fri og ønsker at få oplevelser. Oplevelsesøkonomien er baseret på den stigende efterspørgsel på oplevelser, og bygger på den merværdi, kreativitet skaber i nye og traditionelle produkter og serviceydelser.⁴¹ Eksempler herpå er også den stigende kvalitetsbevidsthed hos forbrugerne omkring madoplevelser, som nogle af de fynske kroer kan tilbyde. Her er der tale om produkter og oplevelser, som forbrugerne rejser langt for at opleve.

⁴¹ Publikationen "*Danmark i oplevelsesøkonomien – 5 nye skridt på vejen*", september 2003 fra Erhvervsministeriet og Kulturministeriet viser, at kultur- og oplevelsesøkonomien er en sektor i stærk vækst og sektoren omsatte for 175 mia. kr. i 2001, svarende til 7,3 pct. af den samlede private omsætning.

De interviewede hotel- og restaurationsvirksomheder forventer således en stigning i deres aktivitet. Dette understøttes af spørgeskemaundersøgelsen. 65 % af hotel- og restaurationsvirksomhederne forventer således, at det kommende år vil byde på en moderat til kraftig vækst i salget.

Fyns skønne natur og kulturtilbud inden for rækkevidde af Odense må også forventes at kunne betyde, at de fynske kroer og feriecentre kan få del i den stigende efterspørgsel på familie- og korttidsferier, hvor pakkeløsninger på oplevelser giver mulighed for at komme helt væk på den halve tid.⁴² Tidligere analyser har dog vist, at turismens konkurrenceevne på Fyn er under pres.⁴³ Dette understøttes af, at 20 % af hotel- og restaurationsvirksomhederne angiver, at de har oplevet en moderat nedgang i aktiviteterne inden for de seneste to år.

Tekstboks 5.5 Væsentlige drivkræfter for hotel- og restaurationsbranchen på Fyn

- God geografisk placering
- Stigende kvalitetsbevidsthed
- Efterspørgsel efter unikke oplevelser
- Højere specialiseringsgrad
- Større krav til kundeservice
- Kundens behov i centrum

De interviewede hotel- og restaurationsvirksomheder peger på, at der også inden for hotel- og restaurationsbranchen er øget fokus på at udvikle produkter med høj specialiseringsgrad og unikke oplevelser samt at skærpe kundeservicen yderligere for at differentiere virksomhedens service fra konkurrenten, hvilket eksemplificeres i tekstboks 5-6 nedenfor.

Det understøttes af spørgeskemaundersøgelsen. Hver anden af hotel- og restaurationsvirksomhederne (mod hver tredje af de øvrige private serviceerhverv på Fyn) angiver således, at en fremtidig konkurrenceparameter bliver deres evne til at tilpasse produktet eller servicen til kundens konkrete behov. Endvidere angiver 40 % af hotel- og restaurationsvirksomhederne (mod hver fjerde af de øvrige private serviceerhverv på Fyn), at en fremtidig konkurrenceparameter bliver deres evne til at udvikle produkter og services.

⁴² *Analyse af det danske turismeerhverv* april 2004, Økonomi- og Erhvervsministeriet.

⁴³ Fyns Amt (2003) "Fyn i forandring – en region i vækst. Regionplan 2005-2017. Debatoplæg"

Tekstboks 5.6 Odense Congress Center

Med fokus på kvalitet og kundetilfredshed, tilbyder Odense Congress Center rammer for møder, konferencer, udstillinger/fagmesser, firmafester, banketter og receptioner fra 20-5.000 deltagere. Kongrescentret arrangerer desuden skiftende publikumsudstillinger, shows og sportsarrangementer. For at sikre og udvikle stadig større specialkompetencer er Odense Congress Centers aktiviteter opdelt i fem selvstændige hovedarbejdsområder, nemlig konference, messe/udstilling, kultur, hotel og restaurant. Odense Congress Center er placeret i Odense, og har aktuelt 80 ansatte.

Forventninger til fremtiden

Nøgleord i Odense Congress Centers forventninger til fremtidens branche er vidensvirksomhed, kundeservice og åbenhed over for forandring. I stadig højere grad efterspørges den specielle oplevelse, frembragt gennem tæt dialog og partnerskab med kunden, og det afspejler sig i stadig større kompetencekrav og niche-specialisering. Bevidsthed om styrker og svagheder er blevet essentielt for at opnå succes inden for branchen.

I takt med stigende konference- og messeaktivitet er det muligt, at der bliver lidt flere specialiserede medarbejdere. Evnen til at tænke anderledes og skabe oplevelser, der skiller sig ud, er i højsæde. En stigende anvendelse af højtuddannede vidensmedarbejdere vil være en mulighed, eventuelt i en fleksibel eller midlertidig tilknytning til konferencecentret for at holde omkostningerne på et konkurrencedygtigt niveau.

Odense Congress Center oplever ikke vanskeligheder ved at tiltrække nye medarbejdere, men oplever blandt den unge generation andre værdiprioriteringer og stigende krav til gode arbejdsbetingelser. Den moderne arbejdsgiver må derfor tilrette både arbejdspladsen og formå at udnytte de kompetencer, som den unge generation bidrager med.

5.4.6 Virksomhedernes forventninger til udvikling i medarbejderantal

Forventningerne til udviklingen i medarbejderantallet for virksomheder i hotel- og restaurationsbranchen ses i tabellen nedenfor. 35 % af virksomhederne forventer stigende antal medarbejdere det næste år. Hotel- og restaurationsbranchen ligger således på niveau med de øvrige private serviceerhverv på Fyn. Branchen har således lige så positive forventninger til fremtiden som de øvrige private serviceerhverv på Fyn.

Tabel 5.9 Hotel- og restaurationsbranchens forventninger til, hvordan antallet af medarbejdere udvikler sig et år frem på Fyn

		Stigende	Faldende	Uændret	Ved ikke	Antal
Udviklingen i antallet af medarbejdere et år frem	Private servicevirksomheder på Fyn	36 %	5 %	54 %	5 %	304
	Hotel- og restaurationsvirksomhed	35 %	5 %	55 %	5 %	20

Kilde: Survey

6. Udvalgte serviceerhverv i Vejle-regionen

Formålet med dette kapitel er at opnå et mere nuanceret billede af, hvilke tendenser der gør sig gældende i en række udvalgte private serviceerhverv i Vejle-regionen end det kapitel 4 bidrager til. Følgende brancher er i samråd med AF Vejle-regionen udvalgt til nærmere analyse:

- **Transport og logistik**, hvor der i Vejle-regionen har været en stigning i beskæftigelsen samtidig med at der kan konstateres et fald i beskæftigelsen i sektoren på landsplan. Transport og logistik i Vejle-regionen udgør 4,7 % af de beskæftigede.
- **Forretningsservice**, der har oplevet en kraftig beskæftigelsesvækst i Vejle-regionen og som er den største branche inden for de private serviceerhverv. Branchen beskæftiger 7,2 % af arbejdsstyrken i Vejle-regionen, hvorimod branchen på landsplan udgør 9,3 % af de beskæftigede.
- **Engroshandel**, som i Vejle-regionen udgør 6,6 % af de beskæftigede, hvor den på landsplan kun udgør 5,8 %. Det fremgår desuden af kapitel 4, at engrosbranchen i Vejle-regionen modsat resten af landet har haft en vækst i beskæftigelsen. Samtidig er der i regionen en relativt stor andel af selvstændige og gazellevirksomheder, hvilket tyder på, at branchen har et vækstpotentiale.

Følgende analysekomponenter inddrages for hver af de tre udvalgte brancher:

- *Udviklingen i underbrancher*: Hvilke underbrancher har bidraget til beskæftigelsen?
- *Geografisk koncentration*: I hvilke dele af regionen er virksomhederne koncentreret?
- *Drivkræfter i branchen*: Hvilke drivkræfter karakteriserer udviklingen?
- *Virksomhedernes forventninger*: Hvilke forventninger har virksomhederne til fremtidig udvikling?

Det skal bemærkes, at analysen af beskæftigelses- og uddannelsesudviklingen i de enkelte underbrancher bygger på registerdata på IDA-databasen, omhandlende lønmodtagere i de private serviceerhverv i perioden 1998 til 2002. I forhold til datagrundlaget i det forrige kapitel, der var baseret på Danmarks Statistiks statistikbank, er der således ikke inkluderet selvstændige eller offentligt ansatte i IDA-databasen. Derfor er der også forskel mellem nogle af de udviklinger, der beskrives for beskæftigelsen i nærværende kapitel i forhold til kapitel 4.

Konklusionerne skal derfor i højere grad vurderes inden for den enkelte branche, og herunder hvilke dele af branchen, der klarer sig godt og hvilke dele der klarer sig mindre godt, og ikke sammenholdes med de generelle resultater i kapitel 4. Data indeholder ikke oplysninger om såkaldte fiktive arbejdssteder, dvs. personer der ikke har et fast arbejdssted. Endvidere er der kun opgjort hovedbeskæftigede, hvilket betyder, at fx personer med rengøring som bibeskæftigelse ikke indgår i statistikken over beskæftigede inden for rengøring.

6.1 Sammenfatning

Studierne af de udvalgte serviceerhverv viser, at Vejle-regionen generelt set har haft en bredt funderet vækst inden for de udvalgte private serviceerhverv. Den samlede jobvækst skyldes således en vækst inden for en lang række underbrancher og ikke kun i nogle udvalgte få. Det tyder på, at der i Vejle-regionen er gode synergier mellem underbrancherne og et godt vækstmiljø inden for de udvalgte erhverv.

- *Transportbranchen* i Vejle-regionen har haft en positiv beskæftigelsesvækst modsat udviklingen i resten af landet. Væksten dækker over en udvikling, hvor 8 ud af 11 underbrancher har bidraget til beskæftigelsen – dog i forskelligt omfang.
- Vognmands-, flytte- og anden godstransport udgør omkring 40 % af de beskæftigede og har haft en fremgang på 13 % fra 1998 til 2002. Det er desuden i denne branche, at størstedelen af gazellevirksomhederne er at finde.
- I transportbranchen har de fleste større transportvirksomheder fået hovedsæde i Vejle-regionen efter en række fusioner. Transportvirksomhederne peger generelt på, at det er gunstigt at etablere sig i trekantområdet og udnytte områdets veludviklede infrastruktur. Kombinationen af den gode infrastruktur og den europæiske satsning på at styrke den intermodale transport må alt andet lige betyde, at Vejle-regionen har gode muligheder for at opnå synergieffekter ved at tænke de forskellige transportformer i forlængelse af hinanden.
- *Forretningsservice* er kendetegnet ved, at det er langt hovedparten af underbrancherne der oplever vækst. Der har således både været vækst i den mere videnstunge del af forretningsservice samt den mindre videnstunge – repræsenteret ved rengøringservice. 80 pct. af virksomhederne i de kommende år forventer en moderat eller kraftig vækst i aktiviteter, mens hver anden virksomhed forventer en vækst i antallet af medarbejdere inden for det næste år.
- Der er særligt tre områder, hvor jobvæksten har været markant og må formodes at fortsætte fremover. Inden for rengøringservice har der været en beskæftigelsesvækst på 32 % og underbranchen har to gazellevirksomheder i Vejle-regionen. Inden for rådgivende ingeniør, arkitekt og havelandskab, hvor der har været en beskæftigelsesvækst på 29 % og hvor udviklingen i Vejle skiller sig ud. Endelig har der været en markant udvikling inden for forskning og udvikling i Vejle-regionen, som indikerer et godt miljø for videnstung og innovativ forretningsservice.
- En fremtidig jobvækst i *engrosbranchen* vil være mest forventelig i engroshandel med tøj, isenkram og møbler, hvor beskæftigelsen fra 1998 til 2002 er steget med ca. 15 %. Underbranchen udgjorde i 2002 omkring 20 % af de beskæftigede. Engroshandel med fødevarer har haft en stigning i beskæftigelsen på 7 % og kan ligeledes have et jobvækstpotentiale. Der er gazellevirksomheder i begge underbrancher.
- Engrosbranchen i regionen er kendetegnet ved at have højere investerings- og beskæftigelsesniveau end resten af landet samt mange gazellevirksomheder. 76 % af virksomhederne i engrosbranchen i Vejle-regionen forventer en moderat eller kraftig vækst i aktiviteterne inden for de næste to år, mens 30 % forventer vækst i antallet af

medarbejdere. Den økonomiske vækst der er i branchen kan således ikke oversættes til direkte jobvækst, hvilket bl.a. skyldes en kraftig tendens til effektiviseringer og etablering af centrallagre, hvorved medarbejderantallet kan reduceres. Denne forandringsproces medfører imidlertid et behov for arbejdskraft der kan betjene de nye logistikfunktioner.

6.2 Transport- og logistikbranchen

6.2.1 Udviklingen i underbrancher under transport og logistik

Nedenstående tabel viser udviklingen i beskæftigelsen i underbrancherne under transport og logistik i Vejle-regionen og tegner et billede af, hvilke underbrancher der særligt har trukket væksten i Vejle-regionen og hvilke der har bidraget i mindre grad.

Tabel 6.1 Beskæftigelsesudviklingen i transportbranchen, opdelt på underbrancher, 1998-2002

Underbranche		Beskæftigede		
		1998	2002	Vækst i procent
Jernbanetransport	Vejle-regionen	3	112	3633,3%
	Resten af landet	634	1249	97,0%
	I alt	637	1361	113,7%
Bustransport	Vejle-regionen	647	658	1,7%
	Resten af landet	8854	11157	26,0%
	I alt	9501	11815	24,4%
Taxi og anden passagertransport	Vejle-regionen	430	436	1,4%
	Resten af landet	8571	8965	4,6%
	I alt	9001	9401	4,4%
Vognmand, flytte og gods-transport	Vejle-regionen	2456	2777	13,1%
	Resten af landet	23408	24341	4,0%
	I alt	25864	27118	4,8%
Rederifragt og passagerer	Vejle-regionen	401	94	-76,6%
	Resten af landet	12428	4869	-60,8%
	I alt	12829	4963	-61,3%
Ruteflyvning, gods og passagerer	Vejle-regionen	215	273	27,0%
	Resten af landet	10022	10152	1,3%
	I alt	10237	10425	1,8%
Gods og pakhusvirksomhed	Vejle-regionen	621	487	-21,6%
	Resten af landet	2973	3189	7,3%
	I alt	3594	3676	2,3%
Drift af lufthavne, broer og veje	Vejle-regionen	225	306	36,0%
	Resten af landet	3293	3231	-1,9%
	I alt	3518	3537	0,5%
Lods, bjærgning og redning	Vejle-regionen	5	5	0,0%
	Resten af landet	151	171	13,2%
	I alt	156	176	12,8%
Turistvirksomhed	Vejle-regionen	86	118	37,2%
	Resten af landet	4053	4095	1,0%
	I alt	4139	4213	1,8%
Speditør- og skibsmæglervirksomhed	Vejle-regionen	1216	1252	3,0%
	Resten af landet	9529	9784	2,7%
	I alt	10745	11036	2,7%
Andre tjenesteydelser i forbindelse med transport	Vejle-regionen	24	46	91,7%
	Resten af landet	407	516	26,8%
	I alt	431	562	30,4%
Transport i alt	Vejle-regionen	6329	6564	3,7%
	Resten af landet	84323	81719	-3,1%
	I alt	90652	88283	-2,6%

Kilde: Specialkørsel på IDA-databasen

Note: Den kraftige beskæftigelsesudvikling inden for 'jernbanetransport' skyldes DSBs frasalg af DSB stykgods i august 2001 til DF-logistik samt frasalg af DSB godsvogn-ladning til Railion Danmark i efteråret 2001. Dermed overgik medarbejderne fra ansættelse i et statsligt aktieselskab til privat ansættelse.

De vigtigste tendenser der fremgår af tabellen er følgende:

- I transport- og logistikbranchen er der en samlet fremgang i beskæftigelsen på knap 4 % i modsætning til udviklingen på landsplan.
- Vognmands-, flytte og godstransport har haft en beskæftigelsesstigning på 13 %, en vækst der adskiller sig fra landsgennemsnittet. Underbranchen udgør godt 40 % af de beskæftigede.
- Inden for bus-, taxi- og anden passagertransport er der kun en begrænset fremgang i beskæftigelsen og inden for rederifragt og gods- og pakhusvirksomhed er der tale om en nedgang i beskæftigelsen.

Underbrancherne vognmands-, flytte- og anden godstransport samt jernbanetransport har bidraget til beskæftigelsesudviklingen i Vejle-regionen og har tilsammen skabt 430 nye arbejdspladser fra 1998 til 2002. Også drift af lufthavne, broer og veje, turistvirksomhed samt ruteflyvning har bidraget til beskæftigelsesvæksten. Speditør- og skibsmæglervirksomhed, der udgør knap 20 % af de beskæftigede, har haft en mindre fremgang i beskæftigelsen på 3 %. Der har således været en beskæftigelsesfremgang i 8 ud af 11 underbrancher og beskæftigelsesvæksten kan betegnes som forholdsvis bredt funderet.

At den samlede vækst i branchen ikke er større end 4 % skyldes for det første, at der er forskel på vækstraterne i de vækstprægede underbrancher. Der kan anes et mønster, hvor den høje beskæftigelsesvækst i branchen navnlig knytter sig til de dele, der har med dels varetransport på land og dels turistvirksomhed at gøre, mens udviklingen inden for almindelig passagertransport uden for turistvirksomhed har været mere konstant.

For det andet er der to underbrancher der har oplevet et forholdsvis stort fald i beskæftigelsen. Rederifragt har i perioden haft en nedgang på 77 %, og denne underbranche vil næppe heller fremover bidrage til jobvækst i branchen. Gods- og pakhusvirksomhed har haft en nedgang på 22 %. En del af forklaringen herpå kan muligvis være sammenlægninger af funktioner i større virksomheder for at yde full-service-løsninger, således at færre virksomheder udelukkende varetager gods- og pakhusvirksomhed.

Samlet tegner der sig et billede, hvor beskæftigelsesvæksten er at finde i mange underbrancher under transport og logistik. Der kan på baggrund af denne analyse særligt formodes en fortsat jobvækst inden for vognmands-, flytte- og anden godstransport samt jernbanetransport, men også inden for drift af lufthavne, broer og veje kan der være jobvækstpotentiale. Inden for rederifragt og gods- og pakhusvirksomhed er der til gengæld tabt forholdsvis mange arbejdspladser.

6.2.2 *Gazellervirksomheder i transportbranchen*

Som det fremgår af tabellen nedenfor er seks ud af ni transport-gazeller i Vejle-regionen virksomheder i underbranchen vognmands-, flytte- og godstransport.

Dette billede bekræfter, at den største fremgang er at finde i denne underbranche, og at der er nogle vækstlokomotiver i branchen, der er med til at drive den positive udvikling frem.

Tabel 6.2 Gazellevirksomheder i transportbranchen, Vejle-regionen 2003 – top 9

<i>Virksomhed</i>	<i>Ansatte 2003</i>	<i>Vækst %</i>	<i>Underbranche</i>
Palle Pagh Transport A/S	54	117,3	Vognmands, flytte og godstransport
KP. Transport ApS	49	127,8	Vognmands, flytte og godstransport
Silo-Trans A/S	34	128,9	Vognmands, flytte og godstransport
Svend Aage Hansen Give Entreprenør- og Vognmandsforretning	30	346,7	Vognmands, flytte og godstransport
Net Danmark Express A/S	30	200,3	Speditør og skibsmæglervirksomhed
Snaptun Frysehus A/S	15	106,8	Gods og pakhusvirksomhed
Vognmandsforretningen Johannes Andersen og Søn A/S	4	205,9	Vognmands, flytte og godstransport
Falks Flytteforretning ApS	4	106,7	Vognmands, flytte og godstransport
Dan Vejer i Fredericia ApS	3	156,3	Anden transportformidling

Kilde: Greens Erhvervsinformation og Falks Flytteforretning ApS

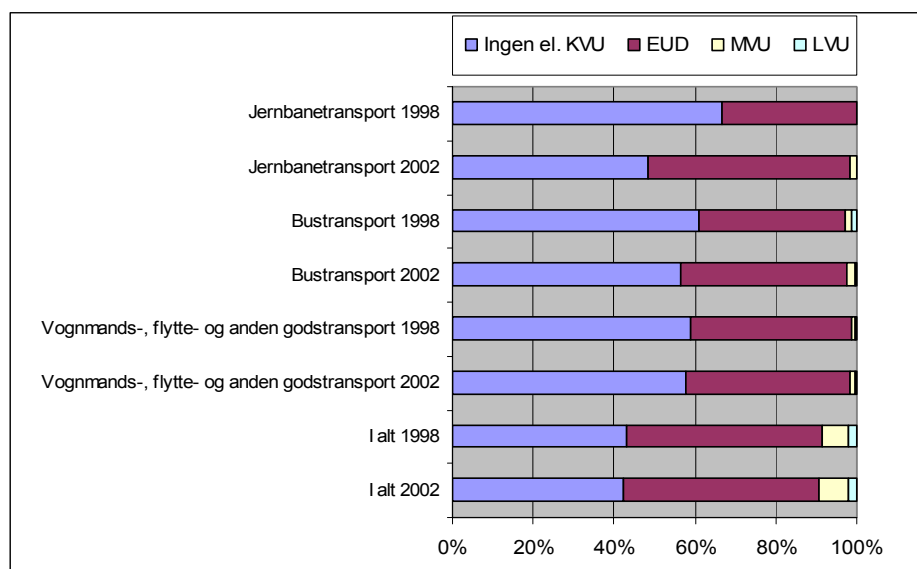
6.2.3 *Udviklingen i uddannelsesniveau*

Vognmandstransport har relativt mange ufaglærte og kortuddannede sammenlignet med de andre underbrancher, og der er ikke sket de store ændringer i uddannelsessammensætningen fra 1998 til 2002. For hele transportbranchen gælder det, at der kun er relativt få med mellemlange og lange videregående uddannelser.

Transport- og logistikvirksomhederne vurderer selv, at der er behov for at øge uddannelsesniveaut i branchen. Flere af de interviewede peger også på, at mange vognmænd står over for et generationsskifte. Vognmændene fremhæver dog, at de ikke selv er de bedste til at uddanne deres ansatte, og at branchen ikke har det bedste renommé. For mange unge mænd er branchen dog drømmen om det frie liv, hvor de selv bestemmer, og hvor der ikke er store krav til faglige og boglige evner.

Inden for jernbanetransport og bustrafik er der blevet flere erhvervsuddannede. Udviklingen her skyldes blandt andet, at Arriva har været gode til at uddanne deres medarbejdere.

Figur 6.1 Uddannelsesniveaueet for udvalgte underbrancher i transportbranchen i Vejle-regionen samt uddannelsesniveaueet for transportbranchen i Vejle-regionen (i alt), 1998-2002

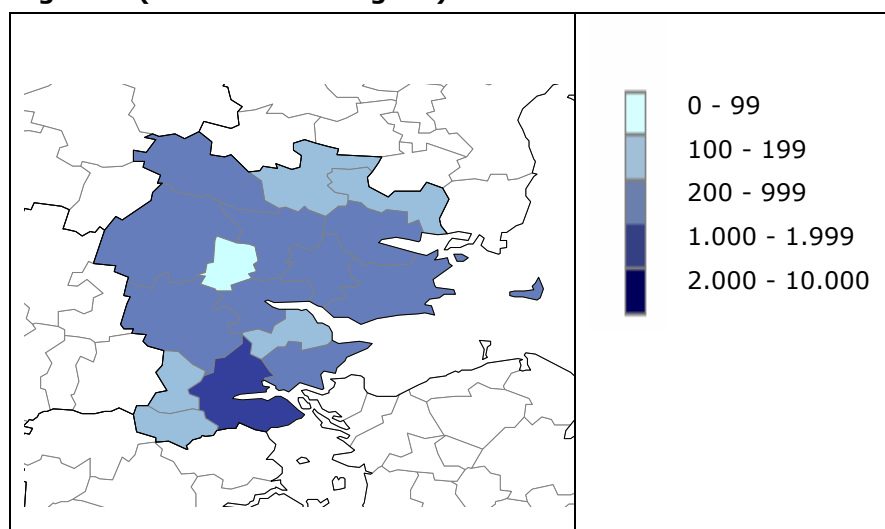
Kilde: Specialkørsel på IDA-databasen

Det må forventes, at ufaglærte og kortuddannede fortsat har gode beskæftigelsesmuligheder inden for transport- og logistikbranchen, men også speditører og disponenter vil blive efterspurgt.

6.2.4 Geografisk koncentration

Figur 6.2 viser beskæftigelsen inden for transport- og logistikbranchen i regionen opdelt på geografi. Figuren viser, at transport- og logistikbranchen først og fremmest er centreret omkring Kolding, men har en bred forankring i store dele af regionen.

Figur 6.2 Beskæftigede i transport- og logistikbranchen, Vejle-regionen (fuldtidsbeskæftigede)

Kilde: Specialkørsel på IDA-databasen

6.2.5 *Drivkræfter bag transportvirksomheder i Vejle-regionen*

De forudgående analyser har vist, at der har været en betydelig økonomisk vækst i transport- og logistiksektoren i Vejle-regionen sammenlignet med resten af landet. Beskæftigelsesvæksten er knap så markant som den økonomiske vækst, men også her er billedet mere positivt end i resten af landet. Investeringerne i branchen er desuden steget mere i Vejle-regionen end i resten af landet, hvilket tyder på, at der er positive forventninger til udviklingen i branchen (jf. kapitel 4).

En del af forklaringen på, at Vejle-regionen står relativt stærkt inden for transport- og logistikerhvervet skyldes bl.a., at kombiterminalen i Taulov gør regionen til et trafikalt knudepunkt. Fra Taulov udgår bl.a. den videre befragtning med lastbil af DSB-Railions godsvogne med gods fra fx Tyskland.

Med kombiterminalen i Taulov, havnene i Fredericia, Kolding og Vejle står regionen også stærkt i EU's satsning på at styrke den intermodale transportpolitik via det såkaldte Marco Polo program⁴⁴. Der må således også forventes, at der ligger en betydelig synergieffekt i at tænke de forskellige transportformer i forlængelse af hinanden.⁴⁵

Virksomhederne peger også generelt på, at det er gunstigt at etablere sig i Trekantområdet og udnytte områdets veludviklede infrastruktur.

De interviewede transport- og logistikvirksomheder i regionen forventer øget aktivitet som følge af virksomhedernes outsourcing og specialisering. Outsourcingen og specialiseringen betyder alt andet lige større behov for at udveksle produkter og halvfabrikata o.lign. Udflytning af produktionen til udlandet forventes også at give øget behov for transport af varer. Udfordringen er dog her, at det er svært at få gods retur til Danmark. Mange af transportvirksomhederne opererer stadig i høj grad fra det danske marked, og sikrer således kun returlæs gennem mere eller mindre løse internationale kontakter.⁴⁶ Konsekvenserne er dårligere avancer og ringere indtjening.

En virksomhed i vækst beskriver, at udviklingen går mod mere full-service, hvor virksomheden ikke bare tilbyder transport af varer, men en samlet pakke, hvor de transporterer, tilbyder lagerhotel og håndterer logistikken – fx sikrer, at varerne når frem til tiden (total outsourcing af hele forretningsområder). Dette er et eksempel på, at service og produkter i branchen er i udvikling og tilpasses kundens behov. Effektiv logistik bliver således en stadig mere afgørende parameter hos kunderne, for at de kan sikre sig konkurrencemæssige fordele. For transportvirksomhederne bliver totale logistikløsninger, volumen og konkurrencedygtige priser derfor vigtige succeskriterier.

Spørgeskemaundersøgelsen viser, at stort set samtlige transportvirksomheder i regionen i dag vurderer, at deres styrkeposition netop er at udvikle og tilpasse produktet til kundens behov. En vigtig tendens i transportbranchen er således udviklingen mod færre og større kunder, og mod kunder, som ønsker at samarbejde med færre transportører, som kan mere – og helst det hele.⁴⁷

⁴⁴ Den intermodale transportpolitik går ud på at sikre, at hovedparten af ruten tilbagelægges ad jernbane, ad indre vandveje eller til søs – og dermed at fremme overflytningen af vejgodstransporten til jernbaner, indre vandveje og nærsøfart. Se evt. <http://europa.eu.int/scadplus/leg/da/lvb/l24159.htm>.

⁴⁵ Transportmagasinet (2004).

⁴⁶ Henrik Harbo m.fl. (2004).

⁴⁷ Lars Dagnæs (2003).

En anden drivkraft i branchen kommer fra lovgivning og regulering. Miljø- og sikkerhedskrav spiller en større rolle og stiller krav til dokumentation, og behov for administrative, logistiske og specialiserede kompetencer i branchen. Spørgeskemaundersøgelsen viser også, at 38 % af transport- og logistikvirksomhederne vurderer, at de skal styrke deres evne til at øge vidensindholdet i produkter og services fremover, mens kun 30 % mener, at de har en styrke i dette allerede. Der er samtidig en erkendelse hos over halvdelen af branchen, at der er behov for at styrke evnen til at dokumentere og certificere servicen fremover.

Det kommende EU-arbejdsdirektiv, der begrænser arbejdsugens længde til 48 timer kan få stor betydning for beskæftigelsessituationen i transporterhvervet. Da de fleste chauffører i dag kører mere end 48 timer om ugen vurderes det, at der bliver behov for at ansætte flere i branchen. Et andet scenario er dog, at det ikke vil få betydning, da der i stedet vil blive flere selvkørende vognmænd, der blot indlejes af de store transportvirksomheder. Det skyldes, at selvkørende vognmænd ikke er omfattet af EU-direktivet.

Tekstboks 6.1 Væsentlige drivkræfter for transport- og logistikbranchen i Vejle-regionen

- Effekter af kombiterminal
- EU's styrkelse af intermodal transportpolitik
- Afgørende infrastruktur
- Outsourcing og specialisering i andre brancher
- Flere full-service-ydelser
- Færre og større kunder
- Lovgivning og regulering
- EU's arbejdstidsdirektiv

Tekstboksen nedenfor eksemplificerer nogle af de drivers, der møder en virksomhed i transportbranchen.

Tekstboks 6-2 Overmark Logistic A/S

Overmark Logistic A/S er et mindre vognmandsfirma, der blev grundlagt i midten af 1980'erne. Virksomheden beskæftiger i dag 17 ansatte, heraf 6 vognmænd. Overmark Logistic A/S udfører især transport indenrigs. Virksomheden har kontor i Give samt i Nivå. Overmark Logistic A/S har en årlig bruttoomsætning på kr. 13,5 millioner.

Forventninger til fremtiden

Som følge af stadig større dansk og europæisk regulering af vognmandstransporten, især på miljø- og arbejdstidsområdet, deler Overmark Logistic A/S branchens almindelige forventning om flere fusioner og flere selvstændige i Danmark.

Virksomheden frygter dog, at en række politiske tiltag vil begrænse de muligheder som outsourcing vil give for transportopgaver. Samtidig vil stigende grænsetransport og økonomiske globaliseringstendenser resultere i et stadigt mere konkurrencedygtigt pres fra østeuropæiske vognmænd.

Overmark Logistic A/S har ingen forventning om i nærmeste fremtid at øge antallet af medarbejdere. Man vil i højere grad søge at udnytte arbejdsstyrken fleksibelt ved spidsbelastningsperioder. Selvstændighed og evnen til at se den større sammenhæng bliver i stigende grad efterspurgt hos nutidens vognmænd, ligesom virksomheden oplever et behov for bedre uddannede medarbejdere. Uddannelsesmulighederne og brugen af uddannelsessystemet kan og bør forbedres indenfor branchen, om end uddannelse ikke er det vigtigste kriterium ved ansættelse.

- 6.2.6 *Virksomhedernes forventninger til udvikling i medarbejderantal*
 Transport- og logistikvirksomhederne har beherskede forventninger til deres rekruttering det næste år, jf. nedenstående tabel.

Tabel 6.3 Transport- og logistikvirksomheders forventninger til hvordan antallet af medarbejdere udvikler sig et år frem i Vejle-regionen

		Stigende	Faldende	Uændret	Ved ikke	Antal
Udviklingen i antallet af medarbejdere et år frem	Private servicevirksomheder i Vejle	37 %	5 %	56 %	3 %	304
	Transport og logistik	35 %	10 %	48 %	8 %	40

Kilde: Survey

35 % af de adspurgte virksomheder i transportbranchen forventer en stigning i antallet af medarbejdere et år frem i tiden, hvilket ligger en anelse under forventningerne i de samlede private serviceerhverv i Vejle. Samtidig forventer 10 % af virksomhederne, at de skal være færre medarbejdere inden for et år og denne andel er større end niveauet for de øvrige private serviceerhverv.

Størstedelen af de virksomheder der forventer at ansætte flere medarbejdere inden for det næste år forventer en begrænset udvidelse på 1-2 medarbejdere, mens knap en tredjedel forventer at skulle ansætte 3-5 nye medarbejdere.

6.3 Forretningsservice

- 6.3.1 *Udviklingen i underbrancher under forretningsservice*
 Kapitel 4 giver ikke umiddelbart noget indtryk af, hvilke dele af forretningsservice, der klarer sig godt. Splittes forretningsservice op på underbrancher, jf. tabel 6.4 tegner der sig et mere nuanceret billede af, hvad der trækker væksten inden for forretningsservice, og hvilke underbrancher der er afgørende for at udviklingen for forretningsservice i Vejle-regionen har været så positiv.

Tabel 6.4 Beskæftigelsesudviklingen i forretningsservice, opdelt på underbrancher, 1998-2002⁴⁸

Underbranche		Beskæftigede		
		1998	2002	Vækst i procent
IT-service	Vejle-regionen	1169	1269	8,6%
	Resten af landet	24917	34585	38,8%
	i alt	26086	35854	37,4%
Forskning og udviklingsservice	Vejle-regionen	35	162	362,9%
	Resten af landet	1027	2915	183,8%
	i alt	1062	3077	189,7%
Advokat, revision og anden rådgivning	Vejle-regionen	1642	1741	6,0%
	Resten af landet	29405	37164	26,4%
	i alt	31047	38905	25,3%
Rådgivende ingeniør, arkitekt og havelandskabsrådgivning	Vejle-regionen	1225	1580	29,0%
	Resten af landet	23044	25473	10,5%
	i alt	24269	27053	11,5%
Fødevarer- og miljøkontrol	Vejle-regionen	165	213	29,1%
	Resten af landet	2088	2124	1,7%
	i alt	2253	2337	3,7%
Reklamebureau	Vejle-regionen	346	370	6,9%
	Resten af landet	7832	8083	3,2%
	i alt	8178	8453	3,4%
Arbejdsformidling og vikarbureau	Vejle-regionen	147	94	-36,1%
	Resten af landet	2109	1571	-25,5%
	i alt	2256	1665	-26,2%
Rengøringservice	Vejle-regionen	813	1076	32,4%
	Resten af landet	11401	16725	46,7%
	i alt	12214	17801	45,7%
Anden forretningsservice	Vejle-regionen	57	70	22,8%
	Resten af landet	824	1102	33,7%
	i alt	881	1172	33,0%
Forretningsservice i alt	Vejle-regionen	5599	6575	17,4%
	Resten af landet	102647	129742	26,4%
	i alt	108246	136317	25,9%

Kilde: Specialkørsel på IDA-databasen

Note: Hvis rengøringservice opgøres som samtlige personer, der har bopæl i Vejle-regionen og som er beskæftiget inden for rengøring, (det vil sige ansatte både i det private og det offentlige og uafhængigt af om de er bi- eller hovedbeskæftigede), var

⁴⁸ Som nævnt i indledningen til kapitlet er der en forskel på det antal beskæftigede, der fremkommer ved brug af IDA-databasen og det antal der er opgjøret i kapitel 4 (side 25 + 27), som bygger på Danmarks Statistiks Statistikbank. Beskæftigelsestallet opgjøret i denne tabel vil være noget mindre, da det dækker en mindre gruppe, hvor selvstændige, bibeskæftigede, offentligt ansatte samt fiktive arbejdssteder ikke er inkluderet. Denne opgørelse af beskæftigede kan især have indflydelse på, at der fremkommer et relativt lavt antal beskæftigede inden for rengøringservice, hvor andelen af bibeskæftigede og selvstændige antages at være stor. Der skal derfor tages de nødvendige forbehold for konklusionerne, men samtidig vurderes det, at opgørelsen af udelukkende fuldtids-beskæftigede er en valid opgørelsesmetode.

der i 2002 2.968 personer beskæftiget inden for branchen i Vejle-regionen (Danmarks Statistik). For en uddybning se fodnote 48. Opgørelsesmetoden i IDA betyder således, at der særligt inden for rengøringservice er et markant lavere antal beskæftigede, da der er mange bibeskæftigede.

Tabellen viser følgende:

- Alle underbrancherne i forretningservice (på nær arbejdsformidling og vikarbureau) har bidraget til beskæftigelsesvæksten, og jobvæksten er relativt jævnt fordelt.
- Der er en markant vækst i beskæftigelsen både inden for de mere videnstunge dele af forretningservice som rådgivende ingeniør, arkitekt og havelandskab samt forskning og udvikling, men også inden for den mindre videnstunge del, repræsenteret ved rengøringservice.
- Rådgivende ingeniør-, arkitekt- og havelandskabsrådgivning har bidraget med flest nye arbejdspladser. Underbranchen udgjorde ca. 24 % af de beskæftigede i 2002 og har haft en beskæftigelsesvækst på 29 %.

Når forretningservice opsplittes på de forskellige underbrancher er det karakteristisk for Vejle-regionen, at væksten i beskæftigelsen – ligesom i resten af landet – er spredt ud på de forskellige underbrancher.

Rådgivende ingeniør-, arkitekt- og havelandskabsrådgivning kan fremhæves som en branche med et relativt stort jobvækstpotentiale i Vejle-regionen. Beskæftigelsesudviklingen er mere positiv, end hvad der gør sig gældende på landsplan, og der er i perioden genereret 355 nye arbejdspladser i denne underbranche. Underbranchen er desuden relativt stor i Vejle-regionen, hvor den udgjorde ca. 24 % af de beskæftigede i forretningservice mod ca. 19 % på landsplan.

Beskæftigelsesvæksten inden for rengøringservice har været på 32 % og der er her genereret 259 nye arbejdspladser fra 1998 – 2002. Der kan i denne sektor forventes en fremtidig jobvækst.

Rengøringservice udgjorde i 2002 1.076 hovedbeskæftigede i Vejle-regionen, hvilket svarer til ca. 16 % af de beskæftigede inden for forretningservice.

Endelig er det værd at fremhæve udviklingen inden for forskning og udvikling i privat regi. Der har i perioden været en helt markant vækst i beskæftigelsen, som er væsentligt større end i resten af landet. Fra kun at have 35 arbejdspladser i 1998 har underbranchen etableret sig i perioden. Denne udvikling tyder på, at Vejle-regionen er i vækst på de mest videnstunge serviceområder, og at der er et godt miljø for denne udvikling. Den generelle vækst inden for forretningservice er samtidig en indikator på, at Vejle-regionen har et afsæt for at komme med i omstillingen fra industri- til vidensbaseret økonomi.

Enkelte underbrancher i Vejle har dog haft en mindre positiv beskæftigelsesudvikling end forventeligt ud fra landsgennemsnittet. Inden for IT-service er antallet af arbejdspladser steget i Vejle-regionen, dog kun med 100 arbejdspladser, hvilket er mindre, sammenlignet med væksten i resten af landet og væsentligt mindre end udviklingen på Fyn, hvor der i samme periode skabtes over 500 arbejdspladser inden for IT-service (jf. kapitel 5).

Inden for advokat, revision og anden rådgivning er væksten ligeledes mindre end på landsplan. Reklamebranchen er den underbranche – bortset fra ar-

bejdsformidling – der har genereret færrest nye arbejdspladser i perioden. Reklamebranchen har de seneste år været karakteriseret ved, at produktmassen er blevet mere og mere generisk, og det er derfor svært at differentiere på produkterne selv. Som konsekvens heraf er det af vital betydning for virksomhederne, at brande og positionere sig.⁴⁹

6.3.2 Gazellevirksomheder inden for forretningservice

Gazellevirksomhederne er at finde i flere af underbrancherne under forretningservice og forstærker billedet af, at væksten har fundet sted i en række underbrancher.

To af top 10 gazellerne inden for forretningservice i Vejle-regionen tilhører IT-branchen, hvilket kunne tyde på, at der er nogen vækst i IT-branchen – også efter IT-boblen brast i 2001. Også inden for advokat, revision og anden rådgivning er der to gazellevirksomheder i Vejle-regionen, der er dermed virksomheder, der driver vækst, på trods af, at beskæftigelsesudviklingen var under landsniveau fra 1998-2002.

Der er desuden gazeller inden for rådgivende ingeniør, arkitekt og havelandskab, og rengøringservice, hvilket underbygger, at disse brancher er i fremgang. Gazellerne inden for den mindre videnstunge del af forretningservice er vigtige at bemærke og der er i tilfældet Elite Miljø tale om en stor virksomhed, der har fordoblet sit medarbejderantal fra 2000-2004⁵⁰.

Tabel 6.5 Gazellevirksomheder i Forretningservice, Vejle-regionen 2003 – top 10

Virksomhed	Ansatte 2003	Vækst %	Underbranche
Elite Miljø A/S	1263	126,3	Rengøringservice
Jem & Fix A/S	351	116,8	Anden forretningservice
Top Rengøring, Vejle- Århus A/S	51	226,4	Rengøringservice
Stenhøj Salg/Service A/S	48	121,4	Advokat, revision og anden rådgivning
A/S Scannet	14	126,3	IT-Service
Add-On Products ApS	8	123,9	IT-Service
Form3 A/S	7	230,9	Anden forretningservice
Transland Horsens A/S	4	102,7	Anden forretningservice
Aktieselskabet Sønderåen Projekt	3	158,5	Rådg. ingeniør, arkitekt og havelandskab
Vinding Gruppen A/S	2	253,1	Advokat, revision og anden rådgivning

Kilde: Greens Erhvervsinformation

6.3.3 Udvikling i uddannelsesniveau

Forretningservice har generelt flere beskæftigede med mellemlange og lange videregående uddannelser og færre ufaglærte og kortuddannede end andre af serviceerhvervene.

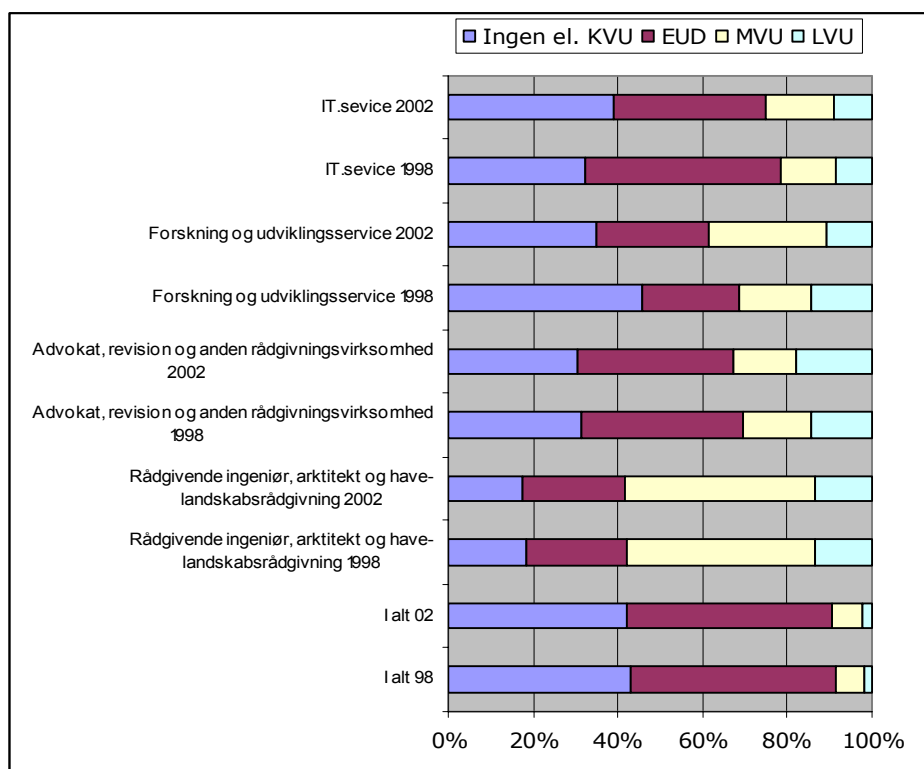
Underbrancherne IT-service, advokat, revision og anden rådgivning samt forskning og udviklingservice har som de typiske videnstunge underbrancher haft en stigning i mellemlange og lange uddannelser. Komplexiteten i opgaverne stiger og dermed også behovet for medarbejdere med mellemlange og lange videregående uddannelser. Inden for rådgivende ingeniør og arkitekt, hvor der er skabt en del arbejdspladser i perioden, har der ikke

⁴⁹ Deloitte (2004).

⁵⁰ Alle arbejdspladser er dog ikke i Vejle-regionen.

været den store ændring i uddannelsesforhold, til gengæld havde denne underbranche i udgangspunktet den største andel med mellemlange og lange uddannelser.

Figur 6.3 Uddannelsesniveaut for udvalgte underbrancher i forretningservice i Vejle-regionen samt uddannelsesniveaut i forretningservice i Vejle-regionen (i alt), 1998-2002

Kilde: Specialkørsel på IDA-databasen

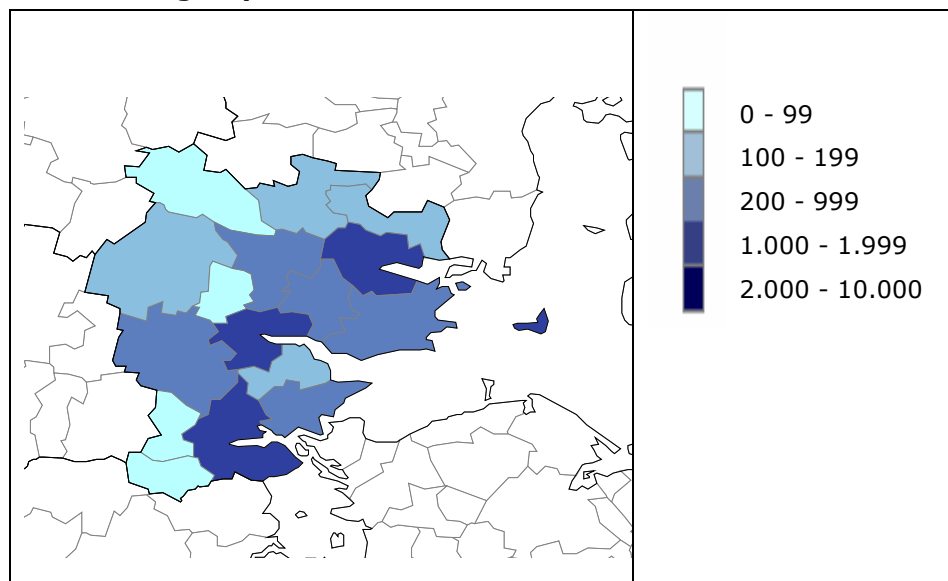
Det må forventes, at ufaglærte og kortuddannede fortsat har gode beskæftigelsesmuligheder inden for rengøring, mens der er stigende krav til uddannelsesniveaut for de beskæftigede inden for de øvrige vidensintensive underbrancher inden for forretningssevice.

6.3.4 Geografisk koncentration

Figur 6.4 viser, at beskæftigelsen i forretningssevice⁵¹ ikke overraskende er centreret i de tre kommuner Vejle, Kolding og Horsens.

⁵¹ Den erhvervsstatistiske definition af forretningssevice dækker over en række væsensforskellige underbrancher og er ikke optimal i forhold til at indfange underbranchens dynamikker, jf. kapitel 1. I dette kapitel dekomponeres branchen hvor muligt og tendenserne kommenteres, jf. kapitel 1.

Figur 6.4 Beskæftigede i forretningservice, Vejle-regionen (fuldtidsbeskæftigede)

Kilde: Specialkørsel på IDA-databasen

6.3.5 *Drivkræfter bag forretningservice i Vejle-regionen*

Væksten i forretningservice skyldes for det første, at en række serviceopgaver der tidligere er blevet løst internt i private virksomheder og offentlige institutioner i stadig større grad overlades til eksterne servicevirksomheder. Det gælder fx både offentlig udlicitering af såvel IT-drift som rengøringsopgaver. Flere virksomheder vurderer, at der er fordele i at koncentrere sig inden for den opgave de er bedst til og købe andre services af de servicevirksomheder, som har speciale i netop den service, de udbyder. En væsentlig årsag til stigningen i sektorens beskæftigelse skyldes således servicebranchens outsourcing og leverancer til hinanden.⁵² Med andre ord er væksten i de private serviceerhverv selvforstærkende.

De interviewede virksomheder forventer øget aktivitet som følge af virksomhedernes outsourcing og specialisering. Det understøttes af survey'en, hvor 80 % af virksomhederne inden for forretningservice i Vejle-regionen forventer en moderat eller kraftig vækst i salget i de kommende to år.

Mere konkret peger de regionale virksomheder inden for forretningservice på, at det generelt er gunstigt at etablere sig i Trekantområdet og udnytte områdets veludviklede infrastruktur og store arbejdskraftopland.

Inden for de videnstunge virksomheder inden for forretningservice drives udviklingen af den stigende kompleksitet i samfundet. Det kan være indviklede skatteregler, der kræver assistance fra revisorer eller stigende krav til dokumentation og juridisk sikkerhed inden for ingeniør- og arkitektbranchen. Virksomheder efterspørger i stigende grad juridisk hjælp til at indgå kontrakter, og til at kontrollere, men også rådgive i valget af underleverandører – en udvikling hvor efterspørgslen efter den videnstunge del af forretningservice øges.

⁵² Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (2002) (Beregningen er baseret på Nationalregnskabs input-output-regnskab).

Kompleksiteten stiger og (service)virksomheder outsourcer for at gøre en række serviceomkostninger til variable omkostninger. Udfordringen er dog nogle gange at holde opgaverne på lokale hænder. Det er således vidensservicevirksomhedernes opfattelse, at de nogle gange bliver fravalgt til fordel for store (københavnske) revisions-, IT- og konsulentbureauer samt advokatfirmaer. En slags omvendt lokal patriotisme som bunder i et mindreværds-kompleks og en tro på, at de lokale vidensservicevirksomheder ikke er store nok eller specialiserede nok til at løfte opgaven. Konsekvenserne er så, at den manglende faglige bredde bliver en selvopfyldende profeti.

Forretningsservice-virksomheder i Vejle-regionen giver udtryk for, at de generelt oplever en hård (pris) konkurrence og brancheglidning. Eksempelvis kan ejendomsmægleren skrive skøder – og går derved ind over advokatbranchens område. Revisorvirksomheder erfarer, at de befinder sig i en udvikling hvor de også har mulighed for at tilbyde kunderne øvrige konsulentytelser – og er nødt til det for at kunne konkurrere. For vidensservicevirksomhederne bliver specialisering og konkurrencedygtige priser derfor vigtige succeskriterier. Karakteristisk er det dog, at brancheglidningen sker inden for samme branche.⁵³

Også i den mindre videnstunge del af forretningsservice er konkurrencen hård. Her konkurreres på pris, men også på fleksibilitet og hurtig levering. Fremgangen i beskæftigelsen forventes i høj grad at komme fra udlicitering af offentlig service og outsourcing af rengøring og vaskeri fra blandt andre hotel- og restaurationsbranchen, men også den stigende købekraft får befolkningen til at bruge flere penge på serviceydelser i form af rengøring og vaskeri. Der er dog generelt usikkerhed omkring omfanget af det offentlige udlicitering. Samtidig er det i høj grad de store "spillere", der ser et potentiale her, da de mindre virksomheder oplever udbudsprocedurerne som administrativt tunge.⁵⁴

Tekstboks 6.2 Væsentlige drivkræfter for forretningsservice i Vejle-regionen

- Udlicitering af offentlige opgaver (størst potentiale for større virksomheder) og øget offentligt-privat samspil
- Outsourcing af opgaver i det private
- Stigende kompleksitet i samfundet/ øget efterspørgsel efter vidensservice
- Afgørende infrastruktur og arbejdskraftsoplag i regionen
- Hård priskonkurrence
- Brancheglidning
- Større købekraft hos befolkningen
- Stigende efterspørgsel efter operationel service (herunder blandt andet rengøringsservice, sundhed og wellness)

⁵³ Deloitte (2004).

⁵⁴ Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (2002).

De interviewede virksomheder i forretningsservice oplever en hård priskonkurrence dels fra andre servicevirksomheder i nærområdet, men også i kraft af den stigende globalisering, hvor lavtlønsområder får mulighed for at komme ind på det danske servicemarked. Dette stiller krav om effektivisering af processer samt specialisering og udvikling af produkter og services, hvilket igen stiller krav til de medarbejdere der ansættes. Dette er for eksempel tilfældet i reklamebranchen, som det ses af tekstboksen nedenfor.

Tekstboks 6.3 Stærk Reklamebureau A/S

Med sin grundlæggelse i 1993 har Stærk Reklamebureau i dag over 10 års erfaring inden for reklamebranchen. Firmaet specialiserer sig i forbrugermarkedsføring med grundlag i særkende- eller branding-filosofien. Reklamebureauet ligger i Vejle med en primært national og international kundeflade. Stærk Reklamebureau har siden sin grundlæggelse oplevet en markant vækst. Firmaet har for nylig åbnet en afdeling i Bangladesh med 24 ansatte, mens det danske kontor har en medarbejderstab på 15 fuldtidsansatte.

Forventning til fremtiden

Med den voksende økonomiske globalisering, bliver det danske arbejdsmarked stadig mere presset af konkurrencen fra lavtlønsområder. Reklamebranchen har set en halvering af danske arbejdspladser i de senere år og det forventes, at denne tendens fortsætter i samspil med udflytning / outsourcing af arbejdspladser. I arbejdsdelingen med lavtlønsområderne tillægges den danske arbejdskraft lederrollen og kravene til medarbejdernes kompetencer, de faglige såvel som organisatoriske og sociale, bliver i den forbindelse yderligere skærpet.

I reklamebranchen kendes den gode medarbejder ikke nødvendigvis på en høj uddannelse, men på evnen til at se det anderledes og fortælle en historie. Samtidig må det forventes, at medarbejderstaben bliver mere fleksibel i sin tilknytning til arbejdspladsen: Deltids- eller midlertidige projektansættelser ses oftere, og de ansatte bliver i stigende grad mobile. Arbejdspladserne oplever stigende krav til arbejdsbetingelser og må anstrenge sig stadig mere for at fastholde medarbejderne.

- 6.3.6 *Virksomhedernes forventninger til udvikling i medarbejderantal*
Virksomhederne inden for forretningsservice er generelt mere optimistiske i forhold til deres fremtidige rekruttering end de øvrige private serviceerhverv i Vejle-regionen, jf. nedenstående tabel.

Tabel 6.6 Forretningsservicevirksomheders m.fl. forventninger til hvordan antallet af medarbejdere udvikler sig et år frem i Vejle-regionen

		Stigende	Faldende	Uændret	Ved ikke	Antal
Udviklingen i antallet af medarbejdere et år frem	Private servicevirksomheder i Vejle	37 %	5 %	56 %	3 %	304
	Forretningsservice m.fl.	47 %	2 %	48 %	2 %	85

Kilde: Survey

Knap 50 % forventer en stigning i antallet af medarbejdere i løbet af det kommende år. Samtidig forventer kun 2 % af virksomhederne, at de skal være færre medarbejdere på et-års sigt.

65 % af de virksomheder, der forventer, at de skal ansætte flere medarbejdere inden for et år regner med, at de skal ud og ansætte 1-2 flere, mens 10

% ikke kan angive, hvor mange de forventer at skulle ansætte det kommende år. Der er således en relativ stor usikkerhed om vækstens størrelse.

Sammenholdt med at 80 pct. af virksomhederne forventer en moderat eller kraftig vækst i salget i de kommende to år, er der generelt positive forventninger til fremtiden i virksomhederne inden for forretningsservice.

6.4 Engrosbranchen

6.4.1 Udviklingen i underbrancher under en gros

Tabellen nedenfor viser udviklingen i beskæftigelsen inden for de forskellige underbrancher af engroshandel i Vejle-regionen og i resten af landet.

Tablet 6.7 Beskæftigelsesudviklingen i engroshandel, opdelt på underbrancher, 1998-2002

Underbranche		Beskæftigelse		
		1998	2002	Vækst i procent
Agenturhandel	Vejle-regionen	259	342	32,0%
	Resten af landet	3849	3642	-5,4%
	I alt	4108	3984	-3,0%
Engroshandel med landbrugsvarer	Vejle-regionen	569	441	-22,5%
	Resten af landet	7252	5364	-26,0%
	I alt	7821	5805	-25,8%
Engroshandel med fødevarer	Vejle-regionen	1566	1675	7,0%
	Resten af landet	15884	14767	-7,0%
	I alt	17450	16442	-5,8%
Engroshandel med tøj, isenkram og møbler	Vejle-regionen	1680	1938	15,4%
	Resten af landet	24698	26320	6,6%
	I alt	26378	28258	7,1%
Engroshandel med kemiske produkter og halvfabrikata	Vejle-regionen	2522	2270	-10,0%
	Resten af landet	26528	23511	-11,4%
	I alt	29050	25781	-11,3%
Engroshandel med maskiner og elektronisk udstyr	Vejle-regionen	2934	2527	-13,9%
	Resten af landet	45481	39551	-13,0%
	I alt	48415	42078	-13,1%
Øvrig engroshandel	Vejle-regionen	319	288	-9,7%
	Resten af landet	5094	5241	2,9%
	I alt	5474	5797	5,9%
Engroshandel i alt	Vejle-regionen	9849	9481	-3,7%
	Resten af landet	129166	118952	-7,9%
	I alt	139015	128433	-7,6%

Kilde: Specialkørsel på IDA-databasen

Af tabellen kan sammenfattes følgende vigtige tendenser:

- Der er stor divergens i beskæftigelsesudviklingen i forskellige underbrancher af engroshandel i Vejle-regionen. Tre underbrancher har haft vækst i beskæftigelsen fra 1998 – 2002, mens andre tre har haft en nedgang.

- Engroshandel med tøj, isenkram og møbler har bidraget med 15 % flere arbejdspladser, mens engroshandel med fødevarer har haft en fremgang på 7 %. For begge underbrancher adskiller denne fremgang sig fra udviklingen i resten af landet. Underbrancherne udgjorde henholdsvis ca. 17 og 20 % af de beskæftigede i branchen.

At udviklingen i Vejle-regionen samlet set ikke har været så negativ som i resten af landet skyldes især engroshandel med tøj, isenkram og møbler, der alene har genereret over 500 arbejdspladser. Også engroshandel med fødevarer er en vækstbranche, og her er der skabt 109 nye arbejdspladser i perioden. Samtidig har Vejle-regionen dog mistet ca. 700 arbejdspladser inden for engroshandel med kemiske produkter og maskiner og elektronisk udstyr. Denne branche forventer dog på landsplan en vækst i de kommende år. Det skyldes, at særligt produktionsvirksomhederne inden for industrien ruster sig til den globale konkurrence ved at investere i (fuld)automatiske procesanlæg og teknologi.⁵⁵

Det er karakteristisk for udviklingen i engrosbranchen i Vejle-regionen, at mens den ene halvdel af underbrancherne har haft en fremgang i beskæftigelsen, har den anden halvdel oplevet et fald. Det kunne tyde på, at det i Vejle-regionen går bedre inden for de dele af engroshandlen der leverer til detailhandelen, end for de dele der leverer til industrien.

6.4.2 *Gazeller i engrosbranchen*

Udviklingen i engrosbranchen har som tidligere nævnt været mindre negativ end på landsplan. Antallet af gazellevirksomheder i engrosbranchen i regionen, illustrerer, at der er et vækstgrundlag for engrosvirksomheder⁵⁶. Gazellevirksomhederne er ikke placeret inden for én bestemt underbranche, og der kan derfor ikke trækkes direkte paralleller mellem udviklingen i underbranchernes beskæftigelse og listen af gazellevirksomheder. Der er gazellevirksomheder inden for engroshandel med tøj, isenkram og møbler samt fødevarer, som er de brancher, der har haft beskæftigelsesvækst.

⁵⁵ Interview med handel, transport og serviceerhvervenes arbejdsgiverorganisation.

⁵⁶ Af pladsmæssige årsager indeholder tabellen de 10 største gazeller i branchen. Der er i alt 17 engros gazeller i Vejle-regionen.

Tabel 6.8 Gazellevirksomheder i engrosbranchen, Vejle-regionen 2004 – top 10

<i>Virksomhed</i>	<i>Ansatte 2003</i>	<i>Vækst %</i>	<i>Underbranche</i>
Supergros A/S	654	157,9	Engroshandel med fødevarer
BC Catering Kolding A/S	70	136,0	Engroshandel med fødevarer
Juelsminde Trælashandel A/S	42	103,3	Engroshandel med kemiske produkter og halvfabrikata
Hela Wine & Spirits ApS	20	170,6	Engroshandel med fødevarer
PR Teknik Horsens A/S	18	125,1	Engroshandel med maskiner og elektronisk udstyr
Dansk Ventil Center A/S	15	313,9	Engroshandel med kemiske produkter og halvfabrikata
Klaus Overgaard ApS	12	388,1	Agenturhandel med tøj
J.P. Hem A/S	11	111,6	Engroshandel med kemiske produkter og halvfabrikata
Flex Medie A/S	9	244,2	Engroshandel med tøj, isenkram og møbler
Print-Tech A/S	9	128,8	Engroshandel med maskiner og elektronisk udstyr

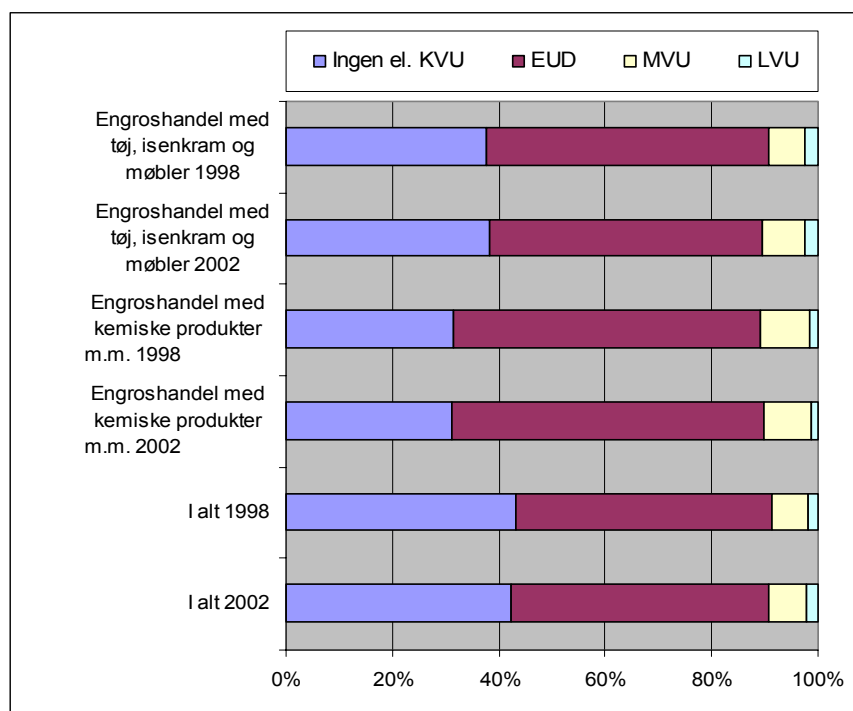
Kilde: Greens Erhvervsinformation

En del af forklaringen på, at der ikke har været beskæftigelsesvækst samtidig med at der kan oplistes en lang række gazellevirksomheder, kan bl.a. forklares med, at flere virksomheder effektiviserer og nedlægger lokale lagre, men altså ikke nødvendigvis ansætter flere medarbejdere på trods af vækst. Investeringsniveauet kan omvendt både betyde, at der på længere sigt efterspørges flere medarbejdere inden for logistik og lagerstyring, mens den øgede IT-teknologi betyder, at en række regnskabs- og administrationsfunktioner overflødiggøres.

6.4.3 *Udviklingen i uddannelsesniveau*

Ansatte i engrosbranchen er karakteriseret ved, at de enten er kort- eller erhvervsfagligt uddannede. Kapitel 4 viste, at engrosbranchen i Vejle-regionen generelt ligger lavere på uddannelsesniveaet end resten af landet. Nedenstående figur viser også, at der er relativt få med mellemlange og lange videregående uddannelser ansat i engrosvirksomhederne i regionen.

Figur 6.5 Uddannelsesniveaut for udvalgte underbrancher inden for engrosbranchen i Vejle-regionen samt uddannelsesniveaut for engrosbranchen i Vejle-regionen (i alt), 1998-2002

Kilde: Specialkørsel på IDA-databasen

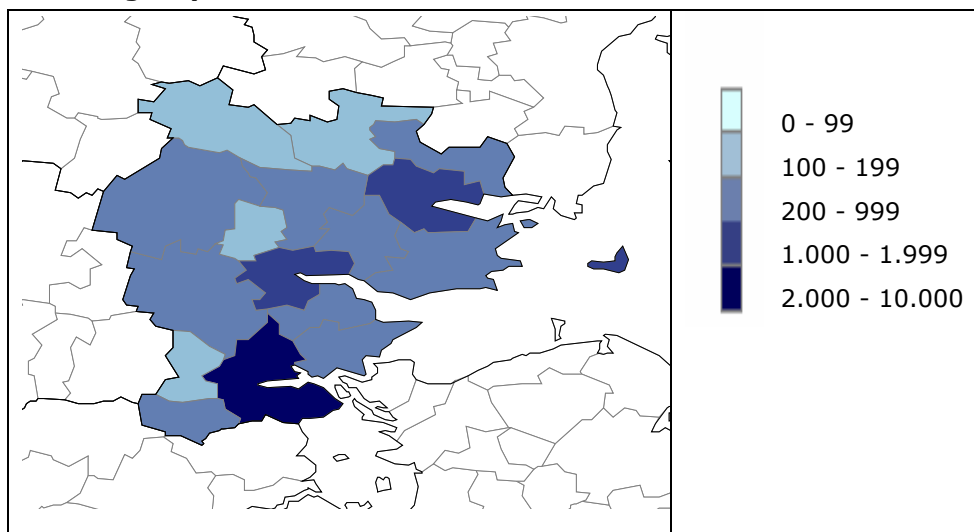
I forhold til andre brancher, hvor der har været en udvikling hen imod flere medarbejdere med længerevarende uddannelser, er situationen status quo for engrosbranchen i Vejle-regionen. Der må således forventes en meget moderat mulighed for at opnå beskæftigelse inden for engrosbranchen for alle uddannelsesniveauer.

Den manglende opkvalificering, som det konstante uddannelsesniveau er et udtryk for, kan få negativ betydning for det relativt høje investeringsniveau, som engrosbranchen i Vejle-regionen oplever, idet investeringerne måske ikke kan omsættes i de forventede effektiviseringsforbedringer. Flere af de interviewede virksomheder peger dog på, at der sker en stor intern efter- og videreuddannelse af de eksisterende medarbejdere.

6.4.4 Geografisk koncentration

Figur 6.6 viser beskæftigelsen inden for engroshandel i Vejle-regionen opdelt på geografi. Figuren viser, at hovedparten af de beskæftigede er beskæftigede i Kolding, Fredericia og Vejle. Engrosbranchen har således de samme karakteristika som de øvrige servicebrancher.

Figur 6.6 Beskæftigede i engrosbranchen, Vejle-regionen (fuldtids-beskæftigede)

Kilde: Specialkørsel på IDA-databasen

6.4.5 *Drivkræfter bag engrosvirksomheder i Vejle-regionen*

Engrosvirksomhederne i Vejle-regionen har haft en gunstig økonomisk udvikling sammenlignet med resten af landet, om end beskæftigelseseffekten har været negativ.

Engroshandel er generelt en betydende branche – målt i beskæftigelsen – i Vejle-regionen, og der er tegn på, at Vejle-regionen også fremover vil være placeret godt i engrosbranchen, idet investeringsniveauet er højt i forhold til resten af landet.

Engrosbranchen er meget afhængig af detailledet, industrien og byggeriet (afhængig af underbranchen) og dermed samfundets generelle økonomiske situation. Med det begyndende opsving forventer regionale engrosvirksomheder øget aktivitet. Dette understøttes af en rundspørge foretaget af HTS som viser, at hvor engrosvirksomhederne sidste år forventede en vækst på 0 til +10 %, forventer de nu en vækst på 0 til 10 %.⁵⁷

Det er dog engrosvirksomhedernes vurdering, at den øgede aktivitet ikke kun vil betyde en større jobvækst. En virksomhed beskriver, at engrosbranchen er under kontinuerligt pres for at effektivisere og minimere lageromkostninger. Det stiller større krav til investeringer i informationsteknologi, der kan understøtte styring af vare- og kapitalbevægelser i logistikfunktionen og på længere sigt i nogle underbrancher fuldautomatiske systemer, der kan plukke og pakke varer. Det behøver derfor ikke betyde en markant fremgang i beskæftigelsen, men heller ikke en nedgang, og det vil formodentlig betyde en ændring i de kvalifikationer der efterspørges, hvor der bliver behov for medarbejdere, der kan organisere logistikfunktionerne og betjene effektiviseringsværktøjerne.

Endvidere kan der identificeres en række øvrige drivkræfter, der gør sig gældende for engrosbranchen, hvor der kan betragtes en tendens hvor der dels fusioneres og skabes større og færre virksomheder, dels etableres større centrallagre på bekostning af de lokale lagre. Begge tendenser er et led i at opnå stordriftsfordele, men også en nødvendighed af en stigende efter-

⁵⁷ Interview med handel, transport og serviceerhvervenes arbejdsgiverorganisation.

spørgsel på større ordrer, der skal kunne håndteres hensigtsmæssigt og effektivt. Tendensen hænger således sammen med tendenserne i detailhandlen, der også går mod færre, men større distributioner.

Virksomhederne i engrosbranchen tilkendegiver i spørgeskemaundersøgelsen, at en fremtidig styrkeparameter først og fremmest bliver deres evne til at tilpasse produktet til kundens ønsker. 78 % af virksomhederne giver denne vurdering.

Tekstboks 6.4 Væsentlige drivkræfter for engroshandel i Vejle-regionen

- Færre og større virksomheder
- Større centrallagre
- Optimering af lagerstyring
- Tilpasning af produktet til kundens ønsker
- Afhængighed af andre brancher (detailhandel, byggeri og industri)

6.4.6 *Virksomhedernes forventninger til udvikling i medarbejderantal*
Virksomhederne inden for engrosvirksomhed er generelt ikke så optimistiske i forhold til deres fremtidige rekruttering som de øvrige private serviceerhverv i Vejle-regionen, jf. nedenstående tabel.

Tabel 6.9 Engrosvirksomheders m.fl. forventninger til, hvordan antallet af medarbejdere udvikler sig et år frem i Vejle-regionen

		Stigende	Faldende	Uændret	Ved ikke	Antal
Udviklingen i antallet af medarbejdere et år frem	Private servicevirksomheder i Vejle	37 %	5 %	56 %	3 %	304
	Engroshandel m.fl.	30 %	5 %	63 %	3 %	154

Kilde: Survey

Størstedelen af virksomhederne forventer et uændret antal medarbejdere inden for det næste år.

Knap 3 ud af 4 af de virksomheder, der forventer, at de skal ansætte flere medarbejdere regner med, at de skal ud og ansætte 1-2 flere. Engrosvirksomhederne har således meget afdæmpede forventninger til jobvæksten i deres virksomhed.

Til trods for forventningerne om stigende vækstrater, jf. ovenstående, slår det ikke igennem som jobvækst. Det skyldes bl.a., at væksten som sagt primært drives af opkøb og effektiviseringer og via etablering af centrallagre, hvorved medarbejderantallet kan reduceres. Et eksempel er engrosvirksomhed, som har opnået konkurrenceevneforbedringer ved at etablere et centrallager for VVS- og VVT- (værktøj, tekniske artikler og befæstelse) produkter i Trekantområdet, i stedet for knap 30 lagre rundt om i landet. På lageret anvendes den nyeste teknologi inden for lagerautomation til at undgå spild ved optimering af lagerdriften. Udgangspunktet er etablering af central logistik, fælles markedsføring og fælles IT i Trekantområdet med opretholdelse af faglig ekspertise regionalt via lokale salgskontorer. Centrallageret er indrettet som højlager og betjenes af automatiske kraner samt et conveyer-system.

7. Udviklingspotentialer inden for de private serviceerhverv

Formålet med dette kapitel er at uddybe udviklingspotentialer inden for de private serviceerhverv, der knytter sig til både Fyn og Vejle-regionen, og som er identificeret i forbindelse med denne undersøgelse.

For det første ser kapitlet på den potentielle jobvækst inden for de private serviceerhverv med hensyn til, hvilket omfang jobvæksten kan forventes at få på Fyn og i Vejle-regionen. Analysen baserer sig på den gennemførte spørgeskemaundersøgelse.

For det andet analyseres hvilken rolle vidensudviklingen inden for de private serviceerhverv spiller for jobvækstpotentialet i erhvervet, samt hvordan udviklingen på Fyn og i Vejle-regionen adskiller sig fra resten af landet. Denne analyse har to aspekter, hvor det første er en kortlægning af udviklingen for vidensvirksomheder og deres arbejdskraftbehov i de to regioner. Det andet er en særskilt analyse af betydningen af ansættelsen af højtuddannet arbejdskraft for væksten i serviceerhvervene og særligt små og mellemstore virksomheder (SMV'er).

For det tredje analyseres jobvækstpotentialets indhold – det vil sige, hvem er det der efterspørges? Her opsummeres de kompetence- og kvalifikationskrav, der fremover stilles til arbejdskraften inden for de private serviceerhverv.

Endelig *for det fjerde* vil der blive set på, hvilke muligheder, i form af jobvækst inden for de private serviceerhverv, der ligger i forhold til udlicitering af offentlige serviceydelser og -opgaver til private operatører.

7.1 Opsummering

Lidt over en tredjedel af virksomhederne inden for de private serviceerhverv forventer en stigning i antallet af ansatte inden for de næste år. Med udgangspunkt heri skønnes det, at beskæftigelsen inden for de private serviceerhverv stiger med 1-2 % inden for det næste år, svarende til mellem 1.300 og 2.500 nyansættelser.

En af forudsætningerne for (beskæftigelses)vækst er at øge vidensniveauet og sikre en veluddannet arbejdsstyrke. Analysen viser, at en del af udviklingspotentialer i de private serviceerhverv er forbundet med vidensudvikling både i form af vækst i vidensvirksomheder, men også inden for andre servicevirksomheder som får tilført viden gennem højtuddannet arbejdskraft.

Analysen viser, at vidensvirksomhederne i højere grad end de øvrige servicevirksomheder vurderer, at de kommer til at efterspørge mere arbejdskraft i løbet af det næste år. Der kan således formodentlig forventes et større vækstpotentiale inden for den vidensintensive del af de private serviceerhverv.

Analysen viser samtidig, at virksomheder der ansætter akademikere har højere vækst end virksomheder uden akademikere. Særkørsler på data fra Danmarks Statistik viser, at de små og mellemstore virksomheder på Fyn og i Vejle-regionen der har ansat den første højtuddannede i perioden 1995 til 2002 har oplevet en vækst på hhv. 31 og 35 % mod en vækst på hhv. 5 og 10 % i de virksomheder, der ikke har haft en højtuddannet ansat. Tallet for virksomheder, der har haft højtuddannede i hele perioden er hhv. 17 og 31

%. Resultaterne indikerer, at et øget vidensniveau og ansættelsen af højtuddannede også giver bedre beskæftigelsesmuligheder til ufaglærte og faglærte og øvrige faggrupper.

Fyn og Vejle-regionen har en mindre andel vidensvirksomheder samt en mindre andel højtuddannede end resten af landet. Dette udgør en væsentlig udfordring for regionerne, hvis de skal have del i det fulde udviklingspotentiale i de private serviceerhverv. Analysen viser imidlertid, at andelen af virksomheder, der i perioden 1995 til 2002 har ansat deres første højtuddannede, er næsten lige så stor på Fyn og i Vejle-regionen som i resten af landet.

De private serviceerhverv stiller større og større krav til arbejdskraften. De private serviceerhverv oplever på tværs af brancher en række stigende omverdenskrav, der påvirker deres forretningsområde. Disse skift i rammebetingelserne er ikke unikke for de private serviceerhverv, men hvor der i højere grad i andre brancher er tale om et konkret produkt, som er udsat for konkurrence, kvalitetsvurdering etc., er det i de private serviceerhverv den enkelte medarbejders produktion og service, der er udsat for konkurrencesituationen. Det skaber helt overordnet set nye krav og betingelser for de medarbejdere, der er beskæftiget i de private serviceerhverv.

En tendens, der vil påvirke udviklingen i beskæftigelsen i de private serviceerhverv fremover, er det nuværende og fremtidige samspil mellem den offentlige og private sektor. Der ligger et uudnyttet markedspotentiale for private servicevirksomheder som leverandør til den offentlige sektor. Det synes særligt at være tilfældet på Fyn.

7.2 Jobvækstpotentialet inden for serviceerhvervene

I dette afsnit præsenterer vi et skøn over den forventede jobvækst inden for de private serviceerhverv på Fyn og i Vejle-regionen. Skønnene er udarbejdet med udgangspunkt i virksomhedernes egne forventninger til ansættelser inden for det næste år som angivet i spørgeskemaundersøgelsen.

Vi har på baggrund af svarene opregnet antallet af virksomheder i spørgeskemaundersøgelsen til at dække samtlige virksomheder i de to regioner. Det betyder mere konkret, at der på baggrund af de lidt over 300 virksomheder, der har besvaret spørgeskemaet i hver af de to regioner, er dannet et skøn over forventninger for samtlige virksomheder i de to regioner. Der er her tale om ca. 2.300 virksomheder på Fyn og ca. 2.100 i Vejle-regionen inden for private serviceerhverv.

Spørgeskemaundersøgelsen er således anvendt til at danne et skøn over beskæftigelsespotentialet inden for de private serviceerhverv generelt. Det er klart, at disse beregninger er forbundet med usikkerhed, hvorfor der er tale om estimer, der giver en pejling på beskæftigelsespotentialet inden for det næste år. Estimerne tager dog temperaturen på beskæftigelsesudviklingen fremover.

Tabel 7.1 Beskæftigelsesudvikling inden for det næste år, opregnet til samtlige private servicevirksomheder (i %)

	<i>Fyn</i>	<i>Vejle-regionen</i>	<i>Fyn og Vejle</i>
Stigende	35,4 %	36,9 %	36,2 %
Uændret	54,1 %	54,9 %	54,5 %
Faldende	5,9 %	5,0 %	5,5 %
Ved ikke	4,6 %	3,2 %	3,9 %
I alt	100,0 %	100,0 %	100,0 %
I alt (antal)	2.257	2.125	4.382

Kilde: Survey

Tabellen viser, at lidt over en tredjedel af samtlige virksomheder inden for den private servicebranche forventer en stigning i antallet af ansatte inden for det næste år. Lidt over halvdelen forventer en uændret beskæftigelse, mens 5-6 % regner med, at beskæftigelsen falder. I absolutte tal betyder det, at små 800 private servicevirksomheder både på Fyn og i Vejle-regionen forventer et stigende antal medarbejdere i det kommende år. Samtidig hermed forventer lidt over 100 virksomheder en faldende beskæftigelse.

Med udgangspunkt heri er det muligt at skønne antallet af nyansættelser, som virksomhederne forventer at foretage. Det skal i den sammenhæng understreges, at skønnene skal tages med et vist forbehold, idet det ikke er statistisk signifikant, hvorfor de er forbundet med usikkerhed⁵⁸.

Der skelnes i det følgende mellem minimum- og maksimumskøn:

- **Minimumskøn.** Udgangspunktet herfor er, at de virksomheder, der har angivet, at de forventer at ansætte flere personer inden for det næste år, som minimum vil ansætte én person. Med udgangspunkt heri vil der på Fyn blive ansat 799 flere personer, mens tallet for Vejle-regionen er 785. Fratrækkes de virksomheder der angiver, at antallet vil være faldende, er tallene 666 og 680 for henholdsvis Fyn og Vejle-regionen, eller lidt over 1.300 personer for begge regioner.
- **Maksimumskøn.** Virksomhederne har endvidere i spørgeskemaundersøgelsen angivet, hvor mange personer de forventer at ansætte eller reducere med. Dette kan anvendes til at danne et yderligere skøn over forøgelsen af antallet af medarbejdere inden for erhvervet på Fyn og i Vejle-regionen. Med dette udgangspunkt vil den samlede forøgelse være omkring ca. 1.260 for Fyn og 1.300 i Vejle-regionen⁵⁹. Dette tal er fratrukket de medarbejdere, der forventes at blive fyret i perioden.

⁵⁸ Det skyldes, at det bagvedliggende datamateriale består af relativt få virksomheder. Dette gælder navnlig for de virksomheder som svarer, at de forventer et faldende antal medarbejdere. Det betyder bl.a., at virksomhedernes efterfølgende angivelse af størrelsen af medarbejderreduktionen er meget usikker.

⁵⁹ Skønnet er beregnet med udgangspunkt i omkring 85 % af besvarelserne fra de virksomheder der angiver enten en stigende eller en faldende beskæftigelse.

Tabel 7.2 Minimum- og maksimumskøn for beskæftigelsesudviklingen på Fyn og i Vejle-regionen inden for det næste år (i antal personer)

	<i>Fyn</i>	<i>Vejle-regionen</i>	<i>Fyn og Vejle</i>
Minimumskøn (netto)	666	680	1.346
Maksimumskøn (netto)	1.263	1.258	2.521

Kilde: Survey og egne beregninger

Note: Skønnene er ikke statistisk signifikante, og er derfor forbundet med usikkerhed.

Ovenstående viser, at der inden for det næste år kan forventes en samlet stigning i beskæftigelsen inden for de private serviceerhverv på 1-2 % på Fyn og i Vejle-regionen. For både Fyn og Vejle-regionen stemmer dette i vid udstrækning overens med Arbejdsmarkedsrådenes egne forventninger til beskæftigelsesudviklingen. På Fyn forventes der konkret en stigning i beskæftigelsen for private serviceerhverv på knap 2.000 personer i perioden 2003-2007, hvilket svarer til en stigning på ca. 500 pr. år⁶⁰. Tilsvarende er forventningerne til beskæftigelsesudviklingen på et års sigt i Vejle-regionen, at beskæftigelsen vil stige svagt. Beskæftigelsesfremgangen vil bl.a. finde sted inden for engroshandel og detailhandel samt post og telekommunikation⁶¹.

Inden for denne undersøgelse kan der for Fyn peges på detailhandel, hotel- og restaurationsvirksomhed samt finansiering, udlejning og forretningsservice som brancher, hvor der i den kommende tid vil være gode beskæftigelsesmuligheder. Tilsvarende kan der for Vejle-regionen peges på transportvirksomhed, post og telekommunikation samt finansiering, udlejning og forretningsservice som brancher med en positiv beskæftigelsesudvikling. Derudover har virksomhederne inden for hotel- og restaurationsvirksomhed ligeledes positive forventninger til fremtiden.

I de to næste afsnit ses der særskilt på betydningen af tilførsel af viden til de private serviceerhverv gennem ansættelse af personer med en videregående uddannelse, herunder i hvilket omfang højtuddannede kan bidrage til jobvæksten inden for de private serviceerhverv.

7.3 Videnserhverv på Fyn og i Vejle-regionen

I lyset af udviklingen af vidensamfundet og den betydelige jobskabelse som potentielt kan finde sted i de mest vidensintensive brancher, er det interessant at kigge på omfanget og udviklingen for vidensvirksomheder i de private serviceerhverv.

Vidensvirksomheder er defineret som virksomheder, der opfylder et eller flere af tre følgende kriterier: 1) Virksomheden har en over gennemsnitlig andel af ansatte med en videregående uddannelse (mere end 50 % af de ansatte har mellemlang eller længerevarende uddannelse). 2) En stor del af virksomhedens samlede budget er afsat til direkte forsknings- og udviklingsomkostninger (dvs. mindst 4 %). 3) En høj grad af virksomhedens produktion er baseret på patenter (dvs. mere end 10 %).

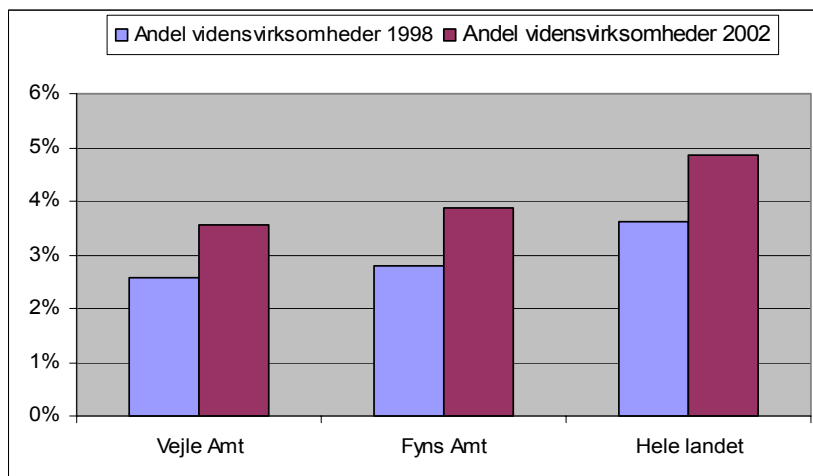
⁶⁰ Se Det fynske arbejdsmarked, 2004-2007, Arbejdsformidlingen Fyn, 2004. Se også Arbejdsmarkedsredegørelse for Fyn – oktober kvartal 2004.

⁶¹ Se Arbejdsmarkedsredegørelse for Vejle-regionen, 4. kvartal 2004.

7.3.1 Vidensvirksomhedernes omfang, brancher og størrelse

Andelen af vidensvirksomheder inden for servicebranchen er en smule lavere både på Fyn og i Vejle-regionen sammenlignet med resten af landet. På landsplan udgør vidensvirksomhederne 4,9 % af servicevirksomhederne. For Fyn og Vejle-regionen er tallet lidt lavere, henholdsvis 3,9 % og 3,6 %.

Figur 7.1 Videnserhvervenes udvikling 1998-2002

Kilde: Specialkørsel på IDA-databasen

Det fremgår af figuren, at både Fyn og Vejle-regionen har haft markant stigning i antallet af vidensvirksomheder. Begge regioner ligger dog lavere end hele landet.

Figuren bekræfter også det billede der tegnede sig i de foregående analyser, at vidensniveauet generelt er lavere på Fyn og i Vejle-regionen end i resten af landet. På henholdsvis Fyn og i Vejle-regionen har 10,5 % og 9,3 % af de beskæftigede en lang videregående eller mellemlang uddannelse mod 14,5 % i den øvrige del af Danmark.

Forretningsservice og engroshandel er de to underbrancher, hvor der er flest vidensvirksomheder, jf. nedenstående tabel.

Tabel 7.3 Vidensvirksomheder i serviceerhvervene 1998 og 2002: Fyn og Vejle-regionen

	Fyn		Vejle-regionen	
	1998	2002	1998	2002
Autohandel, service og tankstationer	2	2	2	5
Engroshandel undtagen med biler	27	39	24	24
Detailhandel og reparationsvirks., undt. biler	4	7	2	3
Hoteller og restauranter	1	5	2	4
Transport	3	5	4	2
Post og tele	1	1	0	1
Finansiering og forsikring	9	9	5	11
Udlejning og ejendomsformidling	6	16	3	7
Forretningsservice	109	171	109	186
I alt	282	383	244	340

Kilde: Specialkørsel på IDA-databasen

Erhvervsstrukturen i Danmark er generelt karakteriseret ved mange små og mellemstore virksomheder. Vidensvirksomhederne følger dette mønster, jf. nedenstående tabel. På Fyn og i Vejle-regionen er vidensvirksomhederne hovedsagligt virksomheder med højest ni medarbejdere.

Det er dog værd at bemærke, at der i Vejle-regionen er flere mellemstore vidensvirksomheder med mellem 10 og 49 medarbejdere.

Denne tendens er mindre udtalt på Fyn, men derimod er der på Fyn flere store virksomheder med mellem 50 og 99 beskæftigede. Vidensvirksomheder af denne størrelse kan på længere sigt skabe grobund for andre virksomheder.

Tabel 7.4 Vidensvirksomhedernes størrelse på Fyn og i Vejle-regionen

	Fyn		Vejle-regionen	
	1998	2002	1998	2002
Antal ansatte				
0-9	251	339	198	273
10-19	14	20	24	41
20-49	11	13	19	21
50-99	4	10	1	4
100+	2	1	2	1
I alt	282	383	244	340

Kilde: Specialkørsel på IDA-databasen

7.3.2 Vækst i vidensvirksomheder

Spørgeskemaundersøgelsen viser, at flere vidensvirksomheder på Fyn har oplevet en kraftigere vækst i virksomhedens salg end de øvrige servicevirksomheder. Knap 70 % af vidensvirksomhederne har således oplevet en kraftig til moderat vækst, mens det kun er 60 % af de øvrige servicevirksomheder, der har oplevet en kraftig til moderat vækst. I Vejle-regionen er der derimod ingen forskel på udviklingen mellem vidensvirksomheder og de øvrige servicevirksomheder. 65 % af virksomhederne har oplevet en kraftig til moderat vækst inden for de seneste to år.

Knap 80 % af vidensvirksomhederne i Vejle-regionen forventer en kraftig til moderat vækst, mens kun ca. 70 % af de øvrige servicevirksomheder i Vejle-regionen forventer en kraftig eller moderat vækst.

Vidensvirksomhederne har dermed relativt større forventninger til fremtiden sammenlignet med de øvrige servicevirksomheder, hvilket også kan aflæses af deres forventninger til nyansættelser i det kommende år.

Tabel 7.5 Vidensvirksomheders og ikke-vidensvirksomheders forventninger til fremtidig beskæftigelse

	Stigende	Faldende	Uændret	Ved ikke	Antal
Total	36 %	5 %	55 %	4 %	608
Vidensvirksomhed – Fyn	47 %	5 %	46 %	2 %	126
Vidensvirksomhed – Vejle	45 %	4 %	47 %	4 %	129
Ikke en vidensvirksomhed – Fyn	29 %	5 %	60 %	6 %	178
Ikke en vidensvirksomhed – Vejle	30 %	6 %	62 %	2 %	175

Kilde: Survey

Vidensvirksomhederne vurderer i højere grad end de øvrige servicevirksomheder, at de kommer til at efterspørge mere arbejdskraft i løbet af det næste år. Knap hver anden af vidensvirksomhederne forventer således et stigende antal ansatte i det kommende år, mod knap hver tredje af de øvrige servicevirksomheder.

7.4 Små og mellemstore virksomheders ansættelse af højtuddannede

Dette afsnit præsenterer på baggrund af registeranalyser på data fra Danmarks Statistiks Integrerede Database for Arbejdsmarkedsforskning (IDA) en analyse af beskæftigelseseffekterne af de små og mellemstore virksomheders⁶² ansættelse af højtuddannet arbejdskraft på Fyn og i Vejle-regionen.⁶³

Afsnittet analyserer således også konsekvenserne for øvrige medarbejdergrupper som følge af ansættelsen af en højtuddannet.

Af metodiske grunde har det ikke været muligt at afgrænse analysen alene til de private serviceerhverv. Antallet af observationer for virksomheder med en ansat akademiker i private serviceerhverv hhv. på Fyn og i Vejle-regionen, er for lavt til at validiteten kan opretholdes. Analysen dækker således små og mellemstore virksomheder inden for samtlige brancher på Fyn og i Vejle-regionen, frem for en analyse af private serviceerhverv i hele landet. Der er dog ikke noget der tyder på, at resultaterne ikke også gælder specifikt for de private serviceerhverv.

I den videre analyse afdækkes forskellene i beskæftigelseseffekterne for tre typer af små og mellemstore virksomheder (SMV):

1. SMV'er der i perioden 1995-2002 havde en højtuddannet ansat
2. SMV'er der i perioden 1995-2002 ikke havde en højtuddannet ansat
3. SMV'er der i perioden 1995-2002 ansatte deres første højtuddannede.

⁶² Små og mellemstore virksomheder er i denne sammenhæng defineret som virksomheder under 100 ansatte.

⁶³ Analysen er afgrænset til små og mellemstore virksomheder, der er etableret før 1995 og fortsat er i drift i 2002.

Ansættelse af den første højtuddannede medarbejder forventes at bidrage til øget vækst i virksomhederne, fx gennem produktudvikling og en mere effektiv tilrettelæggelse af arbejdsprocesserne. Væksten kan både resultere i stigende beskæftigelse som følge af stigende produktion og services, eller som større værdiskabelse i produktionen.

I forhold til fordelingen af de tre typer virksomheder, adskiller Fyn og Vejle-regionen sig ikke fra den øvrige del af landet. Det er hovedsagligt virksomheder uden højtuddannede medarbejdere, der dominerer erhvervsstrukturen.

Analysen af værdien af ansættelse af akademikere viser, at der er en væsentlig beskæftigelsesmæssig gevinst at hente ved ansættelsen af højtuddannede. Virksomheder, der ansætter akademikere, har højere vækst end virksomheder uden akademikere.

Det er ikke muligt inden for rammerne af denne registeranalyse entydigt at konkludere, at væksten er skabt som følge af ansættelse af en højtuddannet medarbejder:

- Sammenhængen kan skyldes, at det er virksomheder i vækst, der når en størrelse, hvor ansættelse af en højtuddannet medarbejder er en naturlig del af virksomhedens udvikling.
- Sammenhængen kan skyldes, at den højtuddannede igangsætter udviklingen af nye markeder og produkter, der skaber vækst i virksomheden.

Begge forklaringer skal inddrages i fortolkningen af resultaterne, men en undersøgelse gennemført af Rambøll Management⁶⁴ understøtter dog især sidstnævnte, som forklaring på udviklingen i de forskellige typer af virksomheder og indikerer, at de højtuddannede kan bidrage til jobvæksten inden for de private serviceerhverv.

Nedenfor fremføres den mere detaljerede analyse.

7.4.1 *Forholdet mellem ansættelsen af højtuddannet arbejdskraft og medarbejdervækst*

I tabellen nedenfor er det gennemsnitlige antal ansatte samt væksten i antal ansatte opgjort for de tre typer af virksomhed for henholdsvis hele landet, Fyn og Vejle-regionen. Betragter vi først udviklingen på landsplan fremgår det, at de virksomheder, der har ansat den første højtuddannede i perioden 1995 til 2002, har oplevet en vækst på 40 %, svarende til årlige vækstrater på 5 %. Det er mere end det dobbelte af væksten i virksomhederne hhv. med og uden højtuddannede.

⁶⁴ Højtuddannedes værdi for små og mellemstore virksomheder.

Tabel 7.6 Vækst i antal ansatte 1995 til 2002 fordelt på type af virksomhed – Hele landet, Fyn og Vejle-regionen

		Virksomheder med højtuddannet arbejdskraft	Virksomheder uden højtuddannet arbejdskraft	Virksomheder med nyansat højtuddannet arbejdskraft
Hele landet	Antal ansatte i gennemsnit	23	6	19
	Ændring i antal ansatte	14 %	5 %	40 %
Fyn	Antal ansatte i gennemsnit	23	6	21
	Ændring i antal ansatte	17 %	5 %	31 %
Vejle-regionen	Antal ansatte i gennemsnit	33	7	24
	Ændring i antal ansatte	31 %	10 %	35 %

Kilde: Specialkørsel på IDA-databasen

Det fremgår, at beskæftigelsesvæksten i de små og mellemstore virksomheder på Fyn ligeledes er større i de virksomheder, der har ansat den første højtuddannede i perioden 1995 til 2002. I Vejle-regionen er væksten i de virksomheder, der i hele perioden har ansat en højtuddannet medarbejder dog på niveau med de virksomheder, der ansætter en højtuddannet i perioden.

7.4.2 *Betydningen af ansættelse af højtuddannede for øvrige faggrupper*

Hovedparten af væksten i beskæftigelsen i de nye virksomheder med højtuddannede kan henføres til en stigning i antallet af medarbejdere uden en længerevarende uddannelse. Ansættelsen af en medarbejder med en længerevarende uddannelse følges således af vækst blandt de øvrige faggrupper i virksomhederne.

Samlet set steg beskæftigelsen i de virksomheder, der var etableret før 1995 og fortsat var i drift i 2002 med 41.000 medarbejdere på landsplan, hvilket fremgår af tabellen nedenfor. Væksten er sket inden for alle faggrupper, størst i gruppen af antal faglærte uddannede med ca. 22.000 personer. Opgørelsen viser, at der for alle faggrupper gælder, at væksten har været højest i de virksomheder, der har ansat deres første højtuddannede i perioden (dog ikke i kategorien *uoplyst*).

Tabel 7.7 Vækst i antal ansatte og deres uddannelse 1995 til 2002 fordelt på type af virksomhed – hele landet, Fyn og Vejle-regionen

	Virksomheder med højtuddannet arbejdskraft			Virksomheder uden højtuddannet arbejdskraft			Virksomheder med nyansat højtuddannet arbejdskraft			Typer i alt		
	Hele landet	Fyn	Vejle-regionen	Hele landet	Fyn	Vejle-regionen	Hele landet	Fyn	Vejle-regionen	Hele landet	Fyn	Vejle-regionen
Antal ansatte	14970	1253	2819	13420	1039	1878	12621	990	969	41011	3282	5666
Antal højtuddannede	2510	163	314	-2121	-168	-134	3207	256	192	3596	251	372
- antal ikke-AC	12460	1090	2505	15541	1207	2012	9414	734	777	37415	3031	5294
Antal ufaglært	2718	61	1079	-911	-240	226	2227	87	167	4034	-92	1472
Antal faglært	5086	710	770	12828	1071	1393	4246	396	368	22160	2177	2531
Antal KVU og MVU	3919	295	425	2812	312	306	2693	225	228	9424	832	959
Antal uoplyst	737	24	231	812	64	87	248	26	14	1797	114	332
Ændring i ansatte i alt	14 %	17 %	31 %	5 %	5 %	10 %	40 %	31 %	35 %	10 %	10 %	18 %
Ændring højtuddannede	18 %	21 %	37 %	-	-	-	-	-	-	18 %	21 %	37 %
Ændring i ansatte u/længere udd.	14 %	17 %	30 %	6 %	5 %	10 %	30 %	23 %	28 %	10 %	9 %	18 %
Heraf ændring ufaglært	9 %	3 %	38 %	-1 %	-3 %	3 %	18 %	6 %	15 %	3 %	-1 %	13 %
Heraf ændring faglært	13 %	24 %	21 %	9 %	9 %	13 %	28 %	25 %	26 %	12 %	13 %	16 %
Heraf ændring KVU & MVU	22 %	25 %	27 %	18 %	24 %	27 %	87 %	80 %	101 %	26 %	30 %	33 %
Heraf ændring uoplyst	57 %	29 %	203 %	22 %	25 %	31 %	46 %	59 %	39 %	33 %	30 %	77 %

Det fremgår, at ansættelsen af en medarbejder med en længerevarende uddannelse også følges af vækst blandt de øvrige faggrupper i de små og mellemstore virksomheder på Fyn og i Vejle-regionen. Opgørelsen viser, at det for alle faggrupper gælder, at væksten har været højest i de virksomheder, der har ansat højtuddannede.

Tabellen viser endvidere, at Fyn og Vejle-regionen adskiller sig fra hinanden på flere områder. For det første har Vejle-regionen den største samlede stigning i antal ansatte (18 %), mens den tilsvarende værdi for Fyn er 10 %. Dette skyldes til dels, at Vejle-regionen har haft en større stigning i virksomheder, hvor der er ansat en akademiker (35 %) sammenlignet med 31 % på Fyn. Men Vejle-regionen har også haft en større vækst i virksomheder uden højtuddannet arbejdskraft.

Forskellen mellem de to regioner viser sig også i forhold til, hvilke uddannelsesgrupper der har haft beskæftigelsesvækst. Vejle-regionen har haft en vækst på 38 % for højtuddannede, mens Fyn har haft en vækst på 26 % for denne gruppe.

De ufaglærte i små og mellemstore virksomheder på Fyn har haft en decideret negativ vækst fra 1995 til 2002. Det kan hænge sammen med, at små og mellemstore virksomheder uden højtuddannet arbejdskraft har haft en nedgang på 3 % i antallet af ufaglærte ansatte. Til sammenligning har Vejle-regionen haft en stigning på 13 % i antallet af ufaglærte i små og mellemstore virksomheder. Dette er også en højere stigning end beskæftigelses-

væksten for ufaglærte i små og mellemstore virksomheder på landsplan, der således kun er 3 %.

Mønstrene for faglærte og ansatte med korte og mellemlange videregående uddannelser, er næsten ens for de to regioner, væksten for de to uddannelsesgrupper ligger på hhv. ca. 15 % og 30 % i de små og mellemstore virksomheder.

Der bliver alt i alt skabt forholdsvis flere arbejdspladser i Vejle-regionen end på Fyn, der bl.a. kan kædes sammen med en høj stigning i antallet af ansatte med en højere uddannelse. Men derudover er en del af beskæftigelsesvæksten i Vejle-regionen også foregået inden for traditionelle små og mellemstore virksomheder uden højtuddannet arbejdskraft, hvor en stor del af de ansatte er ufaglærte.

7.4.3 *Andel virksomheder med højtuddannet arbejdskraft og virksomhedernes størrelse*

Samlet set var der i hele landet i alt 51.693 små og mellemstore virksomheder, der både var i drift i 1995 og i 2002 hvilket fremgår af tabel 7.9. Størstedelen af disse virksomheder havde ikke højtuddannede medarbejdere i hverken 1995 eller 2002, mens 10 pct. havde højtuddannede i begge år, jf. nedenfor. Der er relativt mange virksomheder med mellem 50 og 99 ansatte, der ansætter den første højtuddannede. Antalsmæssigt er der dog flest virksomheder med under 50 ansatte, nemlig knap 2.100. Det er samlet set et begrænset antal virksomheder, der ansatte den første højtuddannede medarbejder i perioden, nemlig 3 pct., svarende til ca. 2.300 virksomheder. Dette forekommer umiddelbart som en moderat stigning, men skal ses i lyset af, at det kun er 10 pct. af virksomhederne, der har højtuddannede ansat gennem hele perioden.

Tabel 7.8 Antal små og mellemstore virksomheder i 2002, der også var i drift i 1995 – fordelt på virksomhedstype – hele landet

Antal ansatte	Virksomheder med højtuddannet arbejdskraft	Virksomheder uden højtuddannet arbejdskraft	Virksomheder med nyansat højtuddannet arbejdskraft	Typer i alt
B. 1-10 ansatte	2351	34029	943	37323
C. 10-49 ansatte	2210	9542	1101	12853
D. 50-99 ansatte	688	581	248	1517
I alt	5249	44152	2292	51693

Kilde: Specialkørsel på IDA-databasen

Nedenstående tabel illustrerer, at Fyn og Vejle-regionen ikke adskiller sig fra den øvrige del af landet i forhold til fordelingen af virksomhederne i forhold til størrelse, mens både Fyn og Vejle-regionen dog ligger 1 pct. lavere i forhold til, hvor stor andelen af virksomheder med nyansatte højtuddannede er.

Tabel 7.9 Andel virksomheder med og uden nyansat højtuddannet arbejdskraft fordelt på størrelse

		Antal firmaer	Virksomheder med højtuddannet arbejdskraft	Virksomheder uden højtuddannet arbejdskraft	Virksomheder med nyansat højtuddannet arbejdskraft	Typer i alt
Hele landet	1-10 ansatte	37323	6 %	91 %	3 %	100 %
	10-49 ansatte	12853	17 %	74 %	9 %	100 %
	50-99 ansatte	1517	45 %	38 %	16 %	100 %
	I alt	51693	10 %	85 %	4 %	100 %
Fyn	1-10 ansatte	3334	5 %	93 %	2 %	100 %
	10-49 ansatte	1079	14 %	77 %	10 %	100 %
	50-99 ansatte	142	46 %	37 %	16 %	100 %
	I alt	4555	8 %	87 %	4 %	100 %
Vejle-regionen	1-10 ansatte	2362	5 %	93 %	2 %	100 %
	10-49 ansatte	1021	18 %	74 %	9 %	100 %
	50-99 ansatte	143	45 %	40 %	15 %	100 %
	I alt	3526	10 %	85 %	4 %	100 %

Kilde: Specialkørsel på IDA-databasen

Virksomhederne på Fyn og i Vejle-regionen havde forskellige udviklingstræk, både når de sammenlignes indbyrdes og sammenlignet med hele landet. Analyseres væksten i de tre typer af virksomheder i forhold til virksomhedernes størrelse, så viser det sig ikke overraskende, at jo flere ansatte i virksomheden, jo højere vækst i beskæftigelsen. Dette gælder dog ikke for virksomheder uden højtuddannet arbejdskraft, her er beskæftigelsesvæksten lavere, jo større virksomheden er.

7.4.4 Muligheder og barrierer for virksomheder der overvejer at ansætte en højtuddannet

Nogle af de funktioner, en højtuddannet kan bidrage med løsningen af, er blandt andet i forbindelse med de opgaver og udfordringer der opstår, som konsekvens af de drivkræfter for de private serviceerhverv der identificeres i kapitel 5 og 6. Det handler blandt andet om den stigende kompleksitet i samfundet og de krav fra markedet, kunder og lovgivning som møder virksomhederne. Her kan små og mellemstore virksomheder have stor nytte af akademisk arbejdskraft, der typisk vil kunne hjælpe med at implementere ny IT og effektivisere og omorganisere arbejdsprocesser, hvilket kan frigøre energi til at udvikle virksomheden.

De højtuddannede kan desuden bidrage til produktudviklingen, til at kvalitetssikre ydelser, markedsføre produkter og analysere, fastholde og udvikle virksomhedens marked. Virksomheder, der har ansat en højtuddannet, har den erfaring, at det er en investering i virksomhedens udvikling, der kan forekomme dyr, men som betaler sig på sigt. Især i form af produktudvikling og forbedringer af virksomhedens processer.

De interviewede servicevirksomheder på Fyn og i Vejle-regionen, der ikke har højtuddannede ansat angiver, at de gerne vil forsøge at ansætte medarbejdere med lange videregående uddannelser, også som et middel til at øge kvalifikations- og kompetenceniveauet for de øvrige medarbejdere. Det er dog ganske få af disse virksomheder der blev interviewet, som har konkrete erfaringer med højtuddannede. Virksomhederne er generelt bekymrede for lønniveauet. Samtidig indtænkes de højtuddannede først og fremmest i konkrete problemstillinger, og virksomhederne er derfor bekymrede for, om de

kan sikre tilstrækkelig med arbejdsopgaver til at beskæftige de højtuddannede.

Der kan endvidere også identificeres en kulturbarriere, idet flere virksomheder giver udtryk for, at akademikere ikke vil kunne passe ind på en arbejdsplads med "almindelige mennesker". Dette er en problemstilling, der især er relevant for små og mellemstore virksomheder.

7.5 Kvalifikations- og kompetencebehov for de private serviceerhverv

I dette afsnit ser vi nærmere på de fremtidige udfordringer for arbejdskraften inden for de private serviceerhverv, der knytter sig til både Fyn og Vejle-regionen, og som er identificeret i forbindelse med denne undersøgelse. Formålet er at give et billede af de kvalifikationer og kompetencer som efterspørges hos den fremtidige arbejdskraft inden for de private serviceerhverv.

De private serviceerhverv oplever på tværs af brancher en række stigende omverdenskrav, der påvirker deres forretningsområde:

- Stigende krav til dokumentation af produkter og services
- Stigende krav til certificering af produkter og services
- En stigende segmentering og specialisering
- Mindre kundeloyalitet og større betydning af service og kvalitet
- Større fokus på just-in-time-produktion af produkter og services til stadig mere kritiske kunder
- Kunderne ønsker at komme ind "back-stage" og følge produktionen af deres services og have mulighed for at gennemskue, hvad de reelt får for pengene
- Stigende arbejdsdeling mellem servicevirksomheder, men også internt i virksomheden – fx indførelsen af profitcentre og lign.

Disse skift i rammebetingelserne er ikke unikke for serviceerhvervene, men hvor der i højere grad i andre brancher er tale om et konkret produkt, som er udsat for konkurrence, kvalitetsvurdering etc., er det i servicebranchen den enkelte medarbejders produktion og service, der er udsat for konkurrencesituationen. Det skaber helt overordnet set nye krav og betingelser for de medarbejdere, der er beskæftiget i servicefagene.

At kunden er mere i centrum og inviteres ind "back-stage", betyder eksempelvis, at det er alle medarbejdere, der får kundekontakt. Det stiller nye krav til medarbejderne. Eksempelvis til automekanikeren, som skal være serviceminded og kunne svare på spørgsmål fra kunden, der får direkte adgang til værkstedet.

Samtidig skal alle medarbejdere være med til at honorere kravene om bedre og dokumenterbar service. Det betyder, at alle medarbejderkategorier og -niveauer skal være med til at arbejde systematisk med at levere god service.

Et andet eksempel på nye kompetencekrav er, at i takt med at de fleste virksomheder opererer med profitcentre og specialisering, forlanges den enkelte medarbejder at have eksempelvis forretningsforståelse.

Nedenstående tabel opsummerer en række eksempler på nøglekravene til medarbejderne opdelt på underbrancherne for de private serviceerhverv. Tabellen skal alene forstås illustrativt, således at kravene til færdighedsniveauerne for fx IT-anvendelse afhænger af, hvilke jobfunktioner der udføres.

Tabel 7.10 Fremtidens kvalifikations- og kompetencekrav

Branche	Eksempler på nøglekvalifikationer og -kompetencer
Handel med biler	<ul style="list-style-type: none">▪ IT-kendskab til udførelse af miljø- og sikkerhedsarbejde på biler▪ Beherskelse af fremmedsprog▪ Kommunikative kompetencer
Engroshandel	<ul style="list-style-type: none">▪ Sociale og organisatoriske kompetencer grundet samspil mellem mange personalegrupper▪ IT- og økonomikompetencer til styring af vare- og kapitalbevægelser i logistikfunktionen▪ Kvalitetssikring og certificering
Detailhandel	<ul style="list-style-type: none">▪ Omstillingsparathed▪ Sælgere, organisatorer▪ Personlige kompetencer og indlevelsesevner▪ Faglig specialisering og varekendskab
Hoteller og restauranter	<ul style="list-style-type: none">▪ Serviceøkonomi og IT-anvendelse▪ Kundepsykologi
Transport og logistik	<ul style="list-style-type: none">▪ Transportuddannelse – logistik, sprog og fragtkendskab med stigende krav til miljø- og transportreguleringer▪ Serviceorientering
Post og telekommunikation	<ul style="list-style-type: none">▪ Nyeste kendskab til informationsteknologi og teknisk baggrund
Finansiering og forsikring	<ul style="list-style-type: none">▪ Juridisk indsigt▪ IT-kompetencer
Udlejning og ejendomsformidling	<ul style="list-style-type: none">▪ Juridisk indsigt
Forretningsservice	<ul style="list-style-type: none">▪ ESDH⁶⁵, håndtering af dataregistre og sags-gange▪ Kvalitetssikring og certificering▪ Juridisk indsigt▪ IT-medarbejdere m. sociale kompetencer

7.6 Offentligt-privat samspil i servicesektoren

En vigtig tendens, der vil påvirke udviklingen i beskæftigelsen i de private serviceerhverv fremover, er det nuværende og fremtidige samspil mellem den offentlige og private sektor. Der ligger et uudnyttet markedspotentiale for private servicevirksomheder som leverandør til den offentlige sektor⁶⁶. Dette gælder både på nationalt og regionalt plan.

Samspillet mellem de to sektorer finder i dag sted under forskellige former, herunder køb af underleverancer, udlicitering af afgrænsede opgaver samt offentlige og private partnerskaber.

For at undersøge nærmere hvor stort potentialet er for Fyn og Vejle-regionen, viser nedenstående tabel udliciteringsgraden for de to områder.

⁶⁵ Elektronisk sags- og dokumenthåndtering.

⁶⁶ Se fx Service i forandring, Erhvervsministeriet, marts 2000.

Tabel 7.11 Udliciteringsgraden for Fyn og Vejle-regionen, 1999-2004 (i pct.)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Fyn-regionen	10,2	10,7	10,2	9,8	9,4	8,3
Vejle-regionen	11,1	11,7	11,8	11,4	11,2	10,4
Hele landet (ekskl. Kbh. og Frb. kommune)	11,3	11,6	11,8	11,8	11,6	10,7

Kilde: Indenrigs- og Sundhedsministeriets Nøgletal

Anm.: Hele landet opgøres ekskl. Københavns og Frederiksberg kommune, da der ikke foreligger tal herfor.

Tabellen viser, at der hverken på landsplan eller i de to regioner er tale om nogen særlig markant udvikling i udliciteringsomfanget inden for de seneste år. For hele landet har udliciteringsgraden, der angiver kommunernes køb af fremmede tjenesteydelser i forhold til deres samlede bruttoudgifter, ligget mellem 11 og 12 % igennem hele perioden.

Vejle-regionens udliciteringsgrad svarer nogenlunde hertil, mens Fyn ligger på et lavere niveau. Udviklingen i tallene på landsplan og i de to regioner stemmer nogenlunde overens, idet andelen er faldet gennem hele perioden. Dog tyder tallene på, at der navnlig på Fyn er markedspotentiale for private servicevirksomheder på dette marked, idet regionen ligger noget lavere end både Vejle-regionen og landet som helhed.

For at udnytte dette potentiale ligger der en udfordring for både udbyderne, dvs. kommunerne og for leverandørerne. For udbyderne ligger der barrierer i at udbudsprocessen ofte er udgiftskrævende, og der kan være politisk tilbageholdenhed for at lægge opgaver ud til private virksomheder. Derudover har kommunens manglende indflydelse på opgavevaretagelsen i udbudsperioden, tab af kommunal ekspertise, som ligeledes har en indvirkning på om en opgave udbydes.

For de private servicevirksomheder er det vigtigt, at de private servicevirksomheder udvikler serviceydelser og -koncepter, der er relevante for den offentlige sektor. Der kan være en række særlige krav, der gør sig gældende bl.a. fordi den offentlige sektor skal tage andre hensyn end det er tilfældet for den private. Fx er driftssikkerhed ofte afgørende for, om en offentlig institution "tør" lægge opgaver ud til private leverandører. Der kan således ligge en udviklingsopgave for mange private servicevirksomheder i at tilpasse ydelserne, hvis de vil trænge ind på det offentlige marked.

For at virksomhederne vil have et ønske om at trænge ind på dette marked kræver det i vid udstrækning, at opgaverne har en tilpas lang tidshorizont. Derudover er det vigtigt, at udbudsprocessen ikke er for tung og vanskelig håndterbar, fx når det gælder kontraktindgåelse og lign. Endelig er de udbudte opgaver ofte af en sådan størrelse eller geografisk placering, at det ikke er muligt at få opgaven til at hænge økonomisk sammen.

8. Litteraturliste

- AF Fyn (2004) "Arbejdsmarkedsredegørelse juli kvartal 2004"
- AF Fyn (2004) "Arbejdsmarkedsredegørelse oktober kvartal 2004"
- AF Fyn (2004) "Arbejdsmarkedet på Fyn 2003"
- AF Fyn (2004) "Det fynske arbejdsmarked 2004 – 2007"
- AF Fyn (2003) "Analyse af revisorområdet på Fyn"
- AF Vejle-regionen (2003) "Arbejdsstyrken i Vejle-regionen - alderssammensætning aktuelt og i en fem- og tiårig prognose"
- AF Vejle-regionen (2004) "Arbejdsmarkedsredegørelse 3. kvartal 2004"
- AF Vejle-regionen (2004) "Arbejdsmarkedsredegørelse 4. kvartal 2004"
- Arbejderbevægelsens erhvervsråd (2002) Servicesektoren – før, nu og i fremtiden. Analyse udarbejdet for HTS – Handel, Transport og serviceerhvervene, HORESTA, HK/Service, Kvindeligt Arbejderforbund, SID/Transport og servicegruppen og RestaurationsBranchens Forbund.
- CUTA (2002) "Dynamik og kompleksitet. Bidrag til en prioritering og fokusering af arbejdsmarkeds- og erhvervs politikken i Vejle Amt. Rekruttering og kompetenceudvikling" Initieret og udarbejdet for Arbejdsmarkedsrådet i Vejle-regionen, Vejle Amt og Socialfonden
- Dagnæs, Lars (2003) "Netværk og samarbejde i transportbranchen", Institut for Transportstudier
- Deloitte. (2004) "Vidensservice i Danmark – Potentialer og barrierer" Udarbejdet for Dansk Handel og Service.
- Deloitte. (2004) "Vækstklimaet i danske kommuner 2003. Vækstvirksomheder – en indikator på virksomhedsklimaet"
- Eriksen, Bo, Thorbjørn Knudsen og Børge Obel (2003) "Uddannelse, job og erhvervsudvikling på Fyn. Veje til et videnssamfund" Den Fynske Fond for Erhvervsøkonomisk forskning.
- Erhvervsministeriet (2000) "Tæt på erhvervs politikken. Service i forandring."
- Erhvervsministeriet (2000) "Teknisk baggrundsnotat – inddeling af erhvervs livet i publikationen "Service i forandring"
- Forester research, MCarthy, John C.(2004) "Near-term Growth Of Offshoring Accelerating" Forester
- Fyns amt (2003) "Fyn i forandring – en region i vækst. Regionplan 2005-2017. Debatoplæg"
- Greens Analyseinstitut (2004) "Gazellerne 2004" Udarbejdet for Dagbladet Børsen.
- Harbo, Henrik m.fl. (2004) "Transportbranchen – udfordringer og muligheder", Ernst & Young

Hovedstadens Udviklingsråd (2003) "Bymæssige rammer for videnserhverv"

Innovationsrådet (2004) "Fremtidens arbejdsmarked. Et debatoplæg" Mandag Morgen

Kirkegaard, Jacob F. (2004) "Outsourcing. Stains on white Collar?" Institute for International economics

Nedergaard, Lisbeth og Morten Sørensen (2005) "Inside Udlængsel" Berlingske Nyhedsmagasin Nr. 8, 11. - 17. marts 2005, side 20 - 24

Regeringen (2003) "Danmark i kultur- og oplevelsesøkonomien - 5 nye skridt på vejen." Vækst med vilje. Schultz.

Transportmagasinet (2004) "Transportbranchen skal tænke i helheder"

Rambøll Management (2004) "E-business Nordic 2004 - IT og e-business i nordiske virksomheder"

Rambøll Management (2004) "Globaliseringens konsekvenser for beskæftigelse og erhvervsliv. En analyse af udflytning af videns- og servicejob til lavtlønsområder"

Sven Allan Jensen as og Bates og PLS Rambøll Management (2003), "PULS-FYN. Potentialer, udfordringer og lokale styrker", Fyns Amt

Sven Allan Jensen as og Bates (2003) "Opus-Fyn. Odenses potentialer, Udfordringer og styrker", For Fyns Amt og Odense Kommune